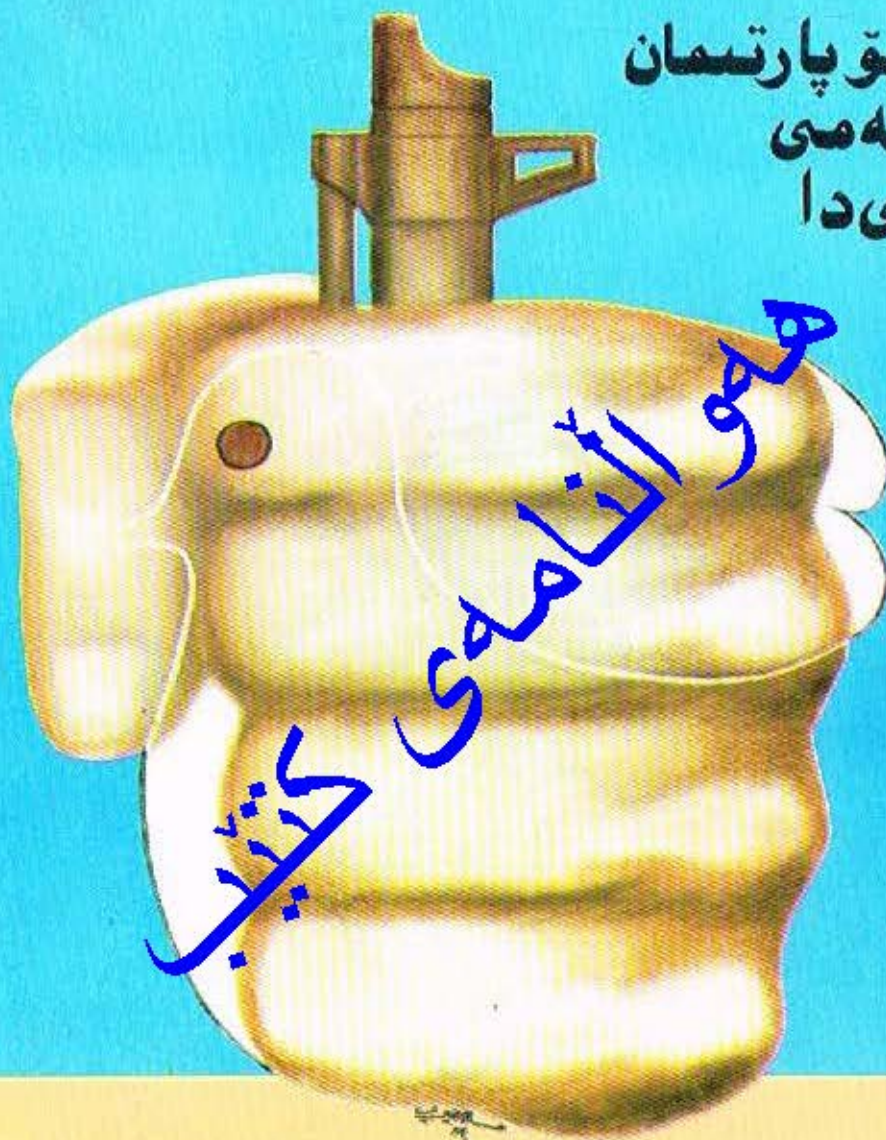

پیشہ نگار

شماره (۶) سالی دووہم شات ۱۹۸۴

سہ ربہ رزی بو پارتمان
لہ یادی ستی ہہ می
دامہ زرانندی دا

سه‌ربازی وون

عبداللہ پشٹو

که وهفدی دهجته شوینسی
بو سه‌ر گوری سه‌ربازی وون
تاجه گولینه‌یه‌ک دینسی

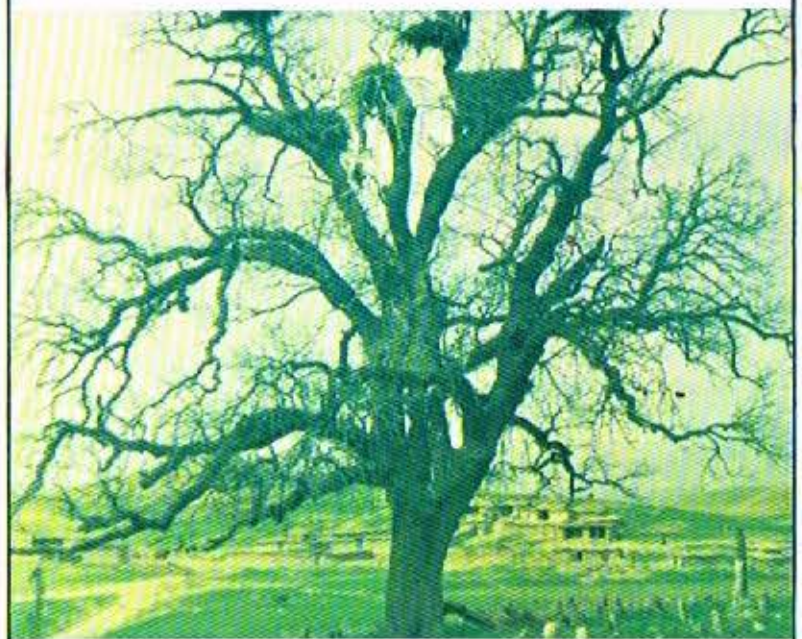
* * *

ته‌گه‌ر سه‌بی
وه‌فدیک بیته وولانسی من
لیم بیرسی
کوانی گوری سه‌ربازی وون
ده‌لیسم:

- گه‌وره‌م
له‌که‌ناری هه‌ر جوته‌یی
له‌سه‌ر سه‌کوی هه‌ر مزگه‌وتی
له‌به‌رده‌رئای هه‌ر مالسی
هه‌ر کایسه‌یی

هه‌ر ته‌شکه‌وتسی
له‌سه‌ر زناری هه‌ر شاخیسی
له‌سه‌ر دره‌ختی هه‌ر باخیسی
له‌سه‌ر کوردستان
له‌سه‌ر هه‌ر بسته‌زه‌مینسی
له‌ژی‌ر هه‌ر گه‌زه‌ئاسمانی
مه‌ترسه
که‌میک سه‌ر داخه‌و
تاجه‌ گولینه‌که‌ت دانسی.

((موسکو ۱۹۷۹))

پێشهنگ

له مژماره پاره

سلاویکی خهباتگێڕانه بۆ پارتییـــــــــــــــــه
خهباتگێڕه که مان له یادی سێ یهـــــــــــــــــمی
دامه زانندی دا . ٤

له بیره وه ربیه کانهم- نووری شاهه یس- ٨

پوونکردنه وه به کی مێژوو یی/ که ربمی حسامی ١١

گه رانه وهی چوارهه ئالمان له گرتوو خانه ی
ئه نـــــــــــــــــار ١٦

مانگرتن له زیندانه کانی ئه سته مـــــــــــــــــول ١٩

بازرگانی تی جهک ووولاته تـــــــــــــــــازه
پێگه بشـــــــــــــــــتوووه کان ٢٠

پارمباری شۆڕشگێڕانه و گۆشه گییـــــــــــــــــری
ئه ته وایه تـــــــــــــــــی ٢٢

بیلوگرافیا ی فه ره هه نکه کوردیه کـــــــــــــــــان ٢٤

پۆمان نووسی پێشکه و تنخواز شۆلۆخـــــــــــــــــوف ٢٦

بهامی ئه فسانه ی چیا ی ئاگـــــــــــــــــری ٢٨

پوژژمیری کوردســـــــــــــــــتان ٣٠

کوچیکه ی بێ ئاگا - چیرۆک - هاوار ٣١

سهگی هار - چیرۆک - نجم الدین کریم ٣٢

HEYRANEKA KOÇER..... 36

HELBESTVANÊ XEBATGÊR EHMED ARIF 37

HÎWANÎS ŞÎRAZ HELBESTVANÊ MÎROVATÎYÊ ...38

JÎ JIYANA KURDÊN QAZAXÎSTANÊ 40

JÎ RAPORTA POLÊTİKÎ YA PARTÎ DÎMOKRATÎ GELÎ
KURDÎSTANÊ 41

KONGIREYA XWENDKAR Û LAWÊN KURDÎSTANÊ LÎ
EWROPA 42

SÎMÎNAREK LÎ SÎWÊD DERBAREY KURDAN.....43

KURD Û MESELA KURDÎ 46

HEVAL REMO ŞÊXO GOTAREKA GİRİNG DÎDE.....50

ÇAR HEVALÊN ME JÎ ZINDANÊN ZAYONÎSTAN
VEGERYAN 51

PARTÎYA KOMONÎSTA TÎRKÎ BÎRYAREKA GİRİNG
DÎDE 52

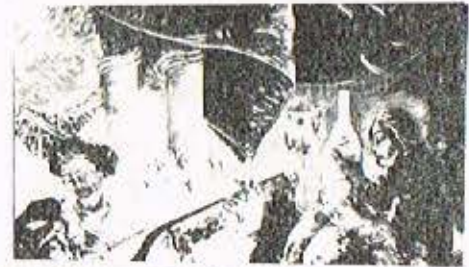
کۆفاریکی پارمباری و پوڤشپیرییه
پارگه یانندی ناوهندی پارتییــــــــــــــــی
دیموکراتی گهلی کوردستان
دهری دهکــــــــــــــــات .

پێشهنگ

PÊŞENG

SCHEER PARFUMS & COSMETIC FACTORY
MILWAUKEE FREE DIMOKRAT KURDİSTAN DİSTRI.

وینهی بهرگی به کهم ١ یۆستـــــــــــــــــهر
هونهرمه ند حوسام نیری .
وینهی بهرگی دووه م: کوردستان
سالی ١٩٧٩
هونهرمه ند بشــــــــــــــــار .

نرخــــــــــــــــی ٢٥٠ فلســــــــــــــــه
٢٠٠٠ دانهی لێ چاپ کراوه .

سلاوتی خه باتگیرانه بو پارتیه تیکوشه ره که مان له یادی سی یه می دامه زران دنیا

دامه زران دنسی پارتیمان له شه نامی
ناره زوویه کی خویی یا بیرکردنه وه یه کی سهر بیایی
نه بوو، به لکو شه نامی راسته و خو و ناراسته و خو
شه راستیمان بوو که کاره ساته دلته زینه که دی
۱۹۷۵ ده ست نیشانی کرد. شه کاره ساته یه وه ره
ترین برینی له له شی بزوتنه وه ی نازا دیخوازیی
کوردا دروست کردو پیویستی بیا جوونه وه یه کی
په خه گرانه و دلسوزانه و شوپشگیرانه یه پانسه
به سهر هه موو خاوهن هه ست و ویزدانیکی گه له
جه و ساوه و خه باتگیره که مان، به تابه تی له
ریزه کانی سهر کردایه تی سیاسی دا، ههروه ها
دیاری کردن و ده ست نیشان کردنی پیره وو ریگای
نوخی شوپش په ووردی و له سهر ئاستی چینه تی و
ئایدولوژی و ستراتیزی بووه به داوا کارییه
- کی مه ووزووعی و جه ما وهری، له هه موو
روویه کی خه باتگیره وه .

شه لایه نی له ۲۶/ته مووزی/۱۹۸۱ کزبووه وه بو
دامه زران دنسی پارتی دیموکراتی گه لی کوردستان
له رۆزی کاره ساته که وه به تبه ریوون به
قوناغ و پرووداوه بگره که کان دا... شه
پرووداوانه ی له کاره ساته که وه تا دامه زران دنسی
پارتیمان به سهر وولاته که مان دا هات، شه
پرووداوانه که بوونه هوی دروست بوونسی
پیویستی مه ووزووعی و قه ناعه تکردنی مه نتیقی
بو دامه زران دنسی پارتیکی دیموکراسی شوپشگیر
له سهر شیوازیکی نوئی که پشت بیه ستی به
تیووری سوشیالیستی زانستی و خه بات بکنا
له پیناووی بوون به پارتیکی پیشه وه، شه
پرووداوانه له دوا ی دامه زران دنسی پارتیمان وه
تا شه مرۆ له هیلکی هه لچووی جه رگبر تر و
خویناوی تر دا به دوا ی به کتری دا دی.

به م جه ند رسته یه، مه کته بی سیاسی مان
سهره تای شه و به یان نامه بی بیره وه ری دووه می
پارتیه خه باتگیره که مان نووسیوو، که
دووباره لی ره دا به لمان وه چاکترین سهره تابه
— شه م به یان نامه یه شه له یادی
سی یه می دامه زران دنسی پارتیمان دا. له به سهر
شه وه ی پرووداوه کانی سالی پیشوو جیا وازییه کی
شه وتوی نه بوو له ریتیازی سانه کانی پیشوو تر
نا، به لکو هه ندیکیان توندو تیژترو خویناوی
تریوون، ههروه ها له به ره شه وه ی سالی پیشوو
کوردستان ناکوکیه کی ناوخویی خویناوی به
خویه وه دی که به یه شه راده ی هیژش بردن له
لایه ن هیزه کانی (ی.ن.ک) وه بو سهر مه لیه ندی
سهر کردایه تی پارتی کومونیستی عیراقو پارتی
سوشالیستی کوردستان له پشت ئاتان و عاش
قولکه، له تواناش دا نیبه که شه هیژشه و
شه کارانه ی تری که به دوا ی دا هات جیا
بگریته وه له ریکه وتنی (ی.ن.ک) له شه
ده ست لاتداریتی شوینی دیکتاتوری و چوونی
سهر کردایه تی (ی.ن.ک) بو یال شه و ده ستلالت -
دارییه به شیوه یه کی ئاشکرا له سالی ۱۹۸۳.
که شه مت جه ندین وانا ده به یه نی له سهر وو
هه موویانه وه سووریوونی بۆرژوا ی کورد بو
ده ست گرتن به سهر گۆره پانی کوردستان له لایه که
وه و بی توانایی شه بۆرژوا یه له لایه کی تره وه
ههروه که چون خیله کان توانایان نه بووه بو
سهر کردایه تیکردنی شوپشی کورد به شیوه یه کی
به رده وام و به یاندنی به رۆخی ده ریای بی
مه نرسی و سهر که وتن.

ههروه که که دنیا نابین له چاره نووسی
شوپش و گوربانیه کانی جه ما وهری گه له که مان

له كاتىكا كه سهر كر دايه تى شه و شوپشه به دهست هيژه خيله كيه كانه وه بى ، ههروه ها دنيا نابين گهر شه و سهر كر دايه تيبه به دهست هيژه بورژوايه كانه وه بى ، ناخود به دهست بيكها توويه كى تيكه لاويه وه بى له دوو لايه نه جا شير راده تيكه لاويه كيه ان هه رچه ندى بى . شه مه له كاتىكا كه پارتيمان و هيژه نيشتمانى به كاراكانى تر له كوردستان په سه نايه تى له شارو گونده كانيه وه له جه ما وه ره په نجه ره - كانيه وه ، له بياوان و شاهه تانبه وه ، له هيژه كاني پيشه ره وه دهستى بيكرد .

به هارى شه سال راپه رينى كه ما وه رى شوپشگيرانه به خو يه وه دى كه له زانكوى صلاح الدين" وه له هه وليرى قهلاى شوپشگيرانه وه دهستى بيكرد و به خيزايى هه موو شاهه كيه گرنه وه به قوتابيان و جه ما وه رانبه وه پاش شه گه يشته دهوكى كولنه ده ر و شارو گونده كاني ده ورزوبه رى وه ك بامدرنى و شاميدى زاخو و مانگيش ، ههروه ها گه يشته شارى سليمانى كه سلماندى هه ميشه شارى هه لمهت و قوربانيه و هيج په يوه ندييه كى نيه به وانه وه كه كيشه ي گه له كه مان ده خنه بازاره وه ، دوايه دواى شه و راپه رين گه يشته شاهه كاني ترى وه كه هه لجه و قهلازوه سيدصادق به يمانگه و قوتابخانه شاماده يى و ناوه ندييه كاني شارى كه ركوك و زانكوى موسل ، ههروه ها قوتابيانى زانكوى به غداش ها و كار بيان كرد له گه لراپه رينه كاني كوردستان .

شه راپه رينه دلگير و رازاويه ي كه شه به روه شه و به رى كوردستانى گرنه وه و جه نده ها شوه ي خه با تگيرى وه رگرت له مانگرتن و خو - پيشان دان و به يه كاها تى خويتارى له گه سل پيا وه كاني رژيمى فاشى دا ، كه نزيكه ي دوو مانگى خاياند سهر له نوئ دوويانى كرده وه كه گه له كه مان بى دهنگ تايى له به رامبسيه رزور دارى و زور ليكردن دا و هه رگير نابهرت و نابهرت و .... نابهرت .

مانگرتنه كه وه ك راپه رينى كى راسته وخوو ناپه زايى ده رپين دهستى بيكرد له به زور راپيچ كردنى قوتابيان بو "جه يشى ناشه عى" بو شه و

دامه زراوه عه فله قيه بو گه نه ي كه سهر تاپاي گهلى عيراق بيزى لى ده كانه وه ، وه ك سهره تا بو ره وانه كردن ان بو "قادسيه" شومه كه ي مدام به لام خترا بوو به هوى راپه رينى كى هه لچورى كشتى و داوا كردن بو رووخاندى فاشيزمى و - جهنگه كى و شه زولمو زوره ي كه له ژماره نايه دزى گهلى كرد به تايه تى و گهلى عيراق به گشتى و بوو به هاوار كردن بو ديموكراسى و بو مافه نه ته وايه تيبه كاني گهلى كورد .

پارتيه نيشتمانبه كان و شه دامه كانيان به شدار بيان كرد له م راپه رينه ي فوتابيان و گه ل دا و پارتيشمان به تانازيه وه به شدارى نيا كرد به تايه تى له زانكوى "صلاح الدين" وله زانكوى موسل و شاهه كاني دهوك و بامدرنى و شاميدى و زاخو و مانگيش .

شه مه گهلى شيمده كه وه ك يولا له زيرزه به رى جه كوش دا ميژووى خو ي داده ريزى و خو شته دا ، هه رچه ند شه هيدىك بدرت جه نده ها لاو به يه روشه وه هه لمهت ده بن بو گرنه وه ي جه گه كيه ي شوپشى هه ره س نا هينى راپه رينى كى تر پيا شوپشكى تر به شه وه يه كى سوند تر و تيز تر سهر هه لده دا شه له سدره نجام دا باوه رى سهر كه وتنى مسو گرمان بى ده به خشى .

له و كاته دا كه شانازى ده كه ين به هه ستانى پارتيمان و خه با تگيرى كاني به به جى هينانى شه ركى نيشتمانى سهر شانان به هاو به شى كردن له راپه رينه كه دا ، له هه مان كانا هه ست به باوه ر بيكردن و درووستى راميارى خو مان ده كه ين كه سهره راي شه ده ست دريژى كردنه سهر و بازار و شه شكه نجه و گرتن و پراو - ناندى خه با تگيرانى پارتيمان دوو چارى ده بى ، پارتيمان نه بووه به لايه نيگ له شه رى ناوخودا له م رتگاهيش دا قوربانيمان زور دا وه و به ر - ده وامين له قوربانى دانا .

ههروه ك به توندى دزى شه وه پراوه ستاين كه رابكي شرين بو ناو ناكو كيه سياسيه لاوه كيه كان كه زيان ده گه يه تى به به كيتى بزروتنه وه ي نيشتمانى عيراقى ههروه ها كه خه با تگيرانى پارتيمان مافيان هه يه بو شانازى كردن به پيياز و كار كردنى پارتيه

که بیان له کارکردنی بهرده وام دا له پیتناوی له بهر کتر نژیک کردنه وهی بۆچووندهکانو پتسه و کردنی بهیمان بهستنه نیشتمانیهکان ، به بیان نامه ی هاوبه ش که له لانه دعوت پارت و هیژی نیشتمانی عیراقیه وه بلاوکرایه وه له گه له بهره و پتسه وه بردنی به یوه ندیه کانیه خهاتگیری له نیوان پارتیمان و پارتیهی سوئالیستی کوردستان به شوه به کی هه ستپیکرا و راست له گه له خهاتکردنی بهرده وامان بۆ پتسه کردنی بهیمان بهستنی نیشتمانی کوردستانی ریتازی خویان پاراستوه له گه له دهست پاکیه له و کارو کرده وانه ی دا که خزمهتی کیشی گه له نیشتمان ده کهن هه رجهنده که پارسه نگی هیزهکان له ناوخۆ و له دهوروو بهری کوردستان تا ئیستا له بهرژه وهندی بارتیمان نییه .

شاکراشه ئه و روودا وهی ئه مرو هه موو روودا وه کانی تری دا پۆشيووه ئه و جهنگه ویرانکاریهیه که کهوتوته دروینه کردنی گیانی سهدان هه زار رۆله ی ههردوو وولآت وهیج خیزانیکی بی شه هه ند نه هشتوتد وه له سدر ههردوو دیووی سنوو زبان ده گه یه نی به گه لی کورد و شارو گونده کانی ویران ده کات . ئه م جهنگه به جوړی ده بری بهرته که تا ئیستا نه یا له سوودی ئه و هیزانه یه که پالیان نا به رژی می فاشیزمی خویزمی (صدام) وه بۆ هه لگرسانی که بریتین له کۆته بهرستان و زایوتنی و ئیمپریالیزم و له پیتسه هه موویانه وه ئیمپریالی ئه مه ریکی .

جوار سالی رابوو ردوو له ئه مه نی ئه م جهنگه ویرانکاریه سه لماندوو به تی هه ولدان بۆ پشت گوی خستنی بزووتنه وهی نیشتمانی عیراق با ریکا بی نه دانی بۆ خهاتکردن دژی رژی م و هه ولدان بۆ سه یاندنی شیوه به کی دیار بکرا و له دهسته لاتداری به سه ر گه لی عیراقدا شکستی هیئا وه له کۆتاییش دا ههردوو چاری شکستیه کی مه زن ده بی و ههروه ها ئه وه بووه به هۆی دریز کردنی ته مه نی رژی می دیکتاتۆری نفووم بوو له کلکایه تی دا بۆ ئیمپریالیزم .

هوبه کی تریش له هوبه کانی درژ کردنی

ته مه نی رژی می (صدام) و ماوه ی جهنگه یانندی به م باره نه زۆکه ، گوی بی نه دانی لایه نی دووه مه به ده ستووری جهنگه له جیهانی شه مرۆدا . ئه و وولآته ده یه ویت که دژی ئیمپریالیزم و هاوبه یمانه کانی به نه گئی و جهنگه ئیمپریالیزمیه کان بکات به گۆرستان بۆ پله و پایه ی ئیمپریالیزم و به کوی گیراوانی ، به بی هاوکاری کردن له گه له هیزه کانی ئازادبخوازی و پتسه و تنخوازی و سوئالیستی دا له جیهان دا ناتوانی ئه م کاره نه نجام بدات

له کۆنگره ی دامه زرانده وه تا ئیستاش رای بارتیمان ئه وه یه که رژی می فاشیزمی خنکار له کلکایه تی کردنا بۆ ئیمپریالیزم و کۆنه بهرستان هه موو هوبه کانی مانه وه ی له دهست داوه له سدر ئاستی گه لی بۆ نیشتمانی و ته وه یی ، ئیگه با وه پیمان وایه که رووخانی ئه م رژی مه نژیکه و پتیه سه له سه ر هیگزه نیشتمانیهکان خهات بکهن له پیتناوی ئه م رووخانه دا له گه له خهاتکردنیان دا له پیتناوی کۆتایی هیئان به جهنگ و هیئانه دی ئاشتیه کی داد پهروه رانه ی بی دهست به سه راگرتن و بی داگیر کردن . به لآم زۆریه ی نیشانه کان و به تابه تی پارسه نگی هیزه کان وا ده گه یه ن که بوازی دانانی به کوی گیراوتکی تر له بوری " صدام " به هیزترین بواره ، واته بهرده وام بوون له شه که نه و ئازار بۆ گه لی عیراق و بیروگرفتی بی کۆتایی بۆ هیزو وولآته ئازاده کان له ناوچه که .

ئه م هه لسه نگاندن و بۆچوونانه بهرله هه موو شتی بیۆستییان به وه یه که هیگزه نیشتمانیهکان به خیزایی به ره نیشتمانیه فراوانه که یان دا به مه زرینو کۆسپ و ته گه ره کان رابهارین له سه ر رینگای هاریکاری وه به که خستنی تواناکان له نیوان بزووتنه وهی نیشتمانی و بزووتنه وهی ئیسلامی دا و وولآته نیشتمانیهکانی ناوچه کهش هاریکاری بکهن پتیه وه بۆ پتیه گرتنی خهباتی هیزه نیشتمانیه عیراقیه کان بۆ ریکا به ستنه وه له ئیمپریالیزم و به کوی گیراوه کانی بۆ کۆتایی هیئان به جهنگ له بهرژه وهندی ههردوو گه لی عیراقی و ئیرانی و له بهرژه وهندی برایان و دوستان .

سەرەپرای ھەموو پووداوە خوێناویەکانی کوردستان و گەوجەنگانە ئایدا ھەلگیرساو ھە پرای ھەموو فیل و تەلەگە بەرزبەکانی پزیمی فاشیستی و شوڤینی و ئیروەرەرساگەکی و ھیوا پراڤە بەک لەدوای بەکەھەلقوڵاوەکان لە سەرئەحامی شەری ناوڤوودانە مەزراندنی بەرە ی نیشتمانی فراوان ، سەرەپرای ھەموو ئەمانە بەریج دانەوێ شۆرشگێری دزی جەنگ و زورداری دەستی بگێرد ، لە کوردستانەو تە لەزانگۆگەبەو ھە یەمانگەو نامادەبی و ناوھەندیەکانیەو ھەرەھا خەباتکردنمان بۆ دامەزراندنی بەرە ی نیشتمانی عێراقی فراوان چەندەھا نموونە ی ئاشکران لەم بوارەدا .

پارتیمان چەندەھا شەھیدی پیشکەش کردووە وەک شەھیدان " کاوھ " " ژێھات " " پزگار " " گوندی " " بیار " پالە " " سەلیم " و " ئەحمەد کۆستەبی " و چەندەھا ی تر لە پێناوی ئازادی گەلە کەمان دا ، لە نیوان کرداری ئالۆزی خەباتگێراندا چەندەھا ھەقائەمان بەدیل گێراون لە لایەن پزیمی فاشیەو ھە ، لە سەر و ھەموو بانەو ھە جەبکە گۆلە ھەلزاردەبە ی لە پێشمەرگە خەباتگێرە کا - نمان کە لە ٢٠ / نەسانی رابووردوودا لە لایەن ھێزەکانی ئەو پزیمەو بەدیل گێران . سالی رابووردوو بە کۆچ کردنی خەباتگێری نەمر " نووری شاوھەس زبانیکی مەزن کەوت لە پارتیمان و لە ھەموو بزووئەوێ ئازادی خوازی کوردی ، لە کاتیگا مال ئاوا یی لی کردین کە لە ھەموو کات زیاتر پێویستمان بێتی بوو .

بەبۆنە ی یادی سێھەمی دامەزراندنی پارتیمانەو پەیمان نوێ دەکەیندەو بۆمیان یاکێ کە بەردەوام دەبین لە خەبانکردن ئە پێناوی جێبەجێ کردنی ئەو پزبازە ی نزیکیە ی نیو سەدە خەباتی کردبوو جەسەاندنی لێ بە بزووئەوێ ئازادیخوازی کوردی دا .

سەر دادەنەوتین لە بەرزەم یادی شەھیدە نەمرەکانمان و شەھیدانی بزووئەوێ کورد و بزووئەوێ نیشتمانی عێراق و بزووئەوێ کانی ئازادیخوازی لە جیھان دا .

سلاو بۆ پالەوانە خۆ راکمێرەکانمان لە زیندانەکانی فاشیزمی و لە زیندانەکانی ئێران

داوا دەکەین بۆ بەردانیان ، سلاو مان بۆ ئەو ھەتالە پالەوانەمان کە لە دیلی راپۆنی دۆژمن گەراونەتەو ھە یاش بەسەربردنی نزیکیە دووسال لە گرتووخانە ی (ئەنصار) و لە زیندانەکانی ئیسرائیل دا لە گەل پێشمەرگە کانی شوڤی فەلەستین .

پەیمان نوێ دەکەیندەو بۆ گەلە کەمان کە ھەرگیز درێڤی و کەمخەرحەسی ناکەین لە قوربانی دان بە سەر و مالمان لە پێناوی ئازادی دا .

(*) بزوی پارتی دیموکراتی گەلی کوردستان پارتی کرێکاران و جووتیاران و پزوشبیرە شوڤرشگێرەکان و ھەموو بەنجەران .

(*) بزوی خەباتلە پێناوی ھۆکمیکی دیموکراسی شوڤرشگێری خاوەن ئاسۆی سۆشالیستی و شاد بوونی گەلی کوردمان بە مافە نەتەوا - یەتیبە رەواکانی و لە پێناوی مافە ی دیاریکردنی چارەنووس دا بۆ میللەتی کورد ،

(*) بزوی براپەستی کورد و عەرەب و بزوی ھاوکاری نیوان میللەتی عەرەب و میللەتی کورد - دۆی ئیمپریالیزم و زابونیزمی و کۆنە - یەرستی .

(*) بزوی ھاوکاری نیوان گەلان دۆی ئیمپریالیزم و کۆنە پەرست و رەگەز پەرست و لە پێناوی ئاشتی و دیموکراسی و سۆشالیستی دا .

(*) مردن بۆ پزیمی " صدام " ی ئاشی خوینمژ ، سەرکەوتن بۆ قوتابیان و جەمناو ھەری راپەرپووی گەلە کەمان و ھەموو خەباتگێران ، نەمری بۆ شەھیدان

مەکتەبی سیاسی
پارتی دیموکراتی گەلی کوردستان
١٩٨٤/٧/٢٦

لەبیرەوەر یەکانەم

نۆری شاوہ یس

لە سەر ئەو یگەرە لە گەل کۆمۆنیستەکان دا سێارمان دا بێتکەووە
خۆ پێشاندا نێکی گشتی ساز بکەین ، بەناوەی ئە فونایجانەکانا
بەلām کۆمۆنیستەکان نا مادی نەبوون بۆ ئەو خۆپێشانانە ، شێمەش
ناچار خۆمان ئەو خۆپێشانانەمان کرد .
لەپاش ئەو رووداوە ، سێارمان دا کە " شێخ لەتێف" لە پارێشی
، ەریکەین ، کە ئەو کاتە حەنگری سەرۆکی پارێشی بوو .

لەدوای ئەو ماوەی پابەرینتەکی کانوونی (وشەکانوون) سەردا هات
باشگەواری فەرمانی عورفی درا " ۱ " و سێ دا پێگای عورفی دانرا لە
بەغدا و کەرکوک و دیوانبە - حکوومەت کەوتە گرتنی خەلک بەکۆمەڵ
شیراھیم شەحمەد بەکێتک بوو لەوانە کە گمرا ، ئەو کاتە
کۆمپانیای نەوشی کەرکوک سەفەرمانبەر دا سەنەزاندیوو ، مووچە
بەکی رۆزبان بێدەدا ، تەنیا بۆ ئەوەی وەک سەرکردە بەکێتک کرد
سەرکردەگای پارێشی لەمەداسی سەبەت دووری بھەووە ، چونکە
" شیراھیم شەحمەد " لە خۆ پێشانانەکانی (وشە) دەوربێکی
گەورە هەبوو لە ناو پارێشی دا ، لە کۆتیبوونەکان دا ووشاری
دەخوێندەووە . لەسەر ئەو گمرا ، بەیاسای بەغدا کۆن دە سال
حوکم درا ، ئەو ماوەیە ئازارێکی رۆزبان دا ، ئەو کاتە " فەد" و
ھاوڕێکانیشی لە بەندبەخانە بوون .

کوشتن و سێین بە ئادەبەکی زۆر دەستی بێکرد ، تەنەتەت هەموو
کۆفارە کوردەکانیش داخران و قەدەغە کران . سەپتی دادگای
عورفی ئەو کەسانە لە خۆپێشانانە سەندارییان کردیوو ئەگەر
نەخرانایەتە بەندبەخانە ئەو ئەو دوور دەخرانەو ، یا وکم و من و
خێزانەکم هەموو دوور خراینەو ، بۆ خواری عێراق .
لەو ماوەیەدا " جەمیل بەگ" مودیری بۆلەس بوو ، کراسو بە
جێگری متصرف ، رێکخستن بچرا ، پاش شێمە جەمزەش گێرا ژمارە
بەگیش . خۆیان ئاردەووە و برش و پلۆ بوونەو و هەموو لە بەگتەر
داپرایس . تەنیا هەندێ ئەندام یا کادر مایوونەو کێش
رێکخستیان بەرێشە دەسرد و بەیوەندیمان لەگەڵ بەگتەر مایوو
ئەوێ شایانی یاسە ، ئەو کاتە هەر یارێتک چەند سەرکردایە
- شێمەکی لێ بەیدا دەبوو ، تەنەتەت لە دوای ئەوەی کە " فەد "

خراپ بەندبەخانەو یاری کۆمۆنیستی عێراقیش چەند سەرکردایەتی
بەکی لێ پەیدا بوو .
بە هەر شێوەیەک بوو ، لە پایزی سالی ۱۹۶۹ دا خۆم بەقەڵ
کرد بۆ هەولێر ، لە وێ پەییوەندیم کردەووە بە هەندێ لە هەقائەتەو
کە لە بەندبەخانە سەر بوویوون ، بەکی لەوانە ، جەمزە عبداللە
بوو ، گەرا بوووە شاری سلێمانی و لەوێ خۆی ئاردیوو . بە
شێوەیەکی کاتی وەک سەرکردە بەکی پارێشی کەوتە جەمۆژ و چالاکیی ،
ئەو سەو نا مانگی ماری سالی ۱۹۶۰ سەو جۆرە بەردەوام بووین
تا ئەو کاتە شیراھیم شەحمەد و ئەندامەکانی تر بەر بوون . پاش
ئەو کۆبوونەو بەکی خراوانمان کرد وەک نەمچە کۆنگرە بەک ، لەو
کۆبوونەو خراوانەدا لەسەر داواکاری خۆمان
کۆمپنە بەکی کاتی بۆ بەغدا دانرا ، چونکە سکاڵا بەکی زۆر هەبوو

لە کۆتایی ئەو سالەدا ، سالی ۱۹۶۷ ، سەرەسای ووبوو بۆ
بەیمانی بۆرشمۆس دەستی بێ کرد لە سێوان بەرماننا و حکوومەتی
نوویری سەعید و سالی جەبەر . بەلām کە بەیمانەکە درا ، بەگەر
خۆپێشانانە گەورە لەدژی دەستی بێکرد ، چەند رۆژێک لەسەر
بەگ بەردەوام بوو ، لە بەغدا و لە سلێمانی ماری و کۆمۆنیستە
- کان لە خۆپێشانانەدا بێتکەووە بەشێار بیان دەکرد ، تەنەتەت
لەسەر ئەو دروشمانەش پێک دەگەوتین کە سەر زمان دەکردەو ، بەلām
هەندێک جەریان دەکرد لەبەگتەر جیاسنەووە تا خەلک بزانێ کێ
کێ یەو کێ کێ نیە ، ئەو پێشپێکی کردە لە سێوان هەردوولادا -
هەبوو .

لەو رۆژانەدا لە سلێمانی هەندێ فەرمانبەر بووین ، ئەگەر
نەچووینایەتە ناو خۆپێشانانەکانەو ، ئەوا دەچووین لەسەر
مەبەخانەکی " کاسپەر" بەرامبەر دەری سەرا دادەنێتین .
" کاسپەری مەبەخانەجی" بێی دەووتم : " ئەها هەم دیسان هاتتەووە
بەردەم ... شیمۆ ئەمەدا سەد فەرمانبەرێک روودەدا ."
رۆژی لەو رۆژانە کە خۆپێشانان دەکرا ، کۆمۆنیستەکان
هاتبوونە بەردەری سەرا ، من ئەو رۆژە بەرەو مالهە دەچووم
ببینم سەید ئەها ووشار دەخوێنێتەو .. داوای داواکاری بەکانی
خۆبانی دەکرد ، گەشتە بەر کۆلانی بەرامبەر داشیرە مەعارف
ئەو کاتە شێمە مالمان لەوێ بوو ، لەنزیک مانی جەمەئەو جەمان
ئاغا و جەمە سالی ئەفتان ، لەسەر دەشتەکی جەمعی " گازی"
" شەرام" ی ئۆتۆمۆبیلچیم بینی بەلام دا تێبەری ، چەند تەقەبەک
کرا ، لەگەڵ هەر تەقەبەک دا " شەرام" رای دەکرد و سەری خۆی
دادەگرت . منیش هاوارم لێکرد : " کورە شەرام ئەوێ جی ئەکەوی
خۆ گوللەکە بۆ شێمە نایەت ... " شەرام هەر رای دەکرد . منیش
باشو باش گەرا مەووەو رووم کردە ئەو ئەقامە دەجێ بۆ بەردەکی
سەرا ، گەشتە بەردەم داشیرە مەعارف ژنەکی سالی ئەفتانم
تووش بوو ، بێنیم زۆر شێرە بوو ، لەگەڵ هەندێ ئافەزەنی سەر
روووە ئەقامەکە رایان دەکرد ، ووتم : جی بە ، ئێوە بۆچی هانوتە
دەرەو ، ووتی : بەقوربانە ، سەلاج و کاوسی دیارنشین ، ئارانم
جیان لێ هاتوو . " ئەو کاتە کورەکانی سالی ئەفتان و جەمعی
ئەو جەمان ئاغا و میرزا ئۆفیقەزاز ، هەرچەند لە خێزانەکی
بۆرژوا و ئاغاگان بوون ، لەو ماوەیەدا هەموو بوویوون . بە
کۆمۆنیست و لە خۆ پێشانانەکان دا بەنداریان دەکرد .

کە گەشتە بەر ئەقامەکە ، ئەمانام کرد جۆل بوووە کەسی لێ
نەماوە ، تەنیا بۆلەسێکم بینی ، دەمانچە بەکی بەدەستەووە بوو
بەرەو لای من دەهات . لەدەلی خۆم دا ووتم " ئەوا تووش بووم"
بێم غەیب بوو رانگەم ، ناچار بێتم کردە بۆلەسەکەو بە ئەقامە
کەدا گەرا مەووە بۆ لای مانی خۆمان . تەقە بو ماوە بەکی کەم بەر
دەوام بوو ، پاشان بۆم دەرکەوت کە هۆی ئەو تەقە کردە شێخ
لەتێف بوو ، ئەو کاتە ئۆتۆمۆبیلێکی (جیب) ی نوێی کرپوو
بەلای خۆ پێشانانەکانا هاتوو . ئەوانیش بەهاوارو گالنتە بێکردیو
ماریوخی دوای کەووشوون ، ئەویش بەدەمانچەکی کەووشووە تەقە
کردن بەئاسمانا ، پۆلەسێش دوای کەوتوووە تەقەکردن ، شێمەش

دزى ھەمزە ، بەتايىيەتى ئەو ماۋەپەي كە گىرايىو ، خەلگىسى دەيا سوت بىپاوى ئىنگىلىز بىوۋە ، ھاۋكارى لە گەل كوردوون بۆيە جوگىمان ئەداۋە ، بەلام ھەمزە خۆى پارىزەر بوو ، بىپاۋ تىكىسى زۆر زىرەك بوو ، ھىچى لە سەر خۆى ئىسپات نەكردىبوو ، ئەنئەتتە ئەو ماۋەپەيتى كە بىكرىتى پارىتى بوو ، خۆى ئاردىبوۋە بەتەپتىسى جىمۇجۆلى دەكرد ، بەتاۋى خۆبەۋە شى ئەدەنۋوسى ، بەلام سەرەپراى ئەو ئاۋانائەنى كە دەخراپە پال ھەمزە ، داۋاى لىكرا كە ھەر بە بىكرىتى پارىتى بىمىتتەۋە ، ئەۋىش ۋوتى : مەن خۆم " شىخ " تاكەم ، شىخا لەبىرى شەۋە بىپاردا كە ھەستى بە نوۋسىن و سەبەرشتى كوردى رۆژنامەكەى پارىتى و رۆنىۋى بۇ ئامادە بىكرىتى نوۋسىنى بۇ رەۋانە بىكرىتتە شەۋىش خۆى شتە سەرەكپىيەكاشى بۇ ئامادە بىكات ، شىتر پەبىۋەندى بەپىكخستتەۋە نەمىتى تا بەستى كۆنگرەى داھا شوو ، ئەو كاتە رىنگاى بەرپىتتەك خۆى ھەلئىزىرتتەۋە ئەو كاتە مەكتەبى سىاسى و كۆمىتەى ئاۋەندى پارىتى دا بىرئىتەۋە لە كۆنگرەدا شىبراھىم شەخمەد كرا بە بىكرىتى كۆمىتەى ئاۋەندى مەن و على عبداللە و رفىئىئىسماعىل و عۋنى و جەمىلى سىراى عۋنى كراىن بە شەندامى كۆمىتەى ئاۋەندى جەلال تالەبائى بە شىختات داترا ، ھەرۋەھا دىكتۇر جەغفەرىش ھەلئىزىرتتەۋە ، بەلام سەبارتتەۋە ئاۋەپەيەكى زۆر بەيدا بوو ، ئەۋىش بە بىپاۋى شىران تا ۋاشبار دەكرا ، جۈنگە لەپاش (ۋشە) چو بۇ بەرىتاتىبا كە لەۋى گەراپەۋە چو بوو بۇ شىران ، لەكاتى مەدق دا بەندارى خۆبىشانئەكاشى كوردىبوو ، ھەرۋەھا چو بوۋە پال " تودە " ۋ چەپو ھىزە نىشئامئىيەكاشى ئاۋ شىران ، بەلام كاشى كە " مەدق " روۋخا دىكتۇر جەغفەر گىرا لە گەل زۆر لەو كوردانەى عىزاق كىسە پەبىۋەندىمان لە گەل " تودە " دا ھىبوو ، لەگەل تودە پەبىۋەندەكان و مەدقەكان خرايوۋە زىندانەۋە ، شىمەش بەئى ئامادە بۇۋىسى ھەلما شىزاردەۋە .

بىق گۇمان ، بەدەرتۇپى ئەو ماۋەپە ھىچ پەبىۋەندىبەك لە شىۋان پارىتى و مەلا مەتەفا دا نەبوو كە ئەو كاتە لە بەگىتىسى سۆقتىسى بوو ، ئا ئالى ۱۹۵۶ پەبىۋەندىمان نەبوو . لەو ماۋەپەش دا " شىبراھىم شەخمەد " ، ھەرچەند لىسە بەندىخانە نەر بوۋىبوو ، بەلام لەلەن ھكۈمەتتەۋە شىخامەى جىرى لەسەر دا ئىرايوو ، كە دەۋىۋاىە بان لە بەغدا بوۋاىە بان لىسە كەركۈى ، ھەۋل درا بە نەپتى رۆنىۋى بۇ رەۋانە بىكرىت بۆكەركۈى بە يارمەتتەپەكى كەم خانۋىۋەكى بۇ گىرايوو بەكرى ، يارمەتتەپەك ھەر شەۋەندەبوو كە بىتۋانى بىق بىزىت و ھەموو كاشى خۆى سۇپارىت تەرغان بىكات ، ھەتا كاروبارى پارىتى سىۋاىە كارى تىرى كىسە دەستەۋە نەدەكوت ، تەنپا ھەندى كاروبارى پارىزەرى دەكرد لەبەر شەۋەى پارىتى نەبەتتەۋە پارىتى كەمەكى ئەۋاۋى بۇ تەرغان بىكا . پاش ماۋەپەك شىزارىۋە بۇ سلىمانى ، ماۋەپەك لە سلىمانى ماۋەپە دۋاى شەۋە رەۋانە كراپەۋە بۇ كەركۈى . لەو ماۋەپەدا سالىسى دۋو سى خار كۆۋۋۋەۋەى كۆمىتەى ئاۋەندى دەكرا لە كەركۈى . لە كاشى كۆنگرەى سى پارىتىدا كە لە سەھارى سالى ۱۹۵۲ دا لە كەركۈى بەشرا ، لەبەر شەۋەى لە سلىمانى باران و لاقاۋىكىسى زۆر بوو ، رىنگاى ھانۋوچۇكرەن سىرايوو مەن ئەمىۋانى ئامادەى شەۋە كۆنگرە بە بىم .

سەبىد قەراز ئەو كاتە ۋەزىرى ئارخۇ بوو ، پەبىۋەندى لە گەل بارزانىيەكان دا ھەموو ، لەبەر شەۋە ھكۈمەت كوشى ، بەلام كە بەرەللا كرا ، خەلگى تۋانچىمان لى دەدا ، ئەۋىش بىرۋەكەپەكسى ئارد لە رۆژنامەى (موت الاھالى) دا بىلاۋكراپەۋە ، لىسە بىرۋەكەپەدا ۋۋىبوۋى : (مەنى كەس نە مەنى شەب نەبى) . پاش شەۋە راپەرىنەكەى تىرىن كرا ، لە سالى ۱۹۵۲ ، نورالدىن پىچىۋود كە سەرۋكى شەركاشى جەپىش بوو ، كرا بە سەرۋكى ۋەزىران ، شىمە لەو راپەرىنەدا چەۋرىنگى باشمان ھەبوو . لەگەل كۆمۇنىست

ھىزە نىشئامئىيەكاشى تر بەندارى راپەرىنەكەمان كرد . شەۋەكاشە جەمەى شەۋرەھمان ئاغا سەقادار ئاغاى سىراى شەھا مەنئىدىسى ۋوتىبوو كە ھەۋلى كۈشتى شىبراھىم شەخمەد بەدات ، قادار ئاغا ش جەند بىپاۋ كۆز و جەردەپەكى ھەبوو ، چەند بىپاۋتىكى تەرغان كرد بۇ كۈشتى " شىبراھىم شەخمەد " ... ئەقەبان لىكرد بىكۆز بەلام بىرىندار بوو ، بەۋجۆرە جەماۋەرتكى سالى بەيدا كرد ، خۆبىسى كەسكى لىكشاۋو بوو ، لەپاش كۈنگرەى سى شەم پارىتى سەرەۋرئىكا . بەكى زۆر چاك بىرد ، لە بىرۇكرامى پارىتى دا ، درۋوشمىسى سەربە خۇ بىمان كزد بە مافى بەدەپتەئى چارەنوۋى ، پاش شەۋە زۆر دزى بىرۋوتتەۋەى سى لاپەن بوۋىس ، كە لەو ماۋەپەدا پەيدا بىبوو ، شىمە دەمانۋرت سى لاپەنى سە ، مان دەسلى لەگەل سەۋەرى سۇئالىسى داسىن بان لەگەل كۆزە پەرەستىدا سىن . سىگومان شىمەش ئەو كاتە لەگەل رىشارى سۇئالىسى دا بوۋىن ، دەمانۋوتتە شەگەر مەسەلى كورد نە گۈنئى لەگەل سەربەخۆسى عىشراغۇ بىتەكەۋىتى دىمۇكراسى لە ئاۋ عىزاق دا و لە گەل رۆنىۋى دىمۇكراسى بە شىۋەپەكى كىشى ، ئەۋا شىمە ئامادەس مەسەلى كورد بەغىنە دۋاۋە . ۋاتە مەسەلى دىمۇكراسى و سەربەخۆسى عىزاق بىتتەر بىخى .

بۇ بىلاۋ كوردەۋەى نوۋىيەكاشى پارىتى " ھەمزە " لە بىش كۆنگرەى بەكەمەۋە ئامىرئىكى چاى لە مەپادەۋە ھىئا بوو ، لەلەق " شىخ لەتىف " ئاردىبوۋىدە ، ئا ئەو ماۋەپە " شىخ لەتىف " چاىخانەكەى نەئەداپتەۋە ، ئاچار بە ھەر شە كورد لىمان ۋەرگىرەۋە لەبەر شەۋەى لە شىبراھىم و لە شىمە زوۋىر بىبوو ، دەپۋىبىت دەست بەسەر ئەو چاىپەدا بىكرىت ، ھەرچۈنئى بوو لىمان ۋەرگىرەۋە . بەلام ھىچ سوۋدئىكمان لى نەبىنى چۈنكە رىزىبوو .

لەسالى ۱۹۵۵ دا كە شىبراھىم شەخمەد گەراپەۋە بۇ كەركۈى بىپار درا لەۋى خەرىكى كاروبارى رىكخستى پارىتىت ، بەلام پارىتى ئەو ماۋەپە ھىچ داراپەكەنەما بوو شىبراھىم ئامەپەكى بۇ ئاردم بۇ سلىمانى ، لەنەمەكەدا نوۋىبىۋى بە ھەر جۆرتك سى ئىبى ، شەمەر خىلئى خىزانەكەت فرۆشتى ، شەبى دۋو سەد دىنارم بۇ بەيدا بەكەت . مەنىش بارەكەم بۇ بەيدا كردو بۆم ئارد . بۇ ئەو مەبەستەش ھەۋلئەمان دا چەند كەسك لە شەندامانى پارىتى لاي چەند قۆنتەراتچەكى كورد دامەزىتىس ، شەۋەكەپە كىسە دامانئەززانىيە دەۋىۋاىە بەشپك لە موچەكەى خۆى بىتەكش بىكات بە پارىتى . ئەو كاتە دىكتۇر محمود قوتابى كۆلىۋى بىزىكى بوو لە بەغدا ، لە بىۋى ھاۋىندا دامانئەززانە ، بەشپك لىسە بارەكەپەمان ۋەرگىرت ، ھەرۋەھا حىبب محمد كرىم كە قوتابى سوو لە بەغدا . ئەو جۆرە بىتر لە پانزە شەندامى شومان دامەززانە . ئەو كاتە شىش و كار زۆر بوو ، چەك لەۋە زۆر لە ۋەزىرەكەمان خەلگىمان دەناردو داۋاىان دەكرد دايمانەزىتىس ، شىمەش ۋەگىسو فەرمانئەرىكە بەغدا ، بۇ شەۋەى ھىچ نەبى خۇمان سىپارئىزىس لە نەزەمى شەۋە ۋەزىرانە دامانئەززانەند ، كە تەماشانان دەكرد شىش و كار سەۋ جۆرە ، شىمەش بىتر لە پانزە كەسى خۇمان دامەززانە .

كاتىكىش كە لە كەركۈى فەرمانئەبەر سووم ، ئەو مالى كە رۆنىۋەكى پارىتى تىنا بوو دۋو كەس چاۋدېرىپان دەكرد ، ھەردۋەكەمان دامەززانە ، بەككىگان صالح شىرە بوو شەۋە تر مەلا ماشۇر بىبوو ، پاش ماۋەپەك ، شەم دۋو كەپەش ، لەلەن ھكۈمەتتەۋە گومانئان لى كرا ، خەرىك بوو سىپىس ، نەنەتتەپىرى شەن ھانە لاي مەن و ۋوتى : " ئەلئىن شەۋە دۋۋانە لىزەن ، شەمەۋى بەشپىش ، قەزىبەپەك ھەبە دەمەۋى تەقىقى لى كەم " ۋوتم " شەۋى راسى بى لىشەردە دامەزراۋون ، بەلام شىستا لىزە سىن " . مەنىش شەۋە پۆۋە دەمزانى لە كۈش ، بەكئى لە ژمارەكاشى رۆژنامەى خىبات لە ژىر جايدا بوو خەرىكى شەۋە بوون ، لە ئەۋاۋ بوۋندا بوو بۇ شەۋەى سىبەن بىلاۋى بەكەنەۋە . ئەو كارەمان بى سىزىدرايوو ، دەپاشىرد بۇ ئارەكاشى تر ... بە مەدىرى شەم م ۋوت : " بىگومان شىستا لەسەر شىمەكەن لە

(رېځدار) هر ۳۰ مې كېلو په تېر د ووره . ده تواني نېچي سولايان ، شپتر شو سوارى شو نوموتېلگه كې نو بچي سولايان ، منځ له لاي خوښه وه به كنگم نار سول ماله وه پشان بلن شنگان بېخه وه و خوښان بياره وه .

شو دا خاتو تاردم نه شو نوموتېلگه ، شو وگا شـــ شو نوموتېلگي بچوكم هه وو ، چا به پنيه گانمان خسته ناري و شو شو نوموتېلگه د هغه كوښه وه شو " دزه ي " ، مالا ماتوړيتي له گډل خوي سوار كړد يوو ، له ناوچه ي دوزېرېمونه وه و كه پشوروه دښه كې كه شنداماسي يارتي لي شو شو دښه ي سر به ناوچه ي " كنديناوه " شو " مالا ماتوړ " هر شو شو سرده مه شو كه ناوي دهر كړد به " مالا ماتوړ " له سر شو وه ي يارتي مالا سونكي سوكړ شو بوشه ي يارتي بي ده كويزا ه وه .

گرنگترين كار كه لهو ماوه يدا يارتي بي هه سنا ، شو هه يوو كه سالي ۱۹۵۴ يارتي بنداري كړد له كوښه ي لواني خياني دا كه له وارنوي باښه ختي بولوسا نار كړا شو ، " هلال ناله ماسي به شوته ي لواني كوردستان سيرا شو شو كوښه يه ، هه روه ها رودا ونكي شري گرنگ شو ماوه يه شو سوو كه نا كوښه ي سياسي له سوان يارتي و كومونستگان دا درووست يوو ، هوي شوو نا كوښه ي روژتر شو هه يوو كه يارتي كومونستي عتراقـــــــــــــــــي ده يووست خوي شوته ي لواني كورد هه ليزي شو شو كوښه يه به ناوي بډكښي فوناسان و لواني عتراق كه سر به يارتيـــــــــــــــــي كومونستي عتراق ي يوو ، شتمن شو كاته ده مانووست يارتيـــــــــــــــــي نوښه رايه ي فوناسان و لواني كوردستان بگات ، له شخا مالا له وتر ناوي لواني ديموكراتي كوردستاني عتراق بنداري شوو كوښه يه يووښ ، له ياش شووش كه " هلال ناله ماسي " گه رايه وه له ونگه راوي لواني چين وه ، ناهي شو هات كه بچي شو " چين " شووش هر له سانه دا چو شو بډكښي سونكي ياش يانزه روژـــــــــــــــــي له بډكښي سونكوه له گډل شو وهنده دا كه له گډل شوو كوښه يه سونكي شو له چنه لاونكي شري كورد چوون شو " چين " به لوم له كاسي خاسه وه بان دا گه رايه شووه شو سوورا و له وټوه به نه شي

به سونورا گه رايه وه شو ناو عتراق ، له گډل خوياندا ههـــــــــــــــــي خدلايان هتايو له لايه ي ناخه رواتي چينه وه شو ناخه رواتيـــــــــــــــــي كوردستان ، شو وگاته هښتا بډكښي ناخه رواتي كوردستان دروست به يوو يوو ، شو خدلايتيان بښكه ش كړد (ناهه) ، شو وگاته شنه له به غدا يووښ .

باش كوښه ي سوي يارتي به شنگ له يارتي خيايوونه وه به سر كړد به ي هه وه ، هر له بښ كوښه وه " هه مزه " هه ولي شو خيايوونه وه ي دده ، شو به ش ناوي خويان يا " سره ي بښكه و تووخوازي يارتي ديموكراتي كوردستان " ، شنداماسي نايراويان جگه له " هه مزه " " محرم محمد شين " شو به ليه نده - كه بان له ناري سلطاني شوو ، هه روه ها چنه كه بډكښيان له بادبان هه يوو ، هر چنه شو به ربه يه به به يه يارسي ديموكراتي كوردستان د ناسرا ، به لوم هه يوو نا كوښيان له گډل يارتي دا به هوي " هه مزه " هه يوو كه هه وولي كومك يوون و خيايوونه وه ي دده و ده يووست خوي بډكښي جگه له ووش به يووندي هه يوو به سبب قهراز و توفيق قهراز وه ، ده يووست سبب قهراز زنه كې شو نفل بگا شو موصل ، وانه شو نا كوښه ي سوان هه مزه و يارتي له سر بډكښه ي مېده شي نه يوو ، شو كاندي كه له لايه ي شنه وه به ربه ره گاني كړا و كه وته به يووندي دروست كړد له گډل توفيق قهراز شو كاري شخام دا ، " هه مزه " خوي حسي عتراق ي نه يوو ، ده يووست گيرو گرتي شو يارتي دروست بگات و نا يروي به ي ، جگه وه ناهه يه ي كه وته ده شي شنه كه شو محرم و شو چنه كه بډكښي شري نارديوو له سلطاني كه ناوه ريان به هه مزه هه يوو ، به ووش ناواښار كړا كه له سووري به سره وو بډكښي يارتي لاي دا وه ، شو ووش كار كه خي سزادانه و سزاهي

ده و كړد به له يارتي ، له شخا ما ده ركرا و شو به ربه ي بښكه و شوو خوازه ي دروست كړد .

هر لهو ماوه يه يدا يارتي كومونستي عتراق به شكي لسي جيايوونه به ناوي " قاعده " چونكه روژنا مبه يه كان ده رده كړد به ناوي " قاعده " شو به ش زياتر سر به " فهد " يوون ، به لام عادلېس به كنگ يوو له سر كړد كانبان كه يوو به سكرتريان . جگه وه كوښه ي (شيله) روژده ران هه يوو ، كه شو وانبيـــــــــــــــــي ياركي سوي - ليني سوي يوون ، ناسرا و شين كه بان (جه مال حېده ي) شوو ، هه روه ها (الشعيه) بش هه يوو بگرتزه كه بان عزيز شريف شوو كومونتيك ياركي شريش هه يوون كه سر به دا ودا شخ يوو .

هلال ناله ماسي ، له كاسي چوونيا شو موكو سيد غزبزي بښيوو به لام ملامستغاي نه بښيوو ، چونكه شو وگاته مالا مستغاي له باكو شوو ، له گه رايه وه ي دا شو عتراق له گډل خوي دا هه يدي رايه ي مالا مستغاي هينا يوو ، دا واي شو وه ي كړد يوو كه ده ي " هه مزه " به ناواښار دانه ي و به مروفتي شخمان به روره دابن سري و به شتر شوو ناو ربي يارتي به وه ، هه روه ها شخ له شخ هه رچه ي له كاسي (وشه) دا شو ته فانه ي كړد وه ، به لام بښيوه ي شوو ناو يارتي ، شو رايه رايه ي مالا مستغاي واي ليكودين كه سر له وه بگه يه وه هه رچه شو نا كوښه ي له ناو يارتي دا هه يه نه شي و له لايه ي يارتي كومونستيه وه با به خمان روژ به وه دا - كه به يوونديمان له گډل مان دا چا كتر بگه ي ، نه ناهه شه گه له توانا دا شو خوزه بډكښه يه له گډل مان دروست بگه ي ، شو وگاته خويان به يارتي بښكه و تووخواز دده نا و هه رگيز خويان به يارتي بوژ وادانه سنا ، هه يه مه هه لاي مبله نده كه مان ده هه سته وه به سيرا ناوه ي ياركي سوي - ليني سوي هه . له وگاته

شنه له وتر كار شي كړد ي سوزونه وه كه ي كوردستاني شتران دا يووښ هه وولي زورمان دا كه يارتي كومونستي عتراق

كوردستان دا لسي نه ي له بري شو له يارسي ديموكراتي كوردستان و هك يارتي ماركسي جموول بگات شو اسي كه كومونستي كوردن سبب به شندام له ناو يارتي ديموكراتي كوردستان دا ، هه روه ها خيانيش به شيوه يه ي رتگ و بډكښه هه يه شو وه ي رو له سيرا ناوه ي كومونستي بگرتزه به لام هه رچه ي هه وولي زورمان شو شو مه له به دا نه ماتواني بگه يه شخام ، گومان له بډكښه يارتي كومونستي واي ده راتي شنه كومونستگان راده كښن شو لاي خويان له بښناوي به رزه وهندي نه وه او يديمان دا ، له به رته وه هه يه هه وولي دده سر به خوي بډكښي خوي له كوردستاندا سيارتري ، شنه شو كانانه له مه هه لاي سر به خوي دا زياد له بښيوست هه گومان دده ، كه شو ووش هه لاي يوو ، چونكه رتگ شنه هه وور له گډل شوازي خياني و بارو دخي شو سرده مه .

شنه له گډل شو وه ي كه ده مانووست له كوردستاني عتراق دا سر به خويان ، له هه مان كاشي دا هه ولمان دده ، يارچه كاسي شري كوردستان به بگه ي ، جگه له ووش ده ورتي سره كيان هه يوو له هه وولي دان دا شو بډكښه وه ي به ش كاسي يارتي كومونستي عتراق هر شو شو له شخا ما بگه يه شو وه ي كه له كوردستانا لسي يارتي كومونستي عتراق نه شي و له بري شو وه ده رگا بگه يه وه هه رچه شنداماسي يارتي كومونستي عتراق هه يه ، كوردگان بان ، بښه ناو ربي يارتي هه .

له سالي ۱۹۵۵ دا له لايه ي مكندي سياسي يارتي ديموكراتي كوردستان وه ناهه يه كمان نلر شو يارتي كومونستي " به ريتاسي كه توربايي خوي بخانه سر يارتي كومونستي عتراق به ربه وه

پروونگردنه وهه په کی میژوویی

که ری می حوسا می

ماموستانا که ری می حوسا می په کی که له سر کرده پیژکه وتنخوازه گانی بیژووتنه وهی تا زادی خواری میلله ته که مان له کوردستانی شیران، گو فاری بی شه گ که شم پروونگردنه وهه بلاو ده کانه وهه پو خو شنه رانی را ده گه یه نی که ریژیک سی تا بیته تی هه یه یو سر کرده گانی کورد وهک قازی محمد، ملامسه فا بارزانی، نووری شاه یس، به لام پیو بی شه که مه به بیته کوسپ له ری کفتو گو کردن له سر پروودا وه میژوویی به گان به گانی که مه ووزوویی و یو سوود و هر گرتن لی.

له ژماره پینجی مانگی شوریلی (نیسان) ۱۹۸۴ی گو فاری به نرخی (پیژنهنگ) دا به شکی تر له بیره وه ری به گانی نیکو شورو نیشتمانی پروه ری به ناوبانگی کورد، ماموستانا نوری شاه یسی په حمه تی بلاو کرا وه نه وه.

ماموستانا نووری شاه یس که په کی که بیووه له م نیشتمانی پروه راندهی له هه وه لی که نه جیه تی دا که ونوته نیو جولانه وهی نیشتمانی پروه ریژا ریخواری کورد و له نیو کاره ساته کاندای بووه دهستی له کاروباری پی به رایه تی سی جولانه وهی ری کخرا وه سیاسی به گانی کوردستانی عیراق دا بووه، بیره وه ری به گانی یو به ره ی نازه پی که دیشووی کورد که لکیان به کخار زوره و پروونانگی ده خنده سدر میژووی خدایه تی سی جولانه وهی ریژا ریخواری کورد و که لیک قوژبنی تاریک و نذرانراو پروون ده که نه وه.

له بهر شه تی کوشه ری نه مر هدر وهک خو ی ده نووسی له پروودا وه گانی جولانه وهی کورد. ستانی شیران و چو نیه تی به سه راهه ته کانی سی ۱۹۴۷-۱۹۴۶ی کوماری دیموکراتی مه هاباد دوور بووه و شه وهی له م باره یه وه نووسیویه بویان گیترا ته وهی له زمانی خه لکی و هر گرتن وه، له م به شه دا هیندی شتی شه وتو نووسراون کسه له کدل واقعیت نایه نه وه و توژی میژووی شم به شه لیل و شلو ی ده که ن. له بهر شه وهی من له نیو پروودا وه گان دا

که هه ول بهات شه و بارت و کوبه له مارکسیاندهی تا و عیتراتی که نه هه کی، من و جلال ناله بانی، له مالی خومان شه و نایه به مان نووسی. شیخ حوسه یی کوری شیخ عه ده ولکه ری می کربچنه یی چارمه ری شه خو یی ده چوو یو لهنده ن نایه که مان دایه ده سی تا شه و بنگه یه بی شه ده ست سدی دزه سی برای محس دره یی که به ریژیکه و شه و کومو نیسته گانی به ری سیاسی ده ساسی که شه و گانه له خو پیژنه کارا به و له شه و روپا.

هه له و ما و به دا نه جات شه حمه د خزام که له بلتانی بوو که کومو نیسته بوو، هه وه ها خه سه و له گال ناسو تو فقی برای دارا بو می کوبه له به کی مارکسری - لیسینز مینان دا مه روان دیوو، شه وان با و هریان به وه بوو که له گدل باری کومو نیستی عیراقی ده سی، زانتر له لانه ییرو با و هره وه له شه وه نریکتر بوون، به ری به وه با به مینان شه دا هه بوو، شه مین هه ولمان ده دا شه وان شین له گدل به ره ی بی شه که و تو خو از ده گان دا له گدل خومان دا بکدن به به که تا که من له ده ره وهی باری دیموکراتی کوردستان نه هیلینه وه، به نایه به تی له و که سانه یی که با و هریان به مارکسری - لیسینزی هه بوو، به لای که مه وه بی شه که و تو خو از بوون.

کومو نیسته گانی عیراقی بوون به به که و سدر کرده به تبه کیان بیک شتا، وایه، له کونای سال ۱۹۵۵ و به به یی ۱۹۵۶ به کی باری کومو نیستی له عیراق دا هه بوو.

له هه مان کاسنه دا شه مین هه و با ریچه گان بوون به به که به سی شه وهی کوبه گره به به ری، کومینه ی نا و هندی ری باری کومو نیسته وه به کا، له و کومو نیسته وه ده دا ری باری به که بوونی شه و کومه لانه م لاو بکانه وه و له بهر لیسینز سته وهی خو ی ناوی باری بگوری و شه و نه سلیدنه له کوبه گره ی دا هان سوودا به خاته پرو، هه وه ها ری باری دا سهر کرده به سدی نیو دروست بکری له وه سدر کرده به تبه دا خه سه و و نه جایی شه دا بوو، "هه مزه" س و هر گرتن به وه، حسب محمد کریم که شه و گانه لاریکی لی تانور سوو کرا به شه ندای کومینه ی نا و هندی شه و ما و به "جلال ناله بانی" و "هه مزه" و "نوری" خو بان ناریتوره وه و به سیتی خه ریکی ده ر کرده یی ریژانده یی خدایه تی بوون شیرا شم شه حمه د که بکرتی باری بوو له که رکووک ما و به، شه و ما و به خه سه و یی له نا و جهی مو مل بوو.

نالی ۱۹۵۷ من شه دار مار بووم له شه ندالی که رکووک، بو و ما و به (۲) من مانگ به وه انه کرام یو مو مل، له وهی ده سم کرد به

نه ری تبه سدی کاروباری باری له و ما و به دا روور و هان بوچ سو م ده کرد له شه وان مو مل و که رکووک دا، له بهر شه وهی خه سه و له مو مل خه لکی رور به ده ساسی، به نایه به تی له شه ندای باری، چونکه

بیتر کومو نیسته بوو، له بهر شه وه نه مه ده توانی ری که سنی باری به مانی به بات به ری وه، نه نهی له نا و هندی فوتای نه یی که له مو مل ده یان خو شه، ده بوو بیله و فونایانه له مزه به کی نا و جه پیژیک به یی.

من که چووم یو شه یی خه لکی نرم ده ساسی به خو کمی شه وهی ما و به ده (۱۰) سال له باری دا کارم کرد سوو، شم له نادینان ری کخرا و مان بیک هیتا، له ده و کی و شه یی و شا کسری و شخان و زه مار، له کونای سال ۱۹۵۷ شتر به به کجاری گوژرا مه وه سو مو مل.

قازى و رېبەرانى كۆمارى مەھاباد ئازادىيون . سەر لەشكر ھۆمايۇنى خەبەرى دا بە مەلامستەفا كە دەپھوئى جاوى پىئى بگھوئى . رۆزى ۲۰/دىسامىر ۱۹۴۶ مەلا مستەفا چووه مەھابادو پاش ئەوہ بە سەر لەشكر ھۆمايۇنى گوتىوو كە ئىمە عىراقىن و نامانەوى شەر بگھىن رۆزى ۲۲ دىسامىر لەگەل عزت عبدالعزىز ومىرحاج و نوورى ئەحمەدى تەھا بۆ ووتو وئىز لە گەل كار بە دەستانى حكومەتى تاران بەرەو تاران كەوتتە رىئ. ھەر دوو سەعات پاش وەرپى كەوتنى مەلا مستەفا قازى محمد و رېبەرانى حىزب و كۆمارى مەھاباد كىران .

لەبىرەو ەرىبەكان دا ھا تووہ : ((شەر راکىرا و ئەو ەفدە كوردىيە جوو بۆ تاران بەلام لەبەر ئەوہ شا نىيازى ئەوہى ھەبوو كە بىيانگرى و ەكو قازى محمدىان لىئى بكا ، رايان كرىو تارانىان بە جىھىشت و كەرانەوہ)) . ەكو گوتمان ئەو دەم شەر نەبوو كە رابگىرى . پاشان مەلا مستەفاش لە تاران نە راي كرىو نە دەيتوانى رابكا . مەلامستەفا لە تاران مىوانى (باشكائى ئەفسەران) بوو ، ئەو لە پىش دا خەرىك بوو لە ئىنگلىزەكان تەضمىن ەربگرى كە ئەگەر بگەرپتەوہ . بۆ عىراق دەستان لىئى نادى . پاش ئەوہ كە نەيتوانى ئەم تەضمىن ەربگرى لەگەل كار بە دەستانى ئىران كەوتتە ووتووئىز و قەولى بە شا دا كە لەگەل عىل و ەشرەتى بارزان دىئە ناوچەى "ئەلوەند" نىزىك ھەمەدان و لەوئى نىشتەجى دەن . بەلام ئەم قەول و فەرارەى بەستىوۆ ە بەرازى بوونى شىخ ئەحمەد . ەدروہا قەولى دا بوونو پەكانىش بەداتەوہ بە ئىران .

مەلا مستەفا لە ۲۹/ ژانوىيە (كانونى دووہم ۱۹۴۷ لە تاران كەراوہو لە نەغەدە دانىشت . بۆ ئەوہى كە تۆپەكان بەداتەوہ داواى گەنمى لە سەر لەشكر ھۆمايۇنى كرىد . سەرھەندىگ غەفارى ھا تووچۆى نىوان مەلامستەفا و سەر لەشكر ھۆمايۇنى دەكرىد . چەند لۆرى كەنمىان ەيتابۆ شتۆپە (۵) تۆپى كەورەيان داوہ بە ەجەمان . ووتووئىزى سەر لەشكر ھۆمايۇن و شىخ ئەحمەد سەرى نەگرت . مەلا مستەفا گوتىووئى بن لە بەرامبەر شىخ ئەحمەد دا دەستەلا تەم نىە .

رۆزى ۱۹ غىورىيە (شوباتى) ۱۹۴۷ سەر لەشكر ھۆمايۇنى لەلەين شىخ ئەحمەد كەراوہ . بەلام مەلا مستەفا گوتىووئى ئىمە لەگەل دەولتەتى ئىران شەر ناكەين ، بەھار دابىئى دەگەرپتەوہ بۆ عىراق بەم چۆرە تا ۱۱ مانگى مارسى (ئازار) ۱۹۴۷ لەنىوان بارزانىبەكان ولەشكرى ئىران دا ھىچ شەرپك نەقەوما . بارزانىبەكان لەبەر بەفرى زۆر و زىنانى سارد سەبارەت بە پارىزگارى ژن و مندالان نەيان دەويست شەر بگەن .

بەلام لەبارەى ئەمە كە نووسراوہ ((وەك لە مەلا مستەفا م بىست ، ئەمريكايىيەكان بەيمانىان بەقازى محمد دابوو ئەگەر شەر نەكا و خۆى تەسلىم بگات ھىچى لىئى ناكەن و لە سىدارەى نادەن)) پىويستە بگوترى قەسەكانى مەلا مستەفا لىرەدا لەبارەى قازى محمدە وە . بۆ بەلگە نابىن .

كۆفارى " رۆژگارى نوئى " "العصرالجدىد" چابى مۆسكو لە ژمارە (۱۵) مانگى ئەورىلى (نىسان) سالى ۱۹۴۷ دا نووسىبووى :

" جاسوسەكانى ئىستعمارى ئىنگلىزو ئەمريكا لەگەل قازى محمد گەلئىكان ھەول دا ، بەلام كاتىك كە دىتان ناتوان قازى بۆلاى خۇبان رابگىش و بىكەنە خائى نەتەوہى كورد فەرمانى كوشتنىان دا " رۆژنامەى "ئىزويسىيائى ئورگانى دەولتەتى سۆفىتى لە ژمارە (۲۰) ى

ئەورىلى ۱۹۴۷ دا بەئۆنەى لەدار دانى قازىيە - كانەوہ نووسىبووى : " رېبەرانى ھەرە بەرپىزو بە نغودى كورد (قازى محمد و سەدرى قازى و سەفى قازى) بۆيە كوزران چونكە ئامادەنە بوون نەخشەى ئىستعمارى ئەمريكا و ئىنگلىز لەبارەى كوردستان قىوول بگەن . ئەمريكايىيە كان بۆ ئەوہ نەخشەكانىان دەرنەكەوئى ، بۆ كوشتنى قازىيەكان بەپەلەبوون .

ئەوانە بوون ھىندى رۆنكردەنەوہ لەسەر بەشى سېھمى بىرەو ەرىبەكانى ما مۇستا نوورى شاوہىسى نەمر . ھىوادارم بۆ خوتىنەرە بەرپىزە كانى كۆفارى بەرپىزى (پىشەنگ) حىكائى كەلگ لىئى ەرگرتن بىئى .

پارتى كۆمۇنىستىك توركييا:

ماڧى دىيارىكىردنى چاره نووس بۆگەلى كورد

پارتى كۆمۇنىستى توركييا له مانگى كانوونى يەكەمى سالى ۱۹۸۳ كۆنگرەي پىنخەمى بەستە له كۆنگرەكەدا جىبارىكى مېژووبى دراۋەدەر سارەي كېشىدى گەلى كورد، لېرەدا دەقى ئەو بېيارە دەخەينە بەرچاۋ.

((حكومتى مىللى، چاره سەركردنى كېشى نەتەوايەتى پەچاۋ دەكات و ماڧى دىيارى كوردنى چاره نووس بۆ گەلى كورد دەھىنرېتە دى، واتە گەشتن بە سەربەخۇبى . كەر گەلى كورد بە تەواۋى رەزامەندى و ويستى سەربەخۇى خۇى نيازى مانەۋدى ھەبىئى له گەل گەلى توركى، ئەوا ئەوكاتە حكومتى مىللى بەپىئى جەند مەرجىكى تايبەتى دادەمەزىبت .

ياساى دەۋلەتى ديموكراتى ماڧى جىابوونەۋە سۆگەر دەكات بۆ گەلى كورد كۆمۇنىستەكان ھەمىشە لاىەنگرى دەۋلەتى ناۋەندى ديموكراتى دەكەن كە دامەزراپىئى لەسەر بىنەپرەتىكى خۇۋويستى، كۆمۇنىستەكان له پوانگەي سۇشالېستى و بەپىئى ي بەرژەۋەندىيەكانى پىرۆلىتاريا دەروانند مەسلەي نەتەوايەتى و ئىم پوانگەي دەخەنە سەرو ھەموو شتىكى ترەۋە)).

كوردستانى عىراق ئىم ھېش كوردانە زىاتىر دېندانە تر بوۋە . له ھەمان كاتىش دا لە رېگاي دەستور و ياسا دانانى ئوئۇ ۋە كۆسپ ۋ تەگەرەي زىاتر بەسەر كوردەكان دا سەپىئرا و دەربارەيان زولم و زۆردارى زىادى كىردوۋە ئىمىرۆ گەلى كورد دووجارى چەوسانندەۋە دەپىئ لەلايەن مۇنۇپۇلە ناۋچەپى و بىيانىيەكان و سووخۇر و بازىرگانەكان . له ھەمان كاتىشدا دووجارى كارى دېندانە دەپىئ لە پىۋى نەتەۋە بىيەۋە .

پارتى كۆمۇنىستى توركييا مەسلەي ئازاد بوونى جىنى كرىكاران بەپتەۋى گىرى

مەرۋەما له راپورتى سىياسى كۆنگرەكەي پارتى كۆمۇنىستى توركييا دەربارەي كېشى گەلى كورد نووسراۋە .

((توركييا يەككە لەو وولاتانەي كە كېشى نەتەوايەتى كوردى بەتوندترىن شىۋە تىا درووست بوۋە . جەوسانندەۋەي گەلى كورد پۇژ بەرپۇژ توند تر بوۋ لەپاش كودە تاكەي ۱۲ ئىلوول . لەكاتى كودە تا ۋە كوردستانى توركييا بۆتە گۆرە پانىكى بەردەۋام بۆ ئابلووقە دان و سەركوت كوردنى بەكۆمەلەۋ گرتن و جۆرەھا تاۋانى نامرۇقانە لەپىش ۋە لە دواى كردارە سەربازىيەكەي دۇي

دەدا بەمەسەلەي ئازاد بوونى گەلى كوردەوہ . پارتيمان لەو بىرەي ماركسەوہ ھەنگا و دەنى كە ئەم واتايە دەبەخشى: ئازادبوونى پروليتاريا نيشانەيە بۇ ئازاد بوونى ھەموو گەلە جەوساوەكان . روانىنى نيو نەتەوہيى پروليتاريايى بەرزەوہندىيەكانى جىننى كرىكاران نزيك دەكاتەوہ لە گەشەي نەتەوايەتى كوردىيەوہ . ھەرەك چۆن دوئىنى پارتى كۆمۇنىستى توركييا بەرگىرى لە مافى گەلى كورد دەكرد ، ھەرەوہا ئەمپۇش بەرگىرى لى دەكات .

ئەو توركە پەگەز بەرستانەي نىشتمان بەروەرە كوردەكان بە داواكەرانى جيابوونەوہ تاوانبار دەكەن ئامانجان ئەوہيە ئەو ئارەزووانەي خۇيان بشارنەوہ كە ھەيانە بو ھېتتەوہي كوردەكان بەزورە مىلى لەجوارجىوہي دەولەتى توركيادا .

جەند سالە گەلى كورد لە وولاتكەماندا خەبات دەكات دژى جەوساندنەوہي نەتەوايەتى و زۆردارى و لەبىناوى مافە نەتەوايەتتەيەكاندا . لەم ماوەيەي دوايى دا گۆران و بەرەو پېشەوہچوونىكى نوئەت بەسەر شىوہي ئەم خەباتكردنەدا ، رىزى ديموكراسىيە نىشتمان بەروەرەكوردەكان بەجۆرى پتەو بوو كە ئەمپۇش پۇلىكى كرنك دەبىنى لەبزووتنەوہي نەتەوايە - تى كوردى دا ، ئەوان لەژىر كارىكەرىتى پەوتى نەتەوايەتى و پەوتى ماركسىزمى - لينىنىزمى دان .

سەرەپاي جەوساندنەوہي ئال و بەخست ئەمپۇش لە گوندو ئارە كوردىيەكان دا بەرگىرى يەكى توندو تىز لە پەرەسەندنايە ، گەلى كورد تەنانەت لەژىر ئەم بارو دۆخەش دا ھەر دەيسەلمىنى كە ھاوئەيمانىكى خۇپاگرو راستە - قىنەي جىنى كرىكارانە .

بەرھەلستىيە ئازاكەي زىندانى دياربەكەر و ياخي بوونەكان لە زىندانەكانى تودا : لەبەدىكى توند بوو بۇ رووى فاشىزمى .

يەكى لە پىكخراوہ ھەرد بەھىزە خەباتگىرەكانمان لەكوردستانى توركيادا بە پەرەپاي گرتن و كوشتن و لىدان و ھىزە

دردانەيەكان ، كۆمۇنىستەكان توانيويانە پىكخراوہكانى خۇيان لە كوردستانى توركييا بيارتيزن . تاوانكى پارتى كۆمۇنىست لەنا و كرىكارە كوردەكان دا بەرزتر بوو پارتى كۆمۇنىستى توركييا بايەخكى زۆر دەدات بەسە كاركردنى ھاوبەش لە گەل پىكخراوہ ديموكرا - سىيە شۆرشگىرە كوردەكان و ئالوگۆر كوردنى

بىرو پرا لەگەلىان دا ، پارتى داواي كسارى ھاوبەش دەكات لە نىوان ھەموو ھىزە ديموكرا - سىيە نىشتمانىەرەكان و خەبات دەكات دژى ھاتنى پەوتى شوقىنى بو ئا و ھىزە ديموكرا - سىيە كانى توركييا .

ئەوہي كە لاىەنى جەوساندنەوہي گەلى كورد دەگىرى ناتوانى بىي بە ديموكراسى . ئىمە بانگى فراوانترين بەشەكانى جەماوەردەكەين بۇ خەباتكردن دژى جەوساندنەوہي گەلى كورد .

رىزىكى زور دەترين لەم بىرەسارە مەدەئىيە پارتى كۆمۇنىستى توركييا ، ھەر وەھا دووياتى دەكەينەوہ كە ئەوہ راستترين و تەنھا رىبازە بو ھەلسوكەوت لەسەل كىشەي كورد ، كىشەي جوارىەكى دانىشتوانىسى توركييا كە ژمارەيان ۱۰ - ۱۲ مليون مروفەسەو بى بەش لە سادە ترين ماف . ئەوہبەشكىسى سەرەكى يە لە كىشەي نەتەوہي كورد كىشە ژمارەي دەكاتە (۲۰) مليون مروف .

لەلايدكى ترىشەوہ دلنباين ئەم رىبازەيە كە دەبىتە ھوى پتەوكردنى بەيوەندىيەكانىسى خەباتگىرى و بىروا بەيەكتر پتەو دەكات لە نىوان بزووتنەوہي ئازادىخوازى كوردى ھىزە نىشتمانىيە ديموكراسى خوازەكانى لەلايدك و لەنىوان بزووتنەوہي جىنى كرىكاران و ھىزە مىللەتەكانى توركييا لەلايەكى ترەوہ .

بەپىي بىرو راى ئىمە سەرکەوتنى كىشە مەزنەكان بەر لە ھەموو شى بەستراوہ بەسە گرتنە بەرى رىبازىكى مەدەئىي و پتەو دەرباردى ، بەتايىدىنى لەلايەن ھىزە پىشكەوتنخوازە شۆرشگىرەكانەوہ .

گهراڻه وهڻ چوار

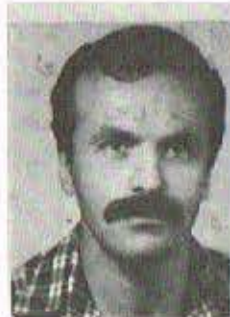
هه ڦالمان له گرتو خاننه "نه نصار"

هه ڦال سالار

هه ڦال شه کرم

هه ڦال خالد

هه ڦال شه محمد

چونما ښو نا و هيزه کاني (بهرې ديموکراتي بوټا زاد کړدنې
 فلهستين) له روانگې هلوښته نيشتماني و نيونه ته وه بيه
 کاني پارټيمان وه يو بهرامبر کيشي فلهستين و
 بزووتنه وه کاني نازادخوازي نيشتماني له جهان دا .
 هروڼه ها له روانگې نه و په يوه نديه خه با تگير په پته وه
 له نيوان پارټيمان و بهرې ناوبرا ودا هغه .

(شومو بيله که ره شاشيکي فرۆکه شکيني ۲۳ ملمي
 له سر بوو) هه ڦال خالد خوي فرېدا بووه
 خوارې ، هدرچند له لايهن سه ربا زاني زايوني
 چوار دهورې نه را بوو تواني خوي دهر بارکا
 هه ر نه و پړوزه ده گ بلاو بوو که شيمه شهيد
 کراوين .

هه ڦالنه کاتمان به ووردې باسي چونه تي
 ديل بوونيان ده گيرنه وه .

پړوزي ۱۹۸۲/۶/۱۷ به ديل گيرايين و خراينه ژير
 زه مينځکوه له کومپانياي کاره باي (صور) دوو
 شهومان له وئ برده سر له گه ل ليدان و کارار
 دان و هدره شه لنگردن ، پاش نه وه برابن بو
 لنگړلينه وه له وئ ووتمان: شيمه کوردين و
 له عبراقوه هانووين بو لوپتان به دواي کار
 کړدا ده گيرين ، پيمان نه گوتی که شيمه
 پشمه رگهين له (بهرې ديموکراتي بو نازاد
 کړدنې فلهستين) چند پرسيا رگمان لنگيرا
 دهر باره ي باري کوردستاني عبراق و شورشي
 کورد، شيمه ش زور به کورتي و نيوه ناچل
 وه لاممان ده دانوه ، به وه زور تور به بوونو
 که وتنه ليدانمان به توندي ، له وبا وه په دابوون
 که پشمه رگهين له بهرې ديموکراتي .

له کومپانياي کاره با گويتر اينه وه بو
 شاري (صيدا) له رړوزي ۲۰/حوزه بران ده ست و
 پي و چا ومان به سترايه وه و رايچيان کړدين

له کاني هيرش هيناني شيسرائيل بو لوپتان به
 نازايانه بهرنگاري هيزه دا گيرکوه کاني
 زايوني را وه ستاين بو ما وه (۱۲) پړوزه له و
 ما وه به دا شان به شاني برا فلهستينيه کان
 خوي خه کهرانه ده جهنگان و زياني زورمان
 ده گماند به دوژمن

ليتره دا هه ڦال شه محمد شم روودا وه گيرايه
 وه - له پړوزي دووه مې هيرش هينانه که دا بو
 بهر لوپتان له نا و شاري (صور) له ده بابه يه
 کي شيسرائيلي مان دا و به کمان خست ، شه و
 چوار سه ربا زه ي له نا ويا بوون رايان کړده نا و
 دوکانځکوه ، من و هه ڦال سالار دواي مان
 که وټين و ريزي گولله مان به سه ريانا ته فاند
 دا ومان ليکړدن خويان بدهن به ده ستوه ، هه ر
 چواربان خويان دا به ده ستوه ، په کيکمان
 بريندار بوو ، پرسيا رمان ليکړدن بو هانوون
 بو خيره ؟ برينداره که بيان ووتی دوو مانگه
 ژم گواستونه وه ، (بيگن) به زوره ملي مني
 په وانه ي شيره کړدوه .

پي هه ڦال شه کرم بريندار بوو بوو له
 شه نامي شه وه ي خانووي به سه ردا رووخابوو به
 هوي بو ما باراني فرۆکه ي شيسرائيليه وه .
 هه ڦال خالد به ريکوت رزگاري بوو له
 مردن . چونکه فرۆکه يه کي دوژمن له و شومو-
 بيله ي دابوو که هه ڦال خاليدی له سر بوو

لەرەشت نزمى و بى مروه تىيان مېزىيان
دەگرد بەسەر دىلەكان دا ، ئەمە جگەلە
راسپاردنى كچە سەربازەكانىيان بۆ ئازاردانى
دىلەكان ، كچە سەربازەكانىيان ئەندامى
نېترىنەى دىلەكانىيان دەگرت و توند دەيانگوشى
و رايان دەكېشا ، بەوھ ئازارنىكى يەكجىار
زۆرىيان دەگەياند بە دىلەكان ، سەرەراى ئەوھ
ئافرەتىيان دەھىتايە بەردەمى دىلەكان و
لەبەر چاويان سىكسىيان لەگەل دەگردن.

ھەندى جارىش داوايان لە نىزىكەى پىنج
سەد دىل دەگرد كە وەك سەگ بوەرن .
لەئەنجامى ئازاردان دا پەراسووبەكسى
ھەفال خاليد شكا ، بەئۆرى ئاسن لىئانداووب ،
ھەفال سالار لەئۆر ئازارو ئەشكەنجەدا شانى
خوار بووھ سەرەراى ئەوھى كە ئازارنىكى
زۆر دەجۆئى بەھۆئى تەنگە نەفەسى بەوھ .

ھىندە درىندانە ئازارى ھەفال ئەكەرەم
درايوو دووجار تووشى تەخۆشى (فتق) بووھ . . .
زۆر تەخۆشى جۆراو جۆر لەناو دىلەكان دابلاو
بووھ بەھۆئى ئازاردانىيەوھ .

بىرسىتى ھىزو تواناي لىئىرىبوويىن ،
ژەمى خواردن بىرىتى بوو لە تىكەيە ئان ولەئى
ھىلكە و رۆژى دوو جگەرە .

بەم شىوہە شەش مانگى تىرمان بىردەسەر
ھىچ جىاوازىيەك نەبوو لەئىئوان بارى ئىيمان
لەگەل بارى ئىيانى ئەو دىلانەى كاتى خۆى لە
گرتووخانەكانى نازىيەكان دا بوون .

پاش سالىك مانەوھ لە گرتووخانەى
(ئەنصار) لەبەرئەوھى كوردىن لىكۆلپىنەوھە
كى تىريان لەگەل كوردىن و بەسەرسامىيەوھ
دەبانىرسى بۆ ھاتوینەتە رىزى ھىزەكانى
شۆرشى فەلەستىنەوھ ، لەوھلام دا دەمانگوت
كېشەى گەلى ئىمەو ئەوان يەك كېشەنە . . . بەوھ
توورەدەبوون زىيار ئازارىيان دەدانى .

شاياتى ناسە كە جگەلە ئىمە ، لە گرتوو
خانە چەند كوردىكى تىرى كوردستانى سوورنا
و كوردستانى توركيای لى بوو .

لەو كاتەدا كە لە گرتووخانەكە بوويىن بە
ئاوى يارتىمانەوھ ھاوبەشەى ئەو چالاكىيانەمان
دەگرد كە دىلەكان پىئى ھەلدەستان و بەشدار
دەبوويىن لە ئاھەنگى بەرە فەلەستىنەكاندا
ھەرۋەھا بەئاوى يارتىمانەوھ پىرۆزبایى ناسە
- مان بۆ دەتاردن .

ئاھەنگ كىتران بەبۆنەى يادى دووھى
دامەزراندنى پارتىمان و پىرسە
دانان بەبۆنەى كۆچى دوايى ھەئالى
نەمر ماؤستا نورى شىاوەيس .

لە تەمبوزى ۱۹۸۲ دا ئاھەنگىكمان كىترا
بەبۆنەى يادى دووھى دامەزراندنى پارتىمان
بەرتايى لايەنە فەلەستىنەيەكان ئامادەئەو
ئاھەنگە بوون جگە لە بەرەى غەرەبى سەر
بەرژىئى (صدام حسين) ئەوان ھەوليان دا بۆ
تىكەدانى ئاھەنگەكە ، بەلام ھەفالەفەلەستىنە
كانمان بىرەرجيان دانەوھو رىكايان بىئەدان
ئامانجە گلاوھەكانىيان بىئىننە دى . چىكەئى
داخە كە ئەندامانى ئەو بەرەبە تەنەتەلە
ئاو گرتووخانەى (ئەنصار) بش دا خەرىكىسى

بەرەو فەلەستىنى داگىر كراو ، لەوئىخراينە
گرتووخانەيەك لە شارى (ھىفا) لەوئى ھەموو
شىوھەكانى ئازاردانى دەروونى و لەشى دووبارە
بوونەوھ . جوئىن و ئىفلىكردن و ووئەئاشىرىن
لە باسكردن نايە . . . ھەفال ئەكەرەم تاوانلار
كرا . بەوھى گوايە ئەفسەرە لە بەرەى دىموكراتى
لە كاتى لىكۆلپىنەوھى ئىنفرادى لەگەل ئەو
بەجۆرئى ئازارىيان دابوو كە بەخەيالى مرۆفدا
نايەت ، سەرەراى ئەوھى ھەرەشەيان لىكردبوو
كە خراپتر ئازارى بەدن تا مل كەجى دەكەن بۆ
ئىعتىراف كوردن ، بەلام ھەفال خاليد مەردانە
لەبەرامبەر ئازاردانى نازىيانەياندا خۆى
راگرت و دووبارە ووئىووى ئىمە ھاووويىن بە
دواى كار كوردنا بگەپىين . پاش پىنج رۆژ-
گىرايانەوھ بۆ لامان . نىزىكەى دوومانگ لە
ئىسرائىل ماينەوھ بەو بەرەى نەخۆشى و
ناخۆشىيەوھ ، خواردننى زۆزانەى ھەر دىلچىك
تىكەيە نانى بچووك بوو كە ھەر ھىندەى ناو
لەپىك دەبوو . دواى ئەوھ بە پاش لەگەل
دىلەكانى تر گوتىزراينەوھ بۆ گرتووخانەى
ئەنصار ، لەوئى ھەموو ناچار دەكرائىن لائايى
سەو بەراز و جۆرەھا كياندارى تىرىكەينەوھ
ئەمە جگە لە لىدان و ئازاردان ، لەو كاتە
ئەدا بە شىوھەكى شىئانە قاقا پىئان پىئ
دەكەين .

لە (ئەنصار) دىسانەوھ كەوتتەوھ پىرسىار
و لىكۆلپىنەوھ لەگەلمان . ئەفسەرىكى بەساللا
چووى ئىسرائىلى ھاتبوو بۆ لىكۆلپىنەوھ لەگەل
ئىمە كرمانجى زووروى دەزانى ، ھەوئى دا
بمانخاتە ئەو باوھرەوھ كە پىئوستە دانىئىن
بەھەموو شىككا ، پەيمانى ئەداينى كىسەر
ھاوكارىيان لەگەلدا بگەين بەر دەدرىيىن
بەلام ھىچ وھلامان نەدايەوھ ، توورە بوو
وونى گەر وا برون پىنج سال بەدىلى لىترە
دەمىنەوھ ، ووئمان با دەسال پىچ ، بۆمان
دووبات كىردەوھ كە ھاوكارى دەكەين لەگەل
گەلى فەلەستىن . بەو بۆنەيەوھ زۆر ئازار-
دراين بە تايبەتى كە ھەستىيان كىرد ئىمە
خاوەن بىرو راى پىشكەوتنخوازيين . ئەوان
تەنيا دوژمنى گەلى فەلەستىن نىن ، بەلكى
دوژمنى ھەموو گەلە چەوساوەكانى .

گرتووخانەى (ئەنصار) شەش ھزار دىسەل

(خروبه) كه كار بدهسته جهزائيريه كان زانبان ئيمه كوردن و هاتوبينه ريزي هيزه فلهستينيه كانه زوربان بي خوش بوووتيان چيتان دهوئ ئامادهين بوئان جي به جي بگهين گهر ليژه بيمينهوه وهك پهناهندهي سياسي وهرده گيرين ، بان ئاره زووي چ وولاتيگ دهكهن رهوانهتان دهكهن ، سوپاسمان كردن ويئمان ووتن : ئيمه پيشمه رگهين له بهره ديموكراتي له روانگه نيشتماني و نيو نهته وه ييه وه چهكمان هه لگرتووه ، ئهوان له كوئ بن ئيمه لهوئ دهين ، وهلامه كهيان به دل بوو رهوانه كراين بو ئوردوگاي (تهيسا) له جهزائيري بايتخت .

له كاتي ليكوليندهوه دا ريكه و تنه خيانت كاربيه كه ي ١٩٧٥ ي جهزائيرمان هينايه وه ينادي جهزائيريه كان له گهل شه دوره ناشيرينه ي جهزائير گيراي لهو ريكه و تنه دا ، له وهلاما ووتيان شهوه كاتي (بؤمدين) بوو ئيستاكاتي (شادلي) يه .

**ئاههنگي نه ورؤز له جهزائير به —
ئاماده بووني خهلكيكي بهكجار زؤر .**

له جهزائير به پۆنه ي جهزي نه ورؤزه وه له ئازاري ئه مسال دا ئاههنگيگمان ساز كرد و (١١) كوردى سوربا و (٤) بيشمه رگه ي (فتيج) ي فلهستيني هاو به شيان كردن ، هه ئالانمان له بهره ي ديموكراتي به شيوه بهكي جوان بارمه تيان دايين بو به ريشه بردني ئاههنگه كه ، هه موو ئه ناماني ئۆردو گاهه واته پتر له (٨٠٠) كهس ئاماده ي ئا ههنگي نه ورؤز بوون .

به ره ي ديموكراتي بي راگه ياندين شويني هه ليزيرين تا ئهوان رهوانه مان بگه ن ئيمه ش داواي سوربا مان كرد بو شهوه ي نزيك بين له نيشتمان و بارتيمان ، جهزائيرمان جي هيشت و جهن وولاتيگمان بري تا گه بشتينه بنكه كاتي به ره ي ديموكراتي ، له بنكه ي (بهمدون) له لوبان بو ماوه ي مانگيگ چوبينه ده وره ي سه ربازيه وه بو فير بووني به كار هينانسي موشهك هاويژ (راجعات الصواريخ) و تويبي قورسي (١٢٠، ١٣٠، ١٦٠، ٢١٠ ملم) . باش شهوه روومان كرده لاي سه ركردايه تي بارتيمان وله دواي له مهك دابرا نيكي زؤر به بهك گه بشتين ئيستا له هه موو كاتي زياتر شانازي ده كه يين به ريبازي نيشتماني و نيو نهته وه يي بارتيمان بزي براي هتي كورد و شه ره ب . بزي هاوكاري نيوان فلهستين وكوردستان .

ئازاوه نانه وه وه گيره شيوني بوون تهنا نهت بهكي له وان دهستي هاريكاري ئيكل كردبووله گهل به ربازه داگير كه ره كان دا . وهك هه موو ئاههنگه كان سه رتا باي ديله كان ئاماده ي ئاههنگه كان بوون جگه له شه نامه كاتي به ره ي شه رهي . ههروه ها به سه مان دانا بو سه ركرده ي كوچ كردوو نووري شاهه يسي به مر ، به هوي ئۆفاري (الحرية) كه به ره ي ديموكراتي بو ئازا كردني فلهستين ده ري دهكات ، هه والي كوچ كردنيطن زاني .

هه مينه ئيمه خيگاي باوه ر بووين له لاي هه قاله كاتي (به ره ي ديموكراتي) تهنا نهت بو (ئوبيل) ليدان له باز گرتووخانه ي (ئه نصار) داوايان له ئيمه كرد بو هه ستان به و كاره ، ئاشكرانه كه كارتي ئاسان نيه به لام له روانگه ي ريبازي نيشتماني و نيو نهته وه ي راسته قيني يارتيمان چوبين به به ر بارتيماري هه ئالانمان له (به ره ي ديموكراتي) به كوئ دانه مه ترسي و دزواري و سه ختي شه و كاره ، به شه داريمان كرد له هه لكه مندني (تۆنله كان) دا تا (٦٠) ديل نوايان به و يگايه دا به ربازي بين ، برباز وايوو كه ئيمه ن به ربازي بين ، به لام شه و گومه له كه سه ي له يش ئيمه وه بوون له لايين دوژمنه وه ئاشكرا بوو .

له هه لكه ندي تۆنيلي تيردا به شه داريمان كرد له ئه واره تا رؤز ده بووه كارمان ده كرد به لام به مانتيواني خو مان به ربازي بگهين و رزگارمان بي له دوژه يي گرتووخانه ي فاهيستنه كان . رۆليكي گه ليك گرتيمان هه موو له هه موو مانگرتن و خو يشانندان و ناره زايي به ربرينه كان دا . ئيمه له وه كه سانه بووين كه خو راکر و خاوه ن ئه ليزام بووين به و بربازانه كه ريكخرا وه كاتي تاو گرتووخانه ده ريان ده كرد ديله كاتي تيريشمان هان ده دا بو خو راکرتن و به ره له ستي كردن و باخي بووي له زايونبسته فاهيستنه كان . له بهكي له مانگرتنه كان دا هه موو گرتووخانه كه هه ستايه سه ريچ بو داوا كردني چاك كردني باري زبان و كوزه رانمان ... هه ر چيمان چنك بگه و تا به ده مانگرتنه باسا و له زايونبسته كان ، به وه ترس و له رزيان لسي نيشته باشه و باش گه رانه وه بو دوا وه و كه و تنه ده ست رپيز كردن به سه رمانا به كي له هه ئالانسي به ره ي ديموكراتي كه ياري (ماهر دومان) به شه هيد بوو سي هه قالي تيريش بربنداركران .

باش به سه ر بردني (١٧) مانگ له زيبندان و گرتووخانه كاتي زانوي دا ، له كاتي ئالو گؤر كردني هيله كان له نيوان لوبان و ئيسرائيل زانويسته كان ده ست و بي و جاويان به ستي به به روه كه ره وانديان كردن بو شاري (حه ففا) له فلهستيني داگير كرا و له وي باش شه وه ي زؤر زؤريان ليدان بو تير كردني غه ربه ساده بوگه نه كه يان ، درانه ده ست خاچي سه مووري وولاتان .

رؤزي ١٩٨٣/١١/٢٢ به فرۆكه ي خاچي سوور له كهل ديله كان هه موو رهوانه كراين بو وولاتي جهزائير ، له وئ بردانين بو ئوردوگاي

مانگرتن لە زىندانەكانى ئەستەمبول دا

كەنعان ئىفیرين

بريارپ بۆ لىئووردنى گشتى لە زىندانىيە—
سىياسىيەكان و لايردىنى سزاي لەسېدارەدان.

تورکوت ئۆزال ، سەرۆک وەزىرائى تورکيا
لە بەردەم کۆنگرەيەكى پۆژنامەنووسى دا ووتى:
حکومەت دا واکارى زىندانىيە مانگرتووەکان
جئ بەجئ ناکات و ئىئە لە تورکيا دا هىچ
زىندانىيەكى سىياسىمان نە . بەلام ئەو ھەر
خۆى دانى نا بە مردى سئ زىندانى دا کە
لە ئەستەمبول مانىان گرتبوو لە خواردن .

سەرۆكى پزئىمى فاشىزمى تورکيا ئىفیرين
ئىفیرين) ھەولئى دا بەرى خۆر بە بئزنگ بگري
و راي گشتى تورکيا و جىهان چەواشە بکات و
بىانخاتە ئەو باوەرەو کە لە زىندانەکانى
تورکيا دا هىچجۆرە ئازاردانىک نە وئەوانەى
مانىان گرتووە سىاسى نين . ووتىووى:
((ئەوانە لە وولات دا خەرىكى ئازاۋە
نانەووە گىرە شىۋىنى بوون)) .

ئەم سىياسەتەى حکومەتەى تورکيا کە لە
سىاسەتەى گۆيلز دەچئ ناتوانئ کەس لە خستە
بەرى ، تەننەت سەرکردەکانى پزئم خۆشان
گومانىان ھەبە لە راستگۆيى ووتەکانىان جا
ئىتر ئەسئ خەلک چۆن باوەرپان بئ بکات

لە پۆژى کودەتا پەشەکەى ۱۲ى ئەيلوولى
۱۹۸۰ لە تورکيا بەردەوام ژمارەى زىندانىيە
سىياسىيەكان لە زياد بوون دا يە ، کە لە ژيەر
ئازار و ئەشکەنجەيەكى بئ وئەدا دەژىو لە
سادەترين مافى مرۆفائەتى بئ بەرى کراون .
ماوەيەكى دريژە مانگرتن لە زىندانىيە
— کانى تورکيا و کوردستانى تورکيا—
بەردەوامە بۆ ناپرەزايى دەربەرىن سەبارەت بە
ھەلسووکەوتى نامرۆفائەتى کاربەدەستانى
ناو زىندانەکان .

ياش شەھيد بوونى (۱۱) خەباتگىرى کورد
لە زىندانى دياربەکر ، مانگرتن تەشەببەى
کرد و گەيشتە زىندانەکانى ئەنقەرە و ئەستە—
مبول و زۆر شارى ترى تورکيا .

۱۱ / نىسانى / ۱۹۸۴ (۲۲۶) زىندانى کە (۲۶) کەس
لەوان ئافرەت بوون ، لە زىندانى (مېترين) ولە
زىندانى (ساکمالسىلار) لە ئەستەمبول مانىان
گرت لە خواردن ، ئەم مانگرتنە شەست و نۆ
پۆژى خاياند ، لە ئەنجاما چوار زىندانى
لەبرسا مردن کە ئەمانەن (محمد فاتح
ئوکتولوش) يەککە لە ئەندامانى بزووتنەوئەى—
کۆمۇنىستە شۆپشگىرەکان لە تورکيا ، (عبدالله
مرال) ، حيدر باشباغ (ئەردوغام جاغلار) .
ژيانى (۱۹) زىندانى تریش لە مەترسى دا يە .
زىندانىيە سىياسىيەکان دا وای چاککردنى
بارى ژيان و گوزەرانىان دەکەن لەتسار
زىندانەکان دا ، لەگەل پئگا دان بە ھيئانى—
کتىب و گوڤار و پۆژنامە و پادىۋ بۆ ناو
زىندانەکان و پئگا دان بە پارمىزەر و کەس و
کارى زىندانىيەکان بۆ سەردانىان ، ھەرۆھەلا
سەير کردنىان وەک زىندانى سىاسى و رەفتار
کردن لەگەلئيان دا وەک مرۆف و دەرکردنى

بازرگانىتى چەك و وولاتە تازە پىگە يىشتووەكان

خەرجى وولاتانى تازە پىگە يىشتوو تەنھا
لە خەفتاكانا دووجار زىادى كىرد . ھەر ئەم
ولاتانە جوار ھىندەى ھەموو وولاتى
پىشكە وتووەكان چەك دەكېن .

لىۋنەى سەرىغۇ بۇ كارو بارى چەكدا مالىين
و ئاسايش سەرىغۇ كايەنى ئۇلف پالمتى سالىنى
۱۹۸۲ راپۇرتىكى نووسى بەناوى (ئاسايش بۇ
ھەمووان و بەرنامەى چەكدا مالىين) بىغەرزى
كىردەوہ بۇ خولى دووہى پىكخراوى نەتتەوہ
بەكگرتووەكان دەربارەى چەكدا مالىين . لەو
راپۇرتتەدا ھاتووہ : ئەو دارايىيەى بۇ
كاروبارى سەربازى خەوج دەكرىت دەپىتتە
بارىكى ئىران بۇ داھاتووى ئابوورى ھەموو
ولاتان ، چەھەزار و چ دەولەمەند ئەوى چەك
دەكرى و ئەوى دەيفرۇشى ، رۇژھەلاتى بى سا
رۇژ ئاوايى .

چەك لەوہش لە راپۇرتتەكەدا بەنجەى درىژ
كىردىو بۇ جباوازى چۆنىتى خەرجەكاتى
پىشېركىيى خۇ پىر چەك كىردن لەلاى وولاتى
پىشكە وتووەكان و زۇربەى وولاتە تازە
پىگە يىشتووەكان . ئەو سامانەى لىژەو لەوئى
بە فىرۇ دەدرى بۇ مەبەستە سەربازىبەكان كە
دەتوانىرئ سوودى لى بىننىرئ بۇ خۇشكىردنى
زىانى مرۇف و فىزىكىردن و تەندروستى ، ھەروہا
پىشېركىيى خۇ پىر چەك كىردن كىرادەى كىزورى
زانست و پىشەسازى بۇ نەرخان دەكرى و ئەو
سامانەى دەكرى بە قوربانى لە پىتاوى بەھىز
بوونى سەربازى دا ، ھەموو بە شۆەى كى
تايبەتى ، كۆلۈى و كويژەوہرى گەلانى وولاتە
تازە پىگە يىشتووەكان زياتر دەكەن . نموونەى
ئەم كويژەوہرى و كولەمەركىيە ، ۸۰ مىليون
مىنالى رووت و برسى بە لە وولاتە تازە پىگە
يىشتووەكان (تەمەنيان لە پىنج سال كەمتەرە) .
بەك مىليارو نىو مرۇف بى بەش لە كارموزارى
تەندرووستى .

بەپىتى بۇ جوونى پىسۇران سالى ۲۰مىليار
دۆلار بەشى رىكار كىردنى زىانى مىليونەھاكەس
دەكاتە ئەم بۇ جوونە بەم جۇرە باسى رىكار
كىردنى مىليونەھا مرۇف دەكات (۶۰۰) مىليار
دۆلار بۇ يارمەتى خۇراكى مىنلان و دايكانى
ھەزارو برسى ، (۳) مىليار دۆلار بۇ يارمەتى
ولاتە تازە پىگە يىشتووەكان بۇ چا كىرە ، وبەرە
و پىشەوہ جوونى كىشتوو كالى ، ئەوہى تىرىش
بەكار بەپىرئىت بۇ لەناو بىردنى نەخۇشەكانى
مىنلان . بەلام ئايا چ رىگايەك ھەيە بۇ
دەستكەوتنى ئەم چەند مىليار دۆلارە ، لە
كاتىكدا كە وولاتە كۆلۈنئالىيەكان بەھىچ
خۇرى يارمەتى بەرەو پىشەوہ چوون ئادەن ، ئا
بەلكو تەنھا " يارمەتى سەربازى " پىشكەش
دەكات لەگەل دۇايەتى كىردن و قەلاچۇ كىردنى
بزووتتەوہ ئازادىخوازىبە نىشتما تىيەكان و
دەستخستتە ناو كاروبارى گەلىك وولات و كار

کردن بۇ ئازاۋە نەنەۋە لە زۆر ناوچىسى
جيهان دا ، فېدېل كاسترو لە كۆنگرەي خەتەمى
ۋولتانى بزووتتەۋەي بى لايەن دا ۋوتسى :
(مەترسى جەنگ بەھەزجوارلادا تەشەنەدەكات
ۋ دەبىتتە ھۆي رماندىنى ھەموۋشتى ۋەك سىر
بەخۆيى نىشتىمانى ۋ ئازادى ئابوورى ۋئاسۆي
بەرەۋ بېشەۋە چوونى ئابوورى)) .

تەبىئى ئەۋەش لەياد نەكەين ۋولتانىسى
كۆلۇنيالى ، لە تىك دانى بارى نيوان ۋولتان
دا ، بايەغ دەدەن بە لايەنى ئابوورى ، بە
تايبەتى ۋولتە يەكگرتوۋەكانى ئەمىرىكا ، ھەر
بۆتەۋونە لە سالانى ۱۹۷۰ - ۱۹۷۵ بەرنامەي
تايبەتى ھكۆۋمەتى ئەمىرىكا بۇ چەك فرۆشتىن
بە ۋولتە بايىبەكان سى جار زيادى كرد .
ھەر يەك مىليار دۆلار (۷۰) مىيۇن دۆلار قازانچ
دەبەخشى بە پەنتاگۇن كە يەكار دەھىنرى بۇ
بەھىز كىردى ھىزى سەربازى . ھەمان شېۋەش لە
ۋولتە پۇژئاۋايىبە چەك فرۆشەكانى تىرى ۋەك :
فەرەنسا ، ئىنگلىزە ، ئىتالىيا ، ئەلمانىي
پۇژ ئاۋا ، كە دەبەنە تەۋاۋ كەر بۇ ۋولتە
يەكگرتوۋەكانى ئەمىرىكا لە بىۋارى چەك ناردن
بۇ دەرەۋە ، ھەرۋەھا ئىسرائىل ۋ خوارووى
ئەفرىقاش دىخىنە رېزى ئەم ۋولتانەۋە .

سەرپاي ئامانجە ئابوورىبەكان ، ۋولتە
يەكگرتوۋەكان ۋ ھاۋپەيمانەكانى لەبازرگانى
چەك دا ئامانجى سەربازى ۋ سىياسىيان ھەيە
لە راپورتىكى تايبەتى دا كە سەرۆكى ئەمىرىكا
سالى ۱۹۷۷ بېشكەشى كىردىۋو بۇ كۆنگرېسىسى

ئەمىرىكا ، بەنچەي راپكېشاپوۋ بۇ بازىرگانىتى
چەك ۋەك يەككى لە ئامىرە ھەرە كىرگەكانىسى
سىياسەتى دەرەۋە (ئامىرى پاراستنى بىلەۋ
يايەي ۋولتە يەكگرتوۋەكان) ئايا ئامانجى
ئەم بىلەۋ يايەيە جى يە ؟ ۋەك لە راپوژتەكەدا
ئاشكرايە مەبەستەلەم زىنجىرە ئامانجەيە
كارىتىكىردن لە پەۋۋىتى سىياسى ئەۋ ۋولتانىسى
كەرەسەي ستراتىژى تىايە ، قەلاچۇ كىردىسى

ئەۋ بزووتتەۋانەي دەشى ئەۋ ۋولتانە لىبە
ئەمىرىكا دوور بىخاتەۋە ، لە گەل مۆگەر كىردى
مانى ۋولتە يەكگرتوۋەكان بۇ بەكار ھىنانى
بىكەسەربازىبەكان ۋ مانى ترانزىت بىلەۋ
بىشكىرى كىردى ھىزەكانى ۋ بىكە سىخۇرپەكانى .
ئەم ئامانجانە بە مىرات بەجىمان ۋ بۇ
ھكۆۋمەتى سەرۆك رېكان لە بىۋارى چەك
فرۆشتىنا (زياد كىردى لە پوۋى چەندىتىسى ۋ
جوگرافىيەۋە) كارىگەرئىتى ئابوورى چەك
ناردنە دەرەۋە بۇ ۋولتە تازە بېشەشتوۋەكان
بەشىكە لە كارىگەرئىتى سىياسى . ۋولتە
يەكگرتوۋەكان ئامانجى لەچەك فرۆشتىن تەنبا
يارە كىشاندەۋە نىبە لە خەزىنەي ۋولتە تازە
بېشەشتوۋەكان ، ئەۋ يارەيەي كە ئەم ۋولتانە
لەبەر كەمى ۋ ھەرزانى ئەۋ بەرۋوبومانى كە
دەينىرتە دەرەۋە زۆر بەكران چىگيان دەكەۋى .
ئەۋ ۋولتە تازە بېشەشتوانە كە بىلە
قەرز چەك دەكپن بەبەردەۋامى لە ژىر بىارى
قەرزارى دا دەنالىتىن ۋ ناچار مل كەچ دەكەن .
بۇ ئارەزۋەكانى ۋولتە يەكگرتوۋەكان (سالى
۱۹۸۴) بايى ۱۳۱ مىليار دۆلار چەك فرۆشراۋە ،
لەھەمان كاتىش دا سەرجمى قەرزى ۋولتە
تازە بېشەشتوۋەكان لە ۶۰۰ مىليار دۆلارتى
پەپى كىردۋە .

تاقىكىردنەۋەكان سەلماندوۋيانە . ئەۋ
ۋولتانەي قەرزارى ۋولتە يەكگرتوۋەكانى نا
توانن . بەكاسانى سىياسەتى سەربەخۇ بىگرنە
بەر چ لە ناخۇ ۋ چ لە بىۋارى سىياسەتىسى
نەۋ دەۋلە شان دا .

((نۇفۇستى))

لەرپۇرتى سىياسى پارتىيە دىموكراتى گەلى كوردوستان نەو

رامىيارى شۆرشگىرانە و كۆشەگىرى نەنەوايەنى

ھەلۋىستەكانى شۆرشگىرانە و سەربەخۇن و بەردە۔
وام ناوەرۆكە كۆمەلەيتىيەكەى پرۇگرامەكانى
دەپارىزىت و جەماوهران بەگىانى شۆرشگىرپىتى
ھوشياردەكانەو و خۇى بۇ بەرپاگردنى شۆرش
ئامادە دەكات لە كاتى گونجاودا ، ئەوا ئەم
پارتى يە زياتر خۇى بە رامىيارى شۆرشگىرانەو
بەستوتەو وەك لە پارتىيەكەى تر .

ھەندى جارىش ھەندى لايەنى كۆنەپەرست و دەرە۔
بەگ لە دەستەلاتدارىيە نىشتمانىيەكان ياخى
دەبن لە زىر ھەندى دروشمى بىرقەدارىنەتەوا۔
يەتى و نىشتمانى دا ، ئەم جۇرە ياخىبوونانە
لەپىزى شۆرشى چەواشە دادەنرىن ، نەك لە
پىزى كارە شۆرشگىرپىيەكان . خەباتى
شۆرشگىرانەش ئامانجەكانى بىرپارىلە سەر
دەدات لە گەل دەرپىنى بەرژەوہەندىيە
نىشتمانى و گەلىيەكان و تەقەلادانىكى
راستەقىنە بۇ كۆرپىن، واتە كۆرپىنى بىياتى
ئابووزى زىر كۆمەلەيتى. سەرەراى ئەوہشكە
ئامانجە ئابوورى نىشتمانى وگەلىيەكان پىئو۔
يىستەبە جئ بەنرىن ، بەلام شىۋەكانى خەباتى
سىياسى بەرزترنە شىۋەكانى خەباتى ئابوورى و
بەجىيەننىش بەستراوہ بە گواسىتتەوہى
دەستەلاتدارى نوپنەرانى چىنە نىشتمانىيە
زەحمەتكېشەكانلە پىنگاى خەباتى سىياسى كە
شۆرشى چەكدارانە بەرزترىن پلەبەتى .
بەپىي رامىيارى شۆرشگىرانەش پىئويستە سوود لە
ھەر ھەلىكى شۆرشگىرانە وەر بگىرپىت كە پىك
دەكەوئىت ، ھەلى شۆرشگىرانەش لە ھەموو پۇز و
سالىكا ھەلناكەوئى ، لە وولاتىكى وەكو عىراق
كە ناسراوہ بەبى ئارامى و بەوہى كە گەلەكەى
بەئاسانى جلەو ناكىرپىت لە ھەردەسال جارىك
لە مېزووى نوۋە، دا ھەلى شۆرشگىرانەنى تا

مەبەست لە رامىيارى شۆرشگىرانە بىروا
ھىنانەبەخەباتىكى شۆرشگىرانەنى نا "نىصلاحي" ،
مەرچىشنىيە مەبەست لە خەباتى شۆرشگىرانە
پەنا بردنە بەر توندو تىزى بىت ، بەلكو لە
پىش ھەموو شتىك دا بىرتى يە لە ھەلۋىستى
سەربەخۇى پارتى پىشەرەو ، ئەم ھەلۋىستەش لە
كلكا يەتى نەگردنى بزوتتەوہى شۆرشگىرانەو
بۇ كۆنەپەرستى و ئىمپىريالىزم خۇى پىشانەدا
ھەروہا لە مل كەچ پىئەگردنى ويست وسىاسەتى
چىنە زەحمە تكىشەكان بۇچىنە كۆنەپەرست و
بۇرژواكان .

رامىيارى شۆرشگىرانە بىرتىيەلە پەنا بردنەبەر
ھەمووشىۋەكانى خەبات بەپىي بارو دۇخ و بە
پىي ئامادە بوونى جەماوهران ، ھەر لەعەربزە
نووسىن و بەيانى پۇژنا مەگەرىيەوہەتە
كۆبوونەوہى جەماوہرى وناپەزايى و مانگرتن و
خۇپىشاندان و پاپەرىن و شۆرشى چەكدارانە .
ھەروہا نابىي پارتى پىشەرەو بەو جۇرى
خەباتە رازى بىي كەكەمتر بىي لەوہى جەماوهران
ئامادەن بۇى . شۆرشىش پىئويستە پەناى بۇ
بىرپىت بۇ لابلەلا گردنەوہى مەسەلەكان بۇ
بەرژەوہەندى ھىزە نىشتمانى و پىشكەوتنخوازە۔
كان بە شىۋەيەكى گشتى و بەبى گومان سەبارەت
بە كوردستانى عىراق . شۆرشگىرپىتى ھىچ پارتى
بەرادەى ئەو توندو تىزىيە پىئوانە ناكىرپى كە
پەناى بۇ دەبات ، رەنگە پارتىك بەيەكاهاتنى
ھەبى لەگەل دەستەلاتدارى بەلام بەبى ئەوہىكە
ھىچ ناوەرۆكىكى كۆمەلەيتى ھەبى و ئامادەيە
بۇ پىكەوتن لەگەل ئەو دەستەلاتدارىيە
بەرامبەر ھەرزانتىرىن نرخ ، ھەروہا ئەگەر
لە ھەمان كاتا پارتىكى تر ھەبى كە تەرازووى
ھىزەكان يارمەتى نەدات بۇ بەرپا گردنى
بزوتتەوہى شۆرشگىرانەنى چەكدار ، بەلام

رىكەوتوۋە ، بەلام نەبوۋنى سىياسەتتىكى
شۇرشيگىرانە ۋە گرتنى سىياسەتى ئىسلاھىيانە لە
لايەن ھىزە پىشەرەۋەكان، ئەۋا ئەم ھەلە
دەگمەنەنە لەدەستگەل دەچىن ۋە بەرھەمى
خەبات ۋەتەنەلاكانى بە فېرۇ دەچىن . پىۋىستە
سوود لە ھەلى شۇرشيگىرانە ۋەرىگىرىتت
تەنانت ئەگەر سەرکەۋتلىق مۇگەر نەكە ،
چونكە ۋەك مەشقىكى لى دىت ۋە دەپىتتە
ھۆى شەقاندنى بارو دۇخى رۇزىمى خۇيەرستى
جەۋىستەر . مەبەستىش لە شۇرشيگىرەتتى كەۋتە

دوۋى جەماۋەران ۋە كەۋتەنە دوۋى جەند ھەلپەيە
ناگەيەننى بەلى لىكۇلپىنەۋەى تراۋوۋى ھىزەكان
با لىكەندەۋەى ئەنجامى ئەۋ ھەلپانە ،
كەۋتەنە دوۋى جەماۋەرانىش جورىكى ترە لى
كلكايەتى، چونكە پارتى پىشەرە ۋە دەكەۋىتتە
پىش جەماۋەران ۋە سەرکردايەتپان دەكات ۋە
دروشمەكانپان دادەپۇتت ۋە ئامانچە قۇناغىيە
دوۋر ۋە نرىكەكانپان ديارى دەكات ، پاميارى
شۇرشيگىرانەش لە گەل پالەۋانباۋى "مغامرە" رى
ناكەۋىت چونكە ئەۋە سىفەتى بۇرژوا بچوك ۋە
سەرکردە تاك پەۋەكانە ، پالەۋانباۋىش بە
كارىكى راست دانارپىت نەك لەبەر ئەۋەى كە
شۇرشيگىرانە نىيە ، بەلكو نىشانەم پىش
تواناييە لە گرتنە ئەستۆى ئەركەكاننى
خەباتى سەختى درىژ خايەن ۋە بازدانە بە سەريا
ھەروەھا لە برى ئەۋەى ئەم بازدانە ئامانچە
شۇرشيگىرەيەمان بېھىنپتە دى زۇرچار دەپىتتە
ھۆى شكاندى مىلى پالەۋانباۋەكە ، دەپىتتە
ھۆى زىيان گەياندىكى زۇر بە بزۋوتتەۋەى
شۇرشيگىرانە ، پەنگە يەككىش پىرسارى ئەۋە
بكات ئەگەر پارتىك ھەلگىرى ئابدۇلۇزىايەكى
شۇرشيگىرانە بى ۋە بىنپىنكى ستراتىژىيانە
زانستپانەى درووستى ھەبى ئايا ئەۋە ناگەيە
نئ كە ئەۋ پارتە بەشۋەيەكى ئوتوماتىكى
پاميارىيەكى شۇرشيگىرانەى ھەيە؟ بۇ ۋەلامى
ئەمەشەلپىن ئە ، چونكە لە بىست سالىنى
دوۋىي گەلىك پاميارى ۋە ھەلۋىستى نى
شۇرشيگىرانەمان بىنى لە لاي جەند پارت ۋە سەر
كردايەتى ناسراۋەۋە ۋە بوۋە ھۆى گەياندىنى

زىيانىكى زۇر بە خۇيان ۋە بە گەلەكانپان لە
كاتىكا كە ھەلگىرى ئابدۇلۇزىاي شۇرشيگىرانە ۋە
ستراتىژى شۇرشيگىرانە نە بوۋن .

پاميارى شۇرشيگىرانەش لە ھەندىرۋەۋە -
ھەستىكى شۇرشيگىرانەيە لەلاى ھەندى كەس ، ئەم
ھەستەش بە ھوشياركردنەۋەى شۇرشيگىرانە ۋە
تاقىكردنەۋەى فراۋان ۋە پراكىتىكەھىز دەكرى .
ھەرئەم ھەستەش بە زىيانى دەست بلاۋىۋاپاۋاردن
ۋە خەرىك بوۋن بە كاروبارى تايبەتپەۋەلاۋاز
دەپى ۋە دەمرى .

پاميارى شۇرشيگىرانەش بە شىۋەيەكۋىگىشى
سىفەتى لاۋانە بەلام تەنھا ھەر ئەۋان نى
گرتتەۋە . جەند زىيانى تايبەتى سەرکردەكان
نرىكەبى لە زىيانى پەنجەران ۋە جەند بارو
دۇخى گوزەرانپان پىر بىت بە گىيانى شۇرشيگىرى
ئەۋا پراكىتىك كردنى پاميارى شۇرشيگىرانە
مۇگەرتر دەپى .

پىۋىستە لە سەر پارتى پىشەرە ۋە سەر
كردەۋ لايەنگران ۋە جەماۋەرانى گەل مەشقى
پى بكات لە سەر سەر بەخۇ بوۋن لە بۇرژواۋ -
پەخنە گرتن لە ھەموو شىۋەيەك لە شىۋەكانى
جەۋساندەۋەۋە رىسۋا كردنى كۆتەپەرستى
ئىمپىريالىزم ۋە دىكتاتورى ۋە دزايەتى كردنپان
زۇر پىۋىستە لە سەر پارتى پىشەرە ۋە رىگا نەدا
جەماۋەران توۋشى ناۋومىدى ۋە مل كەچى بىن ،
تەنانت لە سەخت ترىن شكىتەپىنانىش دا ، بەلكو
پىۋىستە جەماۋەران ھوشيار بكاتتەۋە بەۋەى كە
ئەم شكىستە دۇخىكى كاتى بە ۋە مل كەچ نەبى
بۇى ۋە ئامادەبى بۇ خەباتكردن ۋە دەربازبوۋن
لى ۋە ھەندىك جارىش جياكردنەۋەى پاميارى
شۇرشيگىرانە لە ئىسلاھىيەت ياخوۋد جياكردنەۋەى
لە پالەۋانباۋى كارىكى زۇر وورده ، ھەروەھا
لىزەش دا دەۋرى سەرکردايەتى خىلۋەن
تاقىكردنەۋەۋە رۇشنىبىرى دەردەكەۋى بى
تاقىكردنەۋەۋە شۇرشيگىرەيە نىشتماننى ۋە
حىپانپەكان ۋەكەرانەۋە بۇ جەماۋەران ۋەجە -
شنى ھەست ۋە ئازارەكانپان ، كەنەۋەش دەپىتتە
ھۆى پووناك كردنەۋەى رىگى ديارى كردنى
پاميارىيە شۇرشيگىرەيەكان ۋە ھەلۋىستە
درووستەكانى .

رۆمان نووسىچى پېشكەك وتتوخواز مىخائىل شۇلۇخوف

- دابان -

لەۋكاتەدا كە لۇركا سرودى زەماۋەنىدى خويىناۋى " بۇ ئىسياندا دەگوت و پۇلئىلوار ھونراۋە دەربارەى ئازايەتى پۇلئەكانىسى ۋولاتەكەى دەنوۋسى و " ئاراكۇن " پروبەروۋى ھىزەكانى ھىتلەر رادەۋەستا و گۇرانى دەگوت بۇ" ئەو بارىسەى لەژىر پىي فاشىيەكانا دەنالئىنى" ۋ لەۋكاتەدا كە " دلدان" بەگۇ داغىر كەرانى كوردستانا دەجوو ھاۋارى دەكرد " كەس نەلئى كورد مردوۋە كورد زىندوۋە" ۋىيەكەس بە (بىست و ھەوت سالە ...) تىر بارانىسى ئەدمۇنى دەكرد... ھەر لەۋكاتەنىشدا " شۇلۇخوف" دەستى دابوۋە پىنوۋس و چەكى خەباتى كرىدوۋە شان و دەيان چىرۇكى دەنوۋسى دەربارەى " ئەۋانەى ھەموو شتىكىان بەخت كرد لەپىناۋى خاكى پروسىا دا " .

شۇلۇخوف چىرۇك نوۋس و رۆمان نوۋس بەككە لە ھەرە نوۋسەرە مەزىنەكانى بەكىتى سۇقىيەت ، تۋانىۋىەتى رۆمانى سۇقىيەتى زىاتر بەرەۋ پىشەۋە بەرىچ لەروۋىناۋە پۇك ۋ چ لەروۋى تەكنىكى ھونەرى نوۋسىنەۋە ، لەم بوارەدا نوۋنەرايەتى پىالىستى سۇشپالستى دەكات ، لە نوۋسىنەكانى دا ئاۋىنەبەكىسى بىي گەردە بۇ جۇنىەتى بەرەۋ پىشەۋە جوۋنى كۆمەلگائى سۇقىتى توى .

شۇلۇخوف لە نوۋسىنەكانى دا ۋىنەبەكى گشتى سەرانسەرى كۆمەلگائى كۆن دەخانە بەرچاۋى خويىنەران چ لەروۋى ئەغلاقىسى و بىرو باۋەرۋ بۇ چوۋنەكانى ئەو كۆمەلگايە ۋ رادەى تىگەبىشتى لەبوۋن و گەردوۋن ۋ لە خەباتكردن و شۇرپا دژى دوژمان ، ئەۋ خەباتەى كە ئەنجام سەركەۋتەن ھەر بۇ ھىنزە

پېشكەك وتتوخواز ۋ ئاشتى خوازەكان دەپى .
(ئەمىرۇ سەردادەنەۋىنم بۇ پىزگرتن لە ياد ۋ زىرەكى ۋ بلىمەتى مىخائىل شۇلۇخوف)

بەم ۋوشانە رۆمان نوۋسى سۇقىتى "خەنگىز ئىتتاتۇف" بىاسى كۇچى دوايى شۇلۇخوفى كرد كە ياش ھەفتا ۋ نۆ سال ژيانى يىر بەرھەم لە رۆزى ۲۱ / ۲ / ۱۹۸۴ مالى ئاۋايى لەم جىبانە بىي ئارامە كرد .

مىخائىل شۇلۇخوف رۆزى ۲۴ / ۴ / ۱۹۰۵ لە گوندى گروگلىن ي سەر بە " فىيىتسكايا" لە ناۋجەى دۆنى بالاي بەكىتى سۇقىتى لە داپىك بوۋە .

زۆربەى زۆرى ژبانى لە ناۋجەكەى خۇيدا لەنزىك كەنارەكانى رووبارە ھىمەكەى " دۇن " بىردۆتە سەر ، بەتەۋاۋى شەيداي ئەو رووبارو زەۋى ۋ ئاسمانە بوۋە كە چاۋى بۆيەكەم چار نىدا ھەلپىناۋە .

شۇلۇخوف نمونەبەكى زىندوۋە بۇ ئەۋ نوۋسەرانەى بەتەۋاۋى لە خاك ۋ ۋولاتىسى شىرىنى خۇيان دا دەتۋىنەۋە ۋ ھەموۋىرھەمە كانىان دەپىتە رەنگدانەۋە ۋ دەنگدانەۋە بۇي بەلگەشمان بۇ ئەمە' بەرھەمە كانىەتى ھەر لە

دۆل و پارا و مومان كەر كه خەرىكە ئەمپرۆ-
يان سەى وەك بوركان بىتەقىتتەو، نموونە
بۇ گەل لە دوا ساتەكانى ژان مورتىيا سۇ
لەدايك بوونى ئەو شۆپشەى مېژووى جىهانى
گەبانە قۇناغىكى بەرز تر .

دۆنى ئارام بىرىتتېيە لە چوار بەش ، بەشى
بەكەم و دووم لە سالى ۱۹۲۸ و بەشى سى-بەم
لە ۱۹۲۹ و بەشى چوارەم لە ۱۹۴۰ دا بلاوكراو-
نەتەو .

سەرەپاي ئەو ھەموو ھېرشە تولىدو ئىژو
نارەوايەى كرايە سەر شۆلۇخۇف و بەرھەمەكانى
لەلايەن نووسەران و پەخىبەكرانى وولات-
سەرمايەدارىيەكان ، سالى ۱۹۸۵ خەلاتى تۆبلى
دەرگرت لە سەر ئەم پۇمانە .

۲- قۇناغى دەربرېنە لەو سالانى كەسەرتاپاي
جىهان بەدەست وولاتە كۆلتۇنيالىنەكان و پرووسا
ى قەيسەرىيەو ەگرى كرتىوو ، ئەوسالانى
تەر ووشك قرچە فرج دەسوتان و كلىپەيان
دەكەشتە ئاسمان لە پىناوى سەرمايەدارىدا .
لەم قۇناغەدا شۆلۇخۇف چەند جىرۇكىكى
سەرکەوتىوى نووسىو ەك جىرۇكى (باوك) ،
(چارەنووسى مرۇف) (ئەستېرەى دۆن) . . . . .

۳- قۇناغى دەربرېن لە ژبانى مرۇفى سۇ
لە تاقىكردنەوەى دامەزراندى كۆمەلگى سۇ .
لە ھەموو جىرۇك و پۇمانەكانى داشۆلۇخۇف
بابەت و پالەوان و پرووداوەكان لى-
گوندەكانى ئەم بەرو ئەوبەرى پرووبارە ھىمە
و ئارامەكەى (دۆن) ھەلدەبۇرتى ، ئەو
پرووبارەى كە شۆلۇخۇف بەدرىژايى ژبانى
وەك يەپولەيەكى شەيدا نەيدەتوانى لى
دووربەكەوتتەو .

ھەموو نووسىنەكانى دەربارەى ژبانى
قۇزاقىبەكانە لە ھەلجىوون و ژان و ئازاروخەم
پەژارەى سەردەمى زۆردارى و چەوساندنەوە لە
پىش شۆپش لەگەل تاقىكردنەوەى ژبانى سۇ
پاش سەرکەوتنى شۆپشى پىرۇلىتارىا .

پۇمانە بالاً بەرزەكەى (دۆنى ئارام) ەوە تا
دەگاتە (چارەنووسى مرۇف) و زەوبىبە جاك
كراوەكان) و (ئەوانەى بەرگىيان كىردووەلە
نىشتمانەكەيان) . . . ەتد

= = =

ئەو بابەتانەى شۆلۇخۇف ھەلى دەبىزاردن
بۇ نووسىن بەلای پەخىبە كراوەوە دايش دەكرى
بەسەر سى قوناغ دا :-

۱- قۇناغى دەربرېن لە شۆپش و ئەو گۇپرانە
گىرگانەى ھىناى بەسەر كۆمەلگادا لەزۇربەى
سوارەكانى ژبانە ، شتو و پوخسارى ئەم قوناغە
لە پۇمانە درىژەكەى دا دەردەكەوتتە واتە لە
پۇمانى (دۆنى ئارام) دا كە دەربرېنكى
بەككار پاستگۆبە دەربارەى ژان و بەرەژانى
گەل بۇ شۆپش و بارى سالانى پىش شۆپشنى
ئوكتۇبەر تا قۇناغى بەرپا بوونى خەنگى
جىهانى بەكەم . . . پرووداوەكانى " دۆنى ئارام"
لە سالى ۱۹۱۲ دەست پى دەكات ، واتە لەوكاتە
ناسكەى مەكسىم گۇرگى كۇنايى بە پروومانى
(داىك) ھىنا .

" دۆنى ئارام " يەككە لە شاكارە ھەرە
بەرزەكانى پۇمانى سۇفىتتى ھاوچەرخ ، لەم
پۇمانەدا ھەستە گەرمابى ژبان دەكەين بە
تالى و سوتىرى و خۇشى و ناخۇشى بەو ھەست
بەو ژان و ئازارە بى ھاوتايانە دەكەين-
كە " قوزاقەكان" پىش شۆپش تىادا ژباون، گەر
(بافل) پالەوانى پۇمانى (داىك) نموونە بى
بۇ پرووسيا لە قۇناغى خۇ ئامادە كىردنى
بۇ ھەستان بە شۆپش ، ئەوا (گىرگورى) لى-
" دۆنى ئارام" دا نموونە يە بۇ پرووسياى دوو

پهيامی "ئەفسانەى چىاي ناگرى" پهيامى كوردە

«جەمشید كوردو»

ئەستىرە خەرمانىگراوەكاسى ناگرى دا كەسە
 ھەمىشە كۆلە كۆلە دەستىن ، بىلوتىرەكانىيان
 لەدەر بىنتىيان دەردەئىن و دەستىنە بىلوتىر
 لىدان دەكەن و تا رۆژ ئاوا دەيىن - نوورەيى
 ھەزاران سالى ناگرى ھەلەدەرتىن - لەزەردە -
 بەردا مەلئىكى چكۆلەى سىي وەكو بەر بەسەر
 گۆلەكەدا دەستە فرس دەكا ، بەلەدەيەكسى
 بەلە سارىكەى دوتىر كۆلەمە ، ھەر دەلئى بەرە
 سۆلكەمە ، زۆر خىرا و نىز دەئ و دەچىن ، بەيىنا
 بەيىنا ئالغەى دوتىر و سى دەكئى ، شىدى ھىدر
 ئالغەى سى بەو ئال ئال دەكەوتە شونىياسى
 گۆلەكەمە ، ئەو چا كە بە دەواى رۆژ ئاوا
 دەيى بىلوتىر زەنكار دەستە مەلوتىر لىشەدان
 ھەلەدەكرن و بىلوتىرەكانىيان لە بەرستىنەن
 رادەكەتەو ھەلەدەستن ، مەلەكسى لەو دەسى
 بە ھەموو ھىزو گوتىكىنەو ، وەك تىرىقە
 دىتە خوارى و ئابالئىكى سى جارەن لە سىنايى
 ئاوى گۆلەكە وەردەدا و ئۆي ھەلەدەستىنەو و
 لىي دەدا دەروا ، لەچا و ن دەيىن ئاوا بەكەمەن
 لەباشوى بەكە بەكە دوو دوو لىك ھەلەدەرتىر
 و لەگەل ئارىكى دا تىكەل دەين و دەرۆن .

چ سەفونەكەى ھەست و ئەدەتە
 دەرىپىن بەدى ئەكەن ، چەندەھا دروشى جىيا
 جيا و بەپۆز : چىيا ، بەلى سىيى ، شوان ،
 بىلوتىر ، گولپەنگا و پەنگ ، خاكى سىرەنگ ، سۆنى
 نقت و تىز ، چاوى رەش ، بەنچەدەرتىر ، ئەستىرە ،
 شىكى خۆر ، خۆر ئاوا موون ، تىرىقە ، ئارىكى
 ... ھىد ، كە سە گىنى ھەرىكەى چىگە و ئاى
 خۆي ھەمە چ لە بارەى ئەكئىكى نووسىن و
 داپشتەو و چ لە بارەى ئابىلوتارى ھونەرىو
 ئاكى ھەسى نەسەوايەتى و مرقۇبا بەتسەو ، دەوا
 بەدواى دىنەنى ئەم - نووتىر شوارە - سى
 ئوانە كوردەكان رۆژ ئاوا دەيىن ، ئارىكەسەت
 رۆزىكى نوئ دەستىن ئەكات ، بەلام لەنساو
 دئ بەكدا - كات بەرەبەتە ، خىگە بەرمانى
 كورە جونسارىكى ھەزارى كوردە - مام سۆنى
 [بىرى مۆزو] ئەچىنە موانى ، بىش ئەو بەكە
 بچىنە زووردە ئەسبەك بەرنجى راشەكئىسى
 "ئەسبەل ھەردا دروشى رابەرىن وشۆرشە"
 ئەسبەكئى رەسەن ، بە زىنىكى سىر لە سەش و
 نىگارى تىرىنەو ، لە سە زىنى ئەسبەكەى
 دروشى خۆر "دروشمى كۆتى زەردەشتىيە" و
 درەخت "دروشمى ئەمرى زىبانە" چىراو ، لە
 سىر ئەدەتەى مام سۆنى شەورۆزىن ، بىسەر

زۆلە كورد ، بەلى ئەم بىئەمبەرەگەورەپەسەى
 كوردە چەسەنەو ھە نازارەكەنى زۆرەتۆزى
 رەنچەدەرانى نەتەو كەمانەو لەداپىك پەو و
 دەنگىكى دلئى مۆزومانە ئەيى پەيەو ھەكەين
 "ئەفسانەى چىاي ناگرى" بەككە لىسەو
 بەرھەمە مەزنانەى كەتبايا جاونترىسە
 ئابىلوتانى زىياسى سەدەكانى ئاوەراسى كوردە
 وارى تىا نەخشانەو ، بەجۆرىكە رەخسە
 گراش جىيان بەشاكارى ھونەرو و ئىزەيەو چەرخى
 دادەنئى - لەم چىزۆكەدا ھونەرمەنە زۆر پە
 بىئەتەنە نىگارى (بۆرتىسى) ئابىلوتانى
 كۆلەلەنى مۆنى كورد ئەكئەت ، لە سەسەر
 مافوورى رەنگا و رەنگى سرونى - سىر لىسە
 ھەست و ھونى - چىكەنى كوردەسەن ، ئەبەكە
 داسانئىكى ئەمرى سۆ رىنگاى ئازادى و سەسەر
 فرارى كورد .

سەرەمەى چىزۆكەسە دروشى سەرىكەتەك
 لە سەرمونى چىكەسى خاكى كوردەسەن دەستىن
 ئەكات - دىپەنەكە (ئىبىزۆد - بەكار نەچنى
 بەخش و ھونەرمەنەتە ، دەسەى گۆلەكە بىش
 خۆر ئاوا بوون) ھەموو سۆنىكە بەھار لەگەل
 بەر چووسەو دا چا ھەلەدەتئى و نەورۆزىكى
 نەئان و نىكۆ و بىر ھەمىت و ھونەلە چىناى
 ناگرى دەتەقئەو ، دەورۆبەرى گۆلەكەسە
 جۆگەنى بارىك ، بىر دەسەن لە كۆلئىكى كوردەسە
 نە و نىز ، وەنگەيان ئا ئەندەتە سىر كەگەش
 پرونە ، كامەيان لە ھەمووان چكۆلە ترە ، شىن
 سوور ، زەرد ، مۆر ، ھەرىكە لە رەنگى خسۆى
 دەنوتئى ، لە دوورەو دەلئى شىكى رەنگە و
 دەچرىسكىتەو ، بۆنىيان رۆژ نقت و نىزە ، سۆز
 بەرەمەيەكى ھىندە نىز لە نئو گۆلەكەو خۆلە
 سوورەى سىرەنگە دئ شىدى بەچاى بىا و گىزۆ
 مەستدەكا ...) شىجا نووسەر دىتە سەسەر
 پالەوانەكانى ئەم دىمەتە بەرزەى سەر چىيا و
 دەلئى :

((ھەركە بەھار لە چىياى پ و ھەلەدەتئى
 ئوانە چا و رەشە جوانە - پەرخەمە - نىكسەراو
 فامك دوتىر ئارىكەكانى چىيا ئاگرىش لە گەل
 گوللىكان ، لەگەل سۆنى نىز ، لەگەل رەنگان ،
 لەگەل خاكى سىرەنگا ، بىلوتىرەكانىيان ھەلەدەكرن
 دپتە سەر گۆلى كۆبە ، لەو بىن زنارە سوورانە
 دا لەسەر ئەو خۆلە سىرەنگە ، لەسەز سىگى
 ئەو بەھارە ھەزار سالانە كەپەنكەكانىيان
 رادەخەن و بە چوار دەورى گۆلەكەدا چوارمىنى
 لىي دادەنئىن ، بەرەلە خۆكەوتن لەزىپەسەر

رۇمان و چىزۆكەكانى نووسەرى كوردى بە
 ئابىلوتانى بەنار كەمال گەورەسۆن دەسەگ و
 دروشى زىياتى مۆزى چەسەو ھەى كوردەسە
 جىيان گەباندروو ، [بەروانە كئىيى دەكئىسى
 "كوردە كوردەسەن" لەپەرە چوار چاپى شىنگەيى
 سالى ۱۹۷۰] . چونكە ھەر لە سالىن پەنجەو
 زۆرەيى چىزۆكەكانى خراوتەنە سەر زمانەسە
 ئەوروپا بىەكان ، بەنا بەنى كە نووسەر ھەمىشە
 ئەو ھەى نووسەر كە لە ناخى زىياتى كوردەواری
 بەو سەرى ھەلەداو ، بىشەو بەيەنەدەسەنى
 زىياتى ئابىتەى خۆي كەسەنىكى چىا بەگراو ھەو
 لەزىياتى چوتتارىان و رەنچەدەرانى كورد سە
 گىنى ، بەيىن تىوانا ھەلەكەوت ھەلەدەسەنى
 شانە ئابىتەو بۇتە خاوەنى ئابىلوتانى بەكە
 پىشكەوتنخواز ، لەو روانگەبەو كارو ھەلۆتى
 رۆزانەى خۆي كەسەبەداو ، خاوەنى بەنار
 كەمالئى لە جوت و دروتەو خاوسى و گوانى
 لۆكە كۆكردەو ھەلەدەسەن ھىيان و بەرھەم
 سەختى زىياسى كوردەواری ھۆبەكى گرىگى بۆنۆور
 بوو بۆ چىن و لەدەك بووسى نىروانىنەكانى
 بۆ زىيان ، سرون ، ئافەت ، كۆمەل ، ... ھىد ،
 واتە ئەگەر نووسەر بەو كارگەى بەرھەم ھىيان
 رەنجى كۆتايەنەدا نەرتەسە ، ئاتەسەت و
 رۆژ بەرۆز ھاو بەلئىن و ھاو بەمەنى زىياسى
 دىئەتەبەكوردەكان نەسەوا ، بەھىچ جىزۆرى
 چىزۆكەكانى نەدەگەبىشتە ئەو دىو سوورى خۆ
 خۆلەدەنەو (كە وورە بۆرۆزا كوردەكان گەلەك
 سالى خۆيان بىئە ھەرىكە كوردەو ھەلە سەسەر
 ئەلسەھى : ئەنووسم ، كەواتە مەنئى نووسەرم) .
 بەلام چىزۆكەكانى بەنار كەمال ئەسەرى
 ئەك تەنباو ھەكو سەرھەنى بەكەكەگەورە ترىسە
 نووسەرەكانى جىيانى ھاو چەرخ دادەنئىرەبەلۆك
 مۆزوونوما سىن سەسەر چا و بەكە گرىگى كوردەسە
 دادەنئىن ، نووسەرىش بەو گرەو خۆ سەدۆتەو
 چونكە بەھەرمەندى خۆي لە بەھەرمەندى گەلەكە
 بەو رەچا و ئەكات و خۆي بە شاگرەتئى مۆزووى
 دىرئىنى چىيا سەركەش و خەموايەكانى خاكسى
 كوردەسەن دادەنئى ، ئەمە ھەموو سەتئى ھونەرە
 بەرزەكەى نووسەرە و ھىچى ترە سىر بە پىشەسى
 مۆزوو بەنار كەمال ئەو ھەلەمەلەندووە كەچەند
 رەسەن و چەند شىا و لە ئارىكەسەنى رەنچەدەرانى
 كوردەسەن بەلەدەكە بوو ، ئەمىرۆ بىيىيا سەھى
 بەنار كەمال و چىزۆكەكانى ئەيىنە چراى رىنگەى
 بىرو ئامانچى مۆزى چەسەو ھەى كورد ، دژ پە
 دەرەبەگ و بۆرۆزاى بۆكەر و خۆرۆش ، دژ پە

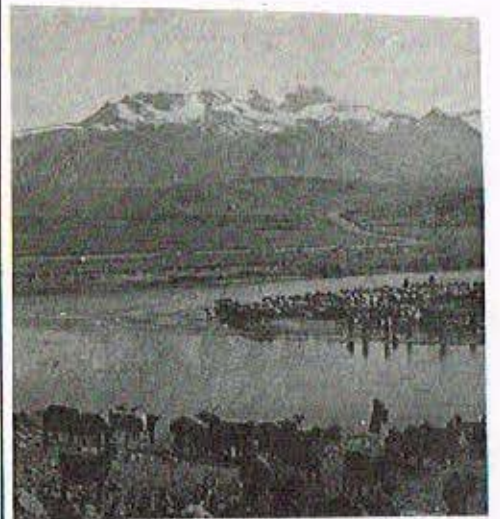

رۆژ ژمىرى كوردستان

- دا خستنى گۇفارى گهلاوئىژ . ۱۹۴۹/۸/۱
- بلاويوونە وەي رۆژنامەى بانگى كوردستان . ۱۹۲۲/۸/۲
- سەركوت كوردنى پاپەرىنى (رەسول) لە ۱۹۲۹/۸/۳
- كوردستانى باكوور كەلە ۲۲ ى ئايبارى ھەمان سال دا بەپا بووبوو .
- پاپەرىنى (رەشكوئان و پامان) لە ۱۹۲۵/۸/۹
- كوردستانى باكوور كەلە ۱۲ ى ھەمان مانگ دا تىكچوو .
- پەيمانى سيفەر لەنيوان عوسمانىەكان و سوئند خۆرەكان (ئىنگلتەرە ، ئەمريكا ، فەرەنسا ، ئىتاليا ، ئەلمانىا ، ئىران ، توركىيا) ، لەپەيمانەكەدا دان ترا بە مافى گەلى كورد دا بۆ ديارىكردنى چارەنووس و دامەزراندنى دەولەتى سەربەخۆ . ۱۹۲۰/۸/۱۰
- دامەزراندنى كۆمەلەى خوئىدكارانى كورد لە ئەوروپا . ۱۹۵۶/۸/۱۰
- دامەزراندنى كۆمەلەى " زبانهوى كوردستان (ژ.ك) لە ئىران . ۱۹۴۲/۸/۱۶
- دامەزراندنى پارتى ديموكراتى كوردستان - ئىران ۱۹۴۵/۸/۱۶
- دامەزراندنى پارتى ديموكراتى كوردستان - عىراق ۱۹۴۶/۸/۱۶
- شۆرشى ئىبراھىم خانى دەلو . ۱۹۲۰/۸/۲۰
- سەركوت كوردنى پاپەرىنى (مووتكى) لە ۱۹۲۷/۸/۲۵
- كوردستانى باكوور كەلە ۲۶ ى ئايبارى ھەمان سال دا بەريا بووبوو .
- دامەزراندنى كۆرى زانبارى كورد . ۱۹۷۰/۸/۲۹
- شەرى بەردەركى سەرا لە سلیمانى . ۱۹۳۰/۹/۶
- پاپەرىنى سۆپەمى ئاگرى لەكوردستانى باكوور بە سەركردايەتى ئىحسان نورى پاشا ، چوار دەى ھەمان مانگ تىكچوو . ۱۹۳۰/۹/۷
- شۆرشى ئەيلوول لەكوردستانى عىراق . ۱۹۶۱/۹/۱۱
- پاپەرىنى دووھى ئاگرى لەكوردستانى باكوور بە سەركردايەتى ئىحسان نورى پاشا . ۲۰ ى ھەمان مانگ تىكچوو . ۱۹۲۷/۹/۱۳

فاچبان تىكەل دەبوو ، سەمايان دەكرد ، كور و كال ، گچان و زمان ، سەوانترىن و ناسكتر - بىن بارتىكى تىرەى مرۆفان بەسەندىكسا گۆتەند و ئاييان گىترا ، رەشپەلەكە سەد

تەرزه و سەد پەنگە دەسنان گرتوو ، لە درىزايى گۆتەند و ئايپەكە ، دەھات دەسنا تا پالى وە سەراو دەدا ، حدوت دەخۆل كوت و حدوت زورنا زەن ، بەبەك ئەوا ، دەخۆلئان دەكونا و روپايان دەزەند ، ئەوجا شەو ئاشى و گۆتەندە دوورو درىزەيان سى دەگىردرا .

سەم جۆرە نووسەر لە بەسەرھانىسى ئەسپىك و ئەويىتىكى پىكەوت ، سىمقوشايەكى سەمى سىر و ھوتەرى بەرزى نەنەوايەتى و مرۆفایەتى پاشەھىت ، بە چەنىك كە لە مافوورىك دەچىت ، ھەموو كوردو كوردستانى لە خۆى دا گۆكۆرۆتەو ، بەپاستى موزەخانە بەكى مەزنى زبانى سەدەكانى رابووردوى - كوردستانە ، ھەر ئۆ بەكە ئەم چىرۆكە ئايانى شەوھە كە خوئەنر و بە ئايەتى خوئەنەرى كورد چەند جارتكى بخوئەتەو .

تەئىنىسى :-

- ۱- لەكۆتايى سالى ۱۹۸۳ دا بەنارگەمال خەلانى كۆمارى نەردەساي وەرگرت لە سەر چىرۆك و رۆمانەكانى .
- ۲- تەئىنى مەمەد ھەلۆكەم كە سالى ۱۹۷۵ نووسىوتى ، ئىستا خوئەندە وەلە نوركىا قەدەنە كراو ، لەبەرتاشا سالى ۱۹۸۳ كراو بە طىم ، ماموستا (كەرىمى حوسامى) كەردىتى بەكوردى .
- ۳- بۆ ئەم نووسىنە سوود لە چاپى كوردى وەرگىراو كە لەسالى ۱۹۷۶ لەلایەن ماموستا شكور مستەفا وە كراو بە كوردى سۆزايى و كۆرى زانبارى كورد چاپى كەردوو .

کوچیکه به تاگا

= ۱ =

هرچهنده گهرمای ئه و پوژه و پێ کـردن ماندووی کردبوو . بهلام زور له خوێ رازی بوو زیاتر له گوێ درێژهکهی دهوه ژاند . تا به خیرایی بگهڕیتهوه ئاواپی و خوێ له ئاودانی توتنهکesh پزگار بکات ...

= ۱ =

ناکه چاوهکەت بهسەر لاشی دوو چهکداره لاوهکهو تورهکه بچووکهکهی بهردهمیاندا نیشتهوه . سلاوت لێیان کرد . ئهوانیش بهگهرمهوه ماندوو نهبوونیان لێ کردی .. سهلمیتسه وه نەت دەزانی چاشن یان پیشمەرگەن ، ویستت خۆت دهریاز بکهی لێیان بهلام ئهوان ههستانه سهڕپێ و پاش که میک پرسیارکردن ، تورهکه که یان توپدایه سهر پشتهی گوێ درێژهکهو کردیانسه سهرباری ئارهکهی سهر پشتهی . بهخره یازانیت که فیهکی تێدایه . لهناخهوه پیت ناخۆش بوو چونکه نەت دەناسین ، نەت دەووویست که یارمهتی چاشبدهی ، دهرسای که پیشمەرگه بن و تووشی وه بیهکت بکهن .. بهلام ئهوان زیاتر بهگهمه و فسهی خوێ له بیریان بردیتهوه . بهسهدهم پیکه نینهوه به چیلکهی تاکه دهستهکەت زیاتر گوێ درێژهکەت دایه بهر نهقیزه .. تا له ناکا و داهاپه ی گولله رایچلهکاندن ...

= ۲ =

سهرت لێ هاتهوه بهک ، دنیات لێ تاریک بوو . چهند جار گورت به خۆت دا ، تاخۆت دوور بখেیتهوه . بهلام پاش ئهوهی که زانیت لاقیکت پێکراوه ئهوهندهی تر ئهژنۆت شکا .. بهسه دهوری خۆت دا کهوتیته چاوگیران بو زور شت ، که خۆشت نەت دەزانی ... دوانهکیسهی هاو پیت و گوێ درێژهکەت ، ، ره بییه که ، ، تهقه که ره کهان ...

= ۳ =

پاش چهند پوژیک به ئازاری لاقتهوه له ئهمنی قهلازێ و ههولێر و "لیژنهی تابهتی له کهرکوک" ، له ژووری ژماره سی دا له گهڵ ههشت لاودا بهسهر و پرسی ههلیا جراهوه خسوت بینی . لهناختهوه بهزهیی و پیکه نین تیکه لاو بووبوون ، له خۆت ده پرسی تو بلێ منیش وهک ئهمانه ناشیرین کرابم ... دهرت ووپیست پرسی و لێیان تێ بگهیت ، چونکه ئهوان ههر پێدهکه نین .. کهوتیته تر په تر بهر له بهر لیوهوه .. بلێ دادگاکی ئهمرۆ فرمانی بهردانمانی دهر کردی ، لهوانه یه ئهمانیش ههر وهک منیان بهسه رهاتیی و بی تاگا تووش هاتین .. دهی با بیرسم لێیان خو من ئهمرۆ هیچ تێ نهگهیشتم ههمووی ههر عهره بی بوو ... سهرت بهرز کردهوه . بهدهنگیکی توژی بهرز فسهت به لاوه دم به پیکه نینهکه بری .

- ئهری براده رینه بی ئهده بی نه بی له رووتاندا تیم ناگه یه نن ... ئهمرۆ بـ پـ ئیمه یان خزان دۆته ئه ژووره بچوکه وه ؟ ههرچهنده ئهوان نه یاننده ویست بزانیت ، بهلام خۆت له واقورمانیان ههستت کرد ...

= ۴ =

به یانی پوژی پینچ شه ممه بوو کا تزمیرونی تهواو دهرگا که تان کرایه وه ، بهک له دوا یهک بردنیاننه دهره وه . پاش که له چه کردن ، په نچه مۆریان لێ وه رگرتن ، چاویان به ستنه وه . به رێگایهکی دوو کا تزمیرونی به رێیان کردن ...

= ۵ =

خۆت ئاماده کردبوو بو ره مهزان . هه موو هیوا یهکت ئه وه بوو که زوو بیست . به شکم له به لای ئه و فاشتانه بتیاریزی . ههرچهنده هه موو پوژیک ته نهها کهس بوویت که به ده ست نو یـ ژـی (تهیموم) نو یـ ژـی خۆت ده کرد .. له گه ل ئه وه شه ا ئه و لاشه قه له وه تیک سمپراوت وورده وورده و پوژ به پوژ زیاتر به ره و لاوازی ده پویشـت تا ئه و شه وه دهرنگه ی که بانگیان کردن بنو گیانگیشان .

سەگە ھار

نجم الدین کریم

= ۱ =

لە نیۆ قوولایی گیرو گرتەکانی چوارچییووی
 مەملەکەتی پۆژگاریکا ، بەدەورو بەری خۆیان
 ئاشنا ببوون ،
 بۆیە ھەر لەو کاتەووی ، لەقەرسلێژیاننا
 خۆیان ناسیبوو ، تا دەھات ... شەوکاروان و
 پەوہ بالداری بیرکردنەوہو خۆ ھیلاککردنی بئی
 ووچانیان ... بەرەو مەنزلگایەکی نیۆ جیا
 سەرکەشەکانی مەرامە پیروژەکانیان ھەلدەفر
 اندو ... لئی دەخوری ... مەترسییەکی گەورە
 شالۆی درندانە ی بۆ دەھینان و ...
 تادەھات ، زێدەتر ھەولێ قایم کردنی پەرژینی
 رەزو .. باخ و وولاتەشاخاوییەکیان دەدا ...
 چەند سائیک لە مەوہەر (...) گولنیککی گەشی
 باخجە گچکەکی خیزانەکیان ... لەزێر
 تەپۆلکە شاخی ئەشکەوتیکی ھەزار بە ھەزارەوہ
 پلیشا بوەوہ .
 کوپرەوہری و نوشتی و نەداری چەند پۆژگارنیک
 پڕ لە ژان و مەینەتی ، لوپچی ھەمەرەنگی بە
 نیۆ چەوان و جەستە شەکتەکیان بەخشیبوو ،

* * *

لەگەرەکیکی ھەزاری میلی لاپەری شاردنا ...
 ھەمدیسان گیرسا بوونەوہ . چاوہ نوارییەکی پڕ لە
 بەختەوہری و گۆراننیککی نوێ قووتی دابوون ،
 ھەستیان نەدەکرد بە بیچەوانەیی و بستێ ئەوانە
 وہ ... چاوہ نواری ما مەلەدیان دەگەلەدەکاتن .
 ئەوہی نەیان دەو بست وا پرووی دا ...
 پیرە دایک و باوک ھەمیشە دەستیان بەدلیانەوہ
 گرتبوو .. لەکونجیککی کەلاوہی ناو کەلاوہکاننا .
 ھەموو ئاواتنیکیان بەرەو پێشەوہ چووون

پاراستنی تاقە خونجە ئۆلی " کاوہ " ئیکوریان
 بوو ...

= ۲ =

دەمەو ئیوارەییەکیان ، ...
 " کاوہ " شانی لە پیرە دارمیٹوہەکی حدوشەکە
 گیرکردبوو ... بئی دەنگی و بۆنی عەتری پرجی
 درنیزی شەنگە بییەکی ئەو پەری باخجە
 بچکۆلانەکی ، تارای سەوزو سپیان بە سەر
 سیمای چوار لای ھەوشەکەدا کیشابوو ...
 پیرە باوک / لەسەر لیبادیکی ھەلوہشاوہی
 زێر تارمەیی خانووەکەدا ... تا ھیزی تیاوو
 لئی راکشا بوو .
 ھیلاکی و ژان و خەمی پۆژگارنیککی دوور ھەلی
 لووشی بوو ...
 " - پۆلە ... کاوہ ؟
 بەم درەنگە ئیوارەییە بۆ کوئی ... ؟ "
 بۆ خۆی ئەو چاوہ نواری وەرانی لئی دەکرد ، -
 بەلام ئەم حەزی نەدەکرد وەرانی بەتەوہ ...
 نازی پۆژگار وای لئی کردبوو ، دلوپە ئاوی
 شەرمی لە بەرامبەر باوکیا ھەلپشتبوو .
 " - چ کارنیکت بەسەر منەوہییە ،
 ئەچمە مائی هیوا ، دەرسنەخوینم .
 خراپم کردووە ... ؟ "
 چاوہ چرچ وکەم بینایی و برۆ پڕ لە مووہکانی
 بەرز کردنەوہ ... کوپرەوہری و ستەمی شەو
 کارو پۆژانی پابردوو یەخەیان گرتەوہ .....
 ھەمدیسان دایەوہ پیرمەیی گریان ...
 " - چاکە پۆلە ئازیزەکەم ،
 سەر کەوتوو بیت ... "

* * *

بەخیزایی و چەند قەلەمبازنیک، بەرەورووی
 دەرگاکی بووہ ... لەسەر ھەردوو ئەژنۆی
 دایکیەوہ بازنیککی بۆ داو تریقا یەوہ ...
 - ھا ... ھا بۆ کوئی ؟
 ... -
 " ئاخ .. ئاخ !!
 تەنانەت ، لەپەنا بەردی شاخ و نیۆ دۆلی ئەم
 وولاتەشدا ، ھەر بە کۆلمەوہ بووی ، حەزم نە
 دەکرد دا تگرم ...

پاسهكه دهورانئىكى كردهوه ، ئىم هدر چهقى بوو . تهكانئىكى ترى بو داو .. بهدم كوڭه كوڭ و نارېزايهكهوه ، بهنيازي مالمهوه كشا ...

" ناخو سهكه هاره دم به خوئنهكان ، ئىم شهوئش ، دهميان له خوئنى كام لاشهوه زهنديبئى ... ؟ "

خوئنهري بهرئىز :

هيوادارين لهكانى ناردينى بهرهمم بو ئىم گوڤاره ئىم خالانى لاي خواروهوه رهچاو بكن .

۱- لهسر بهك ديوى كاغز بهختئىكى خوش بنووسن .

۲- ئىم بهرهممى دهگاته گوڤارهكه له ئارشيفده ميئنئوه ، بلاوكريتهوه بان بلاو نكريتهوه نادرئتهوه به خاوهتهكى .

۳- هدر جوړه بهرهممىكه لهزمانئىكى ترهوه دهكرئ بهكوردى چاكر وايه دهغه ئىسليهكه لهكهل پهوانه بكرئتا بتوانين بهدئنيابيهوه بلاوى بكنهوه .

۴- ئىم بابئانهى بو نووسينئان سوود له سرچاوه دهينن ناوى سرچاوهكان بهتواوى بنووسن .

داواى لىبووردن

لهژماره (۵)ى ئىم گوڤاره دا لهلايهره (۲۲) دا ناوى هفالى (دكتور عبدالمجيد جعفر) بههله كراوه به (نوورى جعفر) داواى لىبووردن دهكهين له خوئنهران و هفالى ناوبراو ، سوپاس .

ئىم هدر ، ... نا ... حقيقتى و لئى نازم ، دهرسى هديه ...
بهدرچرخانئىكهوه ، له گوڭه بازنى روانئىنى داىكى و كوچهى مالمهكيان بزر بوو .

= ۳ =

... هدر زوو ، كتيب و دهفتهرو قهلمهكانى خسته بن ههنگله ئارهقاوبيهكهيهوه . به ههنگرتنى بهكهم ههنگاوى ووردى بههوه سهكوئى بهردهم دهركا دوو دهرييه بچووكهكهى چهوشى جيهشت .

" كدر ئىمشو .. زوو نهخهوم ، بهيانى فرىاي تافىكردنهوه ناكهوم ..."
لهئىم تارمايى خانوه داتهپيوهكهى دوو سال لهمهوبهري ، تهنيشتيهوهى ، بوو به تارماييهك .

(ديواره سپيه بهپويه رهش كراوهكه ، كهو - تيووه لاي چهپى سدر رئا به چهو پر كراوهكهى ئىم هوه)

هئندهى لئدانى فئتهى چهقاوه سوورئى سهر شهقامهكانى نهبرد ... ههردوو قاچه لهر و لاوازه بئ مووهكانى ، بهره و ئاسمان بهرز بوونهوه ... بهره و دوا دوا كهوت ...
كتيب و دهفتهرو قهلمهكان و خوئنو هئمنو بوئى گهلاى درهختى دوانزه بههارى ، تىكهلاو به ئاوه پيسو بو ئهههكهى جوگهلهى كوئانه تهنهبهرهكه بوون و ...

سدر بهره و خوار شوږر بوونهوه .

* * *

مام عدولائى سهوزه فروئشيش ، لهو بهرى شهقامه كهوه ، له سدر تهنهكهيهكى قوياوى زهنگاوى ساردو سرا ، ههلكوروما بوو .

" با " و تهمنى نيو دؤلى چرى چاوهنواپى ههل دهمئى ... له پر له ناخهوه داخوريا ...

خوى بو نه گيراو .. ئىم شوئنهشى پئ لهقبنوو خيرا .. كهل و پهلهكانى تىكنايهوه و ... به دم ههلكئشانى ئاهيكي درئزهوه ، دهسته چرچو قليشاوهكانى ، له كهمهرى چوار گوشهئى پئشهوهى عهدهبانهكهوه وهريئاو ...

دوو سه رهاتى كۆن ونوى

"هۆشه نند"

هه ولير ۱۹۸۴/۴/۲۳

-۱-

ساويلكه كان
 شههه به ئاگرى سووتان،
 گه به ئايشوكى هه لپه رين،
 گه به زوورنایى بى دههول،
 هاتنه له رزىين،
 به دهنگه وه،
 بلين، "نهه روزه" هه هاتنه وه،
 به بىرتان دى،
 له وديو سنوور،
 شاعيرىكى ئازاى بى ناو،
 شىرى بو ئاگرىك دههوتت
 ووشه كانى بايان گرتوو، و،
 له نيو دلى زارو كه كان،
 دهه راننه وه،
 شيمهش شه و ساته
 به دواى كرمى ژان دهه گه رايين،
 له فه رشى سینهى هه مان پوژ،
 لافىته كهى "كوردستان يان نه مان" نمان
 ده خوینده وه.

* * *

- ۲ -

كه شار كوچ دهكات

هاتن هاژهى دارى به روو،
 وورشى ئاو و چه م و كانى،
 هه وای شىدار،
 به خه سه ر پشنى دىنبار،
 به ره و شوسته و باره كانى،
 شارى (لاهوت) بگوینده وه،
 هاتن سروشت و خواى جوانى،
 شوان و ميگه ل.. كه و فاسپهى،

وويسيلى

نزار خه بلانى

شه گه رپيستم كرا... بيكه ن
 به پنى و په روى شه روا لىكى
 هه لزرينى راو...
 بيكه نه بهر منالىكى بى
 حل و به رگى
 سه رليشيو او... شه و ابيكه ن
 شه گه ر كرا به مانده
 بو برىنى پيشمه رگه دى
 به كاله شى شوپشكىرى
 به لى ادى حه مانده وى
 چه سا وهى... شه و ابيكه ن
 شه گه ر كرا....
 بيكه ن به كونده ي ئاو هينان
 بو نا و كو رى خنكا وه كان
 بان فيشه ك دان
 بو سه نه رى پاراستنى
 رنجكه ي ژبان... شه و ابيكه ن
 شه گه ر كرا....
 به كوربى خنكاندننى
 خوین پشه كان
 بى ئالين له گه ردى
 مرو ف كوژان
 كه دولى كهن و دوودل مه بن
 له نازارو شه كه نه چه وژان.

نامەى خويىران

لەلایەن خويىرانەووە چەندەها نامەو بەرھەم گەشتۆتە دەستەى نووسەرانی (پێشەنگ) لەم گۆشەیدا بەپێى توانا وەلامى ھەندىک لەو خويىرانە بەرھەم ناردن بە نامەى دەدەینەووە ، ھىوادارىن ھەمیشە بەردەوام بن لە نامە نووسین و بەرھەم ناردن بە نامەى بەرھەم پێشەووە بردنى گۆفارەكە ، ھەرۆھە بەسنگىكى فراوانەووە پێشوازی لە ھەموو پێشیارو پەخەبەك دەكەین چ لەرووی ناوەرۆك و چ لە رووی شۆھى نووسین و دەرھێنانى ھونەرى گۆفارەكەووە .

* بەرپۆز كاك ((بەختیار))

زۆر سوپاس بۆ ئەو پێشیارە بەرخانەى پێشكەشان كردووە بۆ پێشكەوتنى (پێشەنگ) ، داواى لێبووردن دەكەین لەبلاو نەكردنەوھى چىرۆكى (چاوەروانى دوومال لەزىر ئاسمانى ئاوانا) چاوەروانى بەرھەمى داھاتووتان دەكەین .

* بەرپۆز خاوەنى ھۆنراوھى ((ھاو دەنگى))

ھۆنراوھەكەتان بۆ نەكرايەووە لەبەر ھەندى لادى لادى لادى لادى شۆھى داڕشتنەووە داواى لێبووردن دەكەین

* بەرپۆز خاوەنى ووتارى ((سەدام و بارى ئابوورى عىراق))

زۆر سوپاستان دەكەین بۆ ئەو نووسینەى ئاردووتانە بۆ (پێشەنگ) بەلام لەبەر ئەوھى لەد نووسین دا پشەتەبەستراووە بە شۆھى نووسینى زانستیانە ، كە زۆر پێويستە بۆ ئەم جۆرە بابەتانەى باسى ئابوورى دەكەن ، نەمانتوانى بۆلای بکەینەووە داواى لێبووردن دەكەین و ھىوادارىن بەردەوام بن لە نووسین دا بۆ گۆفارەكەتان .

* بەرپۆز خاوەنى چىرۆكى ((پێوى تەلەكەباز))

لەبەر سادەى چىرۆكەكە نەمانتوانى بۆلای بکەینەووە ، زیاتر خۆتان ماندوو بکەن بە خويىدەوھى چىرۆكى كوردى و بیانى ، ھىوادارىن باشەپۆزىكى پروناك و سەرکەوتووتان ھەبۆ لە نووسین دا ، چاوەروانى بەرھەمى ترين لەگەل سوپاس .

* بەرپۆز خاوەنى كورتە چىرۆكى ((دووشووشە سپرتۆ))

گەرچى لە شۆھى نووسین دا ئارادەبەكى باش توانیوتانە سەرکەوتووبن و زمانىكى پاراو بەكار بھێتن بەلام لەبەر سادەى ناوەرۆك و نەگونجانى لەگەل پێبازى ئەم گۆفارەدا ، داواى لێبووردن دەكەین لەبلاو نەكردنەوھى .

* بەرپۆز خاوەنى ((كورتە پوونكردنەوھەبەك لەسەر تىوورى زانستى))

((چا و خشانىك بە وێژەى پێگانە))

سەبارەت بە بەرھەمى بەكەم لەبەر ئەوھى زۆر زۆر بەكورتى نووسراووە ناتوانى سوودى لێ بھێنرۆ . ھەرۆھە بۆ ووتارى دووھمىش كە لەسەر (بریخت) نووسراووە دەستى ئەدا بۆ بۆلای كردنەووە ، چونكە ئەم جۆرە بابەتانە پێويستیان بە شارەزايەكى ھوول و لێھاتووبیەكى مەزن ھەبە بە تايبەتى لە بواری وەرگێرانی ھۆنراوھەكانى (بریخت) بۆ سەر زمانى كوردى . داواى لێبووردنتان لێ دەكەین .

HEYRANEKA KOÇER

"Bo hevalê xebatker (N) "

i. WARBARAN

Kurko dîno
Hey lolo li min heyrano
Kê dîtîye.....
Ji heft dewrî heft zemana
Li nav warê xu
Li nav gundê xu
Li nav mala xu
Mirov bi kevîte zîndana ?
Kê dîtîye....
Sal û zeman
...Warê mirov percanketin
Gundê mirov pawanketin
Xanyê mirov avaketin
Bo mirovî bi bîte zîndan?
Kurko dîno
Heyranê min...
Evro li dwîr û deraziya
Li koçerîya
Çi bi kem ez...destê kurtin
Sikrên jengî ...
Hêsta hêza may û di xurtin
Hîvya mina li rwîbarê "Zê"
Di gel stiran û sîpelên şoreşgêrên xu
Bi gehînte te...
Silavêt agirînên min

Silavêt min
Kiçkê dînê
Hey lêlê li min heyranê
Evînya te ...
Dîwarên kirye çar keval
Nexşê çar kinarên "Mîdya"
...Têra di bînim
Du çavên te...
Yên bûyne kunzirî û metal
Lewa ji bendê "200"ê yasaya rêlî
Bê bakim û di xemê nînim
Kiçkê dînê
Te çav marê heyrana min...
Piştî zistanê bihare
Rwîbarê "Zê"....
Herdem xurt û wefadare
Demê hat û
Telya evînya min û te
"Rwîvî" girtin û şireqî
Nihala "Geverê" peqî
...Ew çî qîş û çî dîwarin
Dê şergeh û pêla birin ?
Yan jî çî sikrên kevnarin
xu li ber sîngê ...
Lehî û lêsera ragirin?!

HELBESTVANE XEBATGÊR

EHMED ARIF

Ev babete hevaleki welatparêz ji Kurdistanê Tirkî ji bo govarê şandîye, û hejî gotinê ye ku ev hevale tenya rojekê piştî nivîsîna wî babetî bi destê cendermên rejîma faşîya Tirkîya şhid bû.

Ehmed Arif, li sala 1927 an da li Kurdistanê Tirkîyê bajarê Amedê (Diyar Bekrê)ji di -ya xwe bû. Ehmed dema ku hate cihanê yanku sala 1927 serhildana gelê me, li Kurdistanê Tirkî dijî Kolonyalîstên Tirk li çiyayê Agirî, hebû. Bu -rjiwaziya Tirk ya Kevneperest û xwînîj zordarîyeka bê perwa dajote ser gund û bajarên Kurdistanê jorî, û bi hevkarîya fêodalan (Şêx, Ata û Beg) yê xayin va, bi tank, top, firoke û teherên din yê dijî mirovatîyê va xwîna gelê kurd dirîjand. Ehmed Arif di rojên ewha û di rewşeke ewha da çavên xwe li cihanê vekirin. Piştî xwendina navînî, çû Enqerê dibistana bilind xwe nivîsî bira Fakûlta ziman, dîrok û Erdnîgarî (Cu-grafl) yê da xwend. Dema xwendevanîyê çend helbestên wî cara pêşîn çend kovarên torevanîda hatin çapkirinê. Ev helbestên Ehmed ji zimanê tirkî hatine wergerandin zimanê Kurdî, zaravên Kurmancî û zazakî. Pirtûka helbestan ya bi navê "Min ji heşreta te qeyd kevin kirin" berî wî hukmê Kolonyalîst û faşîst li Tirkîyê 20 caran zêdetir hate çapkirin. Helbestên Ehmed Arif li nav şoreşger û demokratên tirk da jî pir têne hez kirin. Helbestên bi navê "Kela Diyar Bekir" û "Sî û sê gulle" di nav gelda pir têne hezkirin. Ev helbestane li gund û gund, bajar û bajar, û zozan û zozan li Kurdistanê Tirkîyê di nav gelda gerîyan.

Êdî navê Ehmed Arif û helbestên wî di nav Kurdistanêda cîyê xwe girtine. Ehmed Arif jî wek gelê me û welatê me bindeste, bo vê, tu carî hez nekir ji gel û welatê xwe dîrkeve û dîrneket jî, ewî jî weke gelê xwe, para xwe jî zordestî, tedayî û xwînîjîya dewleta kolonyalîst û faşî -ya tirk hildaye û hildide. Lê sondeke wîye we-

hukmê leşkerî, heta ezrayil jî bê, ... jina min be eger ez dev ji te berdem". Ev jî dilsozî û têkoşerîya wî re mîsaleke.

Wekî me gotî helbesta wî ya bi navê "Sî û sê gulle" heye, emê me'na wê jî ji xwendevanên berêz ra xuya bikin; "Sî û sê gulle" sala 1946 an da, dema ku Komara MEHABAD ê ya Kurdîhate elankirin, sî û sê xurtên welathez yê Kurdistanê Tirkîyê, rêdikevin ku biçne Kurdistanê Iranê bo alîkarîyê bidin gelê meyî wê derê, lê belê pir mixabin ku dewleta kolonyalîst û nijadperesta Tirkî pê dizane û bi hovêtîke mezin va êrişê dibe ser wan xurtên welatparêz li çiyayê Nemrûdê dora wan dipêçin û hemûya şhid dikin. Van hemû kirinên hovêtî va, kolonyalîstan têkoşîna gelê me bo serxwebûn û Azadîyê neda rawestan. -dî û nikarin bidine rawestandî...

Sî û Sê Gulle

Ev çiya çiyayê Mengênê
Gava şeqê lêxist li Vanê
Ev çiya biçûkê Nemrûdê
Gava şeqê lêxist hember Nemrûdê
Aliyek min berf digre hember Qoşqasan
Aliyek min seccade, milkê Ecem e
Li ser guşiyên cemedê
Li ser avan kevokên revok
Keriyên xezalan
Û refê Kewan...

Mêrxasî nayê înkare
Di şerê yek û yek da qet neketin bin
Ji hezar salan vir da zilanên vir
De' em bêjin lo!!
Refê qulinga, nine ev
Nîne li ezman koma stêran
Dilê bi sî û sê gulle
Sî û sê kanîyên xwîn
Naçe
Gol bûye li wî çiyayê....

latparêzî û têkoşerî heye û awa dibêje: "Ne

XELİL

HIWANÎS ŞÎRAZ

HELBESTVANÊ MIROVAYETÎYÊ

Helbestvanê pir bi nav û deng HIWANÎS ŞÎRAZ, yê ku roja 14-3-1984 ê çûye heqîya xwe , piştî ku pir xebitî û gelek talî û nexweşiyên giran di jiyana xwe da dîtîn, berhemekî zengîn ji hozanên mirovatîyê li paş xwe bi cî hiştin. Loyî Eraxon helbestvanê mezinê firensî gotîye: "Hiwanîs Şîraz, yê ku li pêşda derbider bû, firo helbestvanekî mezine û navdartirîn û xwestivîtirîn helbestvanê Ermenistanêye " . Her usa helbestvan û roxnekarê navdarê Yekêtiya Sovêti, Nîkolay Tîxonof li sala 1956 ê gotîye: "Helbestên , Hiwanîs Şîraz pirin ji agirê kilasîkî , û ew bi xwe jî yek ji mezintirîn helbestvanaye û ne tenê li Ermenistanê belkî li Yekêtiya Sovêti tevê da"

Hiwanîs Şîraz sala 1915 an li bajêrê Qomrû-Qars, hatiye dinê, li wî demî germe germa kuştarên Tirkî bû, babê wî di nîva bazarê da û bi terzekî kirêt bi destên condirmên Tirkî hate kuştin, lewra Hiwanîs di jiyana xwe da pir renc û bîrsêti kişandin, demekî li koçe û kolanên bajêrî av difiroto û demekî jî bar dikuştandin, û paşî di warên: asingerî û dartiraşî û solkeriyê da xebitî , lê çî ji van karan bi dilê wî nebûn. Ji nêza da dizî kir û ket zîndanê, û hînî xwendin û nivîsandinê bû, li dibistakê dest bi hînkirna zaroyan kir, lê li wir hate derxistin, û li kargehekê û paşî li çapxanekê xebitî heya ri-jîma Sosyalizmê li welatî berpa bûyî hingê wî bi gevê xwend û zanku bi dawî anî.

Hiwanîs di biçûkatîya xwe de hozan dinivîsan-din , wî cîyê xwe di karê şandin û rojnamevanî-yê da dît, helbestên wî di rojname û govaranda belav bûn û diwanên wî hatin çap kirin . sala 1935 ê yekemîn komele ji helbestên wî li Mosku belav bû û paşî diwanên wî yê din jî belav bûn weku " Siyanantû û Xîce Zarya" û Şîrama yan felsefa Evînê" û "Tembûra Ermenistanê" û...

Sala 1983 , pêşî mirna xwe, diwanek bi navê " Aşitî ji tevan ra" çap û belav kir ku çaktirîn û bi mirovatîtirîn helbestên wî têda bûn. Helbes

-tên Hiwanîs Şîraz bi hemu zimanên Yekêtiya Sovêti û gelek zimanên cihanê hatîne veguherandin weku zimanên: Firensî, İnglîzî, Elmanî, Erebi, Îtalî İspanî, Çînî, Capanî, Meceri, Polonî û Çîkî û.... Gelek helbestên wî yê evîndarî jî bûyne sirodên niştîmanî, û helbestên çîroka jî bûyne operê. Wî navê welatî bi navê daykê ve girêdabû û hemu daykên cihanê pîroz dizanîn. Wî xema he-mu bindestên cihanê xwarîye, û ji bo gelên xebatkar li dijî kolonîst û kedxwaran helbestên şoreşgêrî nivîsandîne. Di helbesteka xwe da li zarê gelên cihanê dibêje:

Em mîna çiyayên xwe aşîxwaz bûyn ,
We weku ba û bahozan hêriş anîne me,
Me weku çiyayên xwe pêşgîrya we kir,
We weku ba û bahozên hov û har berdane me,
Lê em weku çiyayên xwe diwînîn û qet namirîn,
Û hûn weku ba û bahozên şêr û har dê wînda bin.

Hiwanîs Şîraz jî bo aşitî û azadiya mirovan jî helbest nivîsandîne , ew dibêje :

Dixwazim li cihanê bigerim û gelan bibînim,
Bi hezar û yek rengan,
Dixwazim serbest li welatan bigerim,
Li kolanekê derbazbim û bangî biyanîyekî bikim:
"Wa birayê min",

Dixwazim bi girîna hemu gelan ra bigrîm.
Û di diwana xweya dawîyê da ,ya ku sala 1983 bi navê "Aşitî ji tevan ra" belav bûyî, dibêje:

Dizanim bêy xwîn sirod cihanê bindest nakin,
Ez bi xwînê dinvîsim da ku li cihanê xwîn nerije

Ya hejî gotinêye ku Hiwanîs Şîraz diyariya de-wletê di hozanê da standîye li ser pirtûka xwe "Mirovatî" .

Dema ev helbestvanê mezin mirî jî 250 hezar kesî zêtir li dû wî derketin û serokê civata sovê-tê û sikretêrê partiyê û gelek berpirs jî li pêşîya wî xelkî bûn.

înstîtûta bajarê Xabarovskêye pêdagogîê. Li vir da jî ew dibe doktorê ulmê kîmîyê . Gereke bidîne kîvçê, ku ew 35salîya xweda dibe doktor. Ev tişt degme (hinek caran) diqewime . Lê dû sê salara dibe profîsorê wê înstîtûta zanyarî. Ulmdarê mezin çend sala bûye prorêkto -rê înstîtûta bajarê Çîmkendêye kîmîyê-têxno -logîyê, lê ji sala 1975-a hetanî niha serokê înstîtûta kîmîyê li komerêda. Ew înstîtûta kî -mîyê ulmîye here sereke û zanyarîye. Lawê kurdîyî dilsoz hîç cara pey navokî mezin neketîyê. Ew nav xwexwe hat û bû xwedî wî. Ew nav bi saya xebata herroje, aqilmendîya wî, jê -hatin û xebathizîya wî hat . Nava çend mehada bû sekretarê ulmî li Akadêmîyê û bû Akadêmîkos. Hetanî îro xebata wîye derêca ulmê kîmîyê da k'ara bi mîlîona manata anîye dewletêra, ji wan pêşdanîna gelek nava deranîndêda hatîne rikinkî -rînê . Xebatêd Nadîrove zanyarî pir cara li kovarên Angîlîyê , Kanadê, Rûmînîyê, Komera Alma -nîyê Dêmokratîkda û li gelek welatên cihanê ronahî dîtine.

Nadîrê Kerem bi heqî tê hesabkirinê çawa serokê zanayêd komerêye derêca kîmîyê û zanakî kîmîyê li temamîya Sovîetîstanê. Bi înisîyatîva (hereketê) wî gelek cara komcivîn, sîmpozîûm û şêrdarîên komerê, tifaqîê û navnetewî hatîne derbazkirinê . Ewî gelek cara ulmê komerê bi acixî nîşanî cihanê kirîye li kongirêya hemci -hanêye neftêye li Bûxarestê, li konfêransa Mêxî -koêye navnetewî, li sîmpozîûma welatêd sosyali -stîê, ku Lêypzîgê derbaz bû û ciên mayîn.

Nadîrê Kerem xudanê 250 xebatên ulmîye, ji wana 9 lib monografîane. Tenê sala par bi pirtû -kên cihê - cihê ronahî dîtine pirtûkên wîye giranbihaye bi navên " Medenên Qazaxîstanêye neftêye nuh" û "Neft îro, sibê û duh ". Ev pirtû -ka nuh hêjayî fîncana ulmdarê kîmîyêyi navdar Ivan Gûbkîn bû. Ewî wê xebatêda xebera xweye nuh gotîye nava ulmda, xeber, ku alîê zanyarêd cihanêda jî bilind hatîye qîmetkirinê.

Hetanî niha ulmdarê komûnîst Nadîrê Kerem Nadîrov 25 kandîdatê doktora ulmî amade (hazîr) kirîne. Ew xebata mexlûqetîye mezîp dike: awa ew dewsgirtîê rêdaktorê kovara "Helûmetîfîn Akadê -mîa Qazaxîstanêye ulmî" -ye, serokê komîsîya Qazaxîstanêye, ya ku prêmîyê komsomola Lêni -nîê teslîm dikin, berpirsyarê rêdaksiyona têtêvî -zîona komerêye bi navê "Ulmê Qazaxîstanê"- ye

serwêrê komela Akadêmîa Qazaxîstanêye ulmîye bi navê " Zanebûn"-e .

Partîa û hukumeta me emekê wî derêca ulmê Sovîetîstanêda bilind qîmet kirîne. Ew bi orê -na "Ala xebatêye sor" û gelek mîdalava hatîye xelatkirinê . Me haqas xebata wîye ulmîda , lê ew dikarin gelekî jî bêtînin. Van axîrîya bextê min lê xîst ez li paytextê Qazaxîstanê- Alma -Ataê bûme mêvanê wî . Ewî bi mêvanhîzîya ku -rmançî, û maqûltîya merivê jêhatî ez qebûl kirim. Me dirêj xeberda, me derheqa her tiştî xeberda . Nava sê rojanda ez ji dîtina wî tîrêbûm, ji lewz û kubra wîye xweş, ku bi kur -dîke delul û paqîj gotin dikir, heway û hizmet -kar mam. Ez bi helûla wî- Helîma Emî se jî bûme nas. Ew dota kurda jî ulmdare , dosênta înstîtûta malhebûna gundîtîye. Herwa lawê wa -na Arîf û Barî li îdarên xwendina bilindda bi serfînyazî hîn dibin . Lê kurê wanî biçûk- Dîma, haqas serwaxt bû , ku minra çîrokên kurdîye xweş digotin, kîjan ji pîrka xwe hîn bûbû.

Akadêmîkê kurdî pêşîn bi dil û can xeber di -da derheqa rasthatina wîye tevî bîngevanê ede -biyata kurdên Sovîet Erebê Şemoda, derheqa wê yekêda, ku ew çîqasî sitiranê kurdî hiz dîke û bi xwe jî kilameke syara sitira, pirtûkên kurdî nîşanî min dan, kîjan li yêrîvanê ronahî dîtine, Çend sitiranên Meryem Xanimê danîne ser dengî -vîsokê, ku ji radîoa îranêye Kurdî bernîvîsîbû . Ew jî wî pê hesyam , ku van roja bi têtê -vîzîona Qazaxîstanê çend cara pêşdehatîndê ko -ma kurdîye kilam-reqasêye bi navê "Heynûk" nîşan dane. Bi wê yekê bi hezaran maşoqên hunê -nendîê nasîya xwe dane nimûneke zargotina kur -daye dewlemend.

Ji gotinên wî û ji kurdên komerêye mayîn ez hatime ser wê fikrê , wekî kurdê me çanda xweye bi cûreya mîletîê, lê bîsercem ya sosyali -stîê , pêşda dibin , ku bi saya mîaserkirina sî -aseta Lênînlîyê rast kurdên vê komerê tevî birayên xweye ji netewên mayîn ber bi roja diha bi nûr û ronahî diçin .

Îzbatîke wê yekêye baş ewe, ku Akadêmîkê kurdî pêşîn- Nadîrê Kerem Nadîrov , ewledê ko -mara Qazaxîstanêye biratîyê.

Têmorê Xelîl Mûradov

R E W A N

Yekîtfî ya Sovêtî

Ji Jiyana

Kurdên Qazaxistanê

AKADÊMÎKÊ

Kurdî Pêşîn

HAQUP KİSPUMOBUR HAQPOV TÊMÛR KELİL

Dr. HUSEYN HEMÎD SADIQOV

Çawa hûn zanin, li Yekîti Sovîet kurd li çend komera dimînin, wê jimarêda - Komera Qazaxistanê. Van axirîya ji paytextê Qazaxistanê - bajarê Alma-Ataê be'seke xêrê hat: ewledê kurd - Nadirê kerem Nadirov hatiye bijartinê akadêmîkê Akadêmîa Qazaxistanêye zanyarî.

Hilbet derheqa her mirovekî navdar da dikarî him ser rojnîşa (belgê rojnema dîwar) bini -vîsî, him jî dikarî romanekê binivîsî. Em wan herdu jî nakîn. Emê bice'dînin nava wê benda biçûkda nasîya xwendevanên kovarê bidîne jiyana û karê ewledekî kurdî hêja-Nadirê Kerem, kîjan nava 52 salê emrê xweda gehîştîye çî derecê. Eger em bi çend gotinava bêjîn, Nadirê Kerem ev mirove: Akadêmîkê Akadêmîa Qazaxistanêye zanyarî, profesorê ulmê kîmîaê, xebatkarê komerêye ulmî emekdar, laûrêtatê fîncana (prêmîa) Qazaxistanêye Dewletê, sêkrêtarê ulmîyî sereke li Akadêmîa Qazaxistanêye zanyarî, dirêktorê (serokê) înstîtûta kîmîaê, neftê û xwêya tebîyetî ya Akadêmîa komerêye zanyarî.

Ulmdarê li cîhanêda bi nav û deng jiyaneke he-waskar, bi serocem û dijwar derbaz kirîye. Dayka wî gelek cara ber xwe ketîye, ku nadirê wê geva dixebite, xewa xwe direvîne, geva û roja xwe dike yek. Lê Nadirê jêhatî ber dilê dya xwe -da dihat û awa bersiva wê dida: "Dayê, îro înthama mine dawîye". Lê ew înthama dawî hatanî niha jî nehat. Nadirê Kerem heya roja îro jî bi monografiyên xweye giranbiha, xebatêd xweye derheqa kîmîaêye bi qîmet bi serfirazî înthama dide ber wetenê xwe-Yekîti Sovîet û ulmê cîhanê.

Nadirê Kerem Nadirov sala 1932-a, li navça Nexciwanê, komera Azîrbêcanê ji dya xwe bûye. Bûye û mirov tirê, roj bi roj mazin bûye. Xwen -dina xweye pêşîn li gundê kurdayî Çeqqebilaxê (navça Talasê, mîntîqa Cembûlê, komera Qazaxistanê) sitandîye, paşê gundê cînarê dibista na navîn temam kirîye.

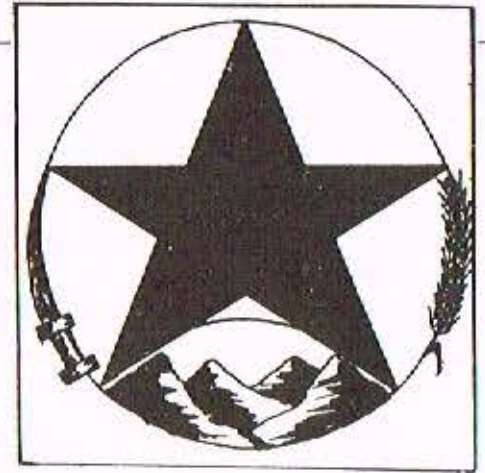
Dû bi açixî kutakirina înstîtûta Cembûlêye mamostatîê sala 1953 -a xwendkarê bi mîdala zêr dişînine dibistana bajarê Qeretaûlêye ser navê Karl Marks wek mamostaê kîmîaê. Pey sê salara ew li aspiratûra înstîtûta Moskvaêye mamostatîêye dewletêve ser navê V.Î. Lenîn da tê qebûl -kirinê. Li vir ew dîsêrtasîa doktora kandîdatîê p'ewan dike û dibe serokê kafêdra kîmîaê li

JÎ RAPORTA POLÊTIKÎ YA

PARTÎ DEMOKRATÎ GELÎ KURDISTAN

“DESTPÊKA KARÎ.”

Berê û heya niha jî xebata gelê me toşî mezintirîn aloziyan dibe, ew jî ji ber çend egeran, û yê jî tevan giringtir durmên ciyopolîtîkîne . Û her usa jî bihêzbûna destê Imperyalîzmê di devera meda û karînen wê biikontîrol kirna deverê û nehêlana mîletên wê jibo ku ser-xwebûna xwe mikum bikin û dewlemendiyên xwe li gor berjewendiyên xwe bikar binin .

Kolonyalîzma kevin û ya nû tim egera rastew xwe yan nerastew xwe bûn ku Kurdistan mayî bîndest û girêdayî bi zincîrên zordarî û çewsandinê.

Li demekîda ku gel û netewên devera me ser-xwebûna polîtîkî standîne û dewletên xwe saz kirîne û ji bo serxwebûna aborî (Ekonomîkî) û pêşveçûna civakî xebata xwe berdewam dikin , hêj xebata gelê me ji bo sadetirîn maafan bi şewekî req û bi zor û zordarî tête berhelîstkirin. Û her çend xebata gelê me pêş dikeve û fi-reh dibe şewên zordarî û qir kirin û hêrişên şovênî li dijî wê jî xurttir û dûberamber dibe.

Û hejî gotinêyê ku hemî serokatîyên kurdî , bi her niyaz û mirazên ku hejî ve, yên ketin û Tevgera Rizgarîxwaza Kurdî negehandîye armancên wê . Û belkî negehandîne qonaxêka girîng jî . Û şoreşên kurdî bidestên wan serokatîyan jî ber wan durimên me li jor nivîsandin û paşî durimên xweyî yên wan serokatîyan , bigêwekî diramatîkî yên bi dawîya xwe gehiştin.

Rastiya yekan û ya bîngehîn ku dixwazîn bîdîn xuya kirin mesela peydakirna serokatîya xebata gelê meye. Serokatîyek ku netenê bi rengê xwe newekî serokatîyên berê berê be belkî di bîngehda û binaveroka xwe ve jî newekî wan be, serokatîyek ku ji aliyê pêkhatina çinayeti, bîngehê Aydolojîkî û nêrînenê sitratîjîkî ve jî ji wan cuda be . Serokatîyek ku pêşdaçûna dirokê tê bigehe û canê çaxî binase, serokatîyek

lê bikole û bigere ji bo ku dinamîkiya şoreşa Kurdî peyda bike û dijayetiya wê yên serekî li gor yasayên giştîyên komelegî binase. Bi kurta-hî , serokatîyeka bikêrhatî ji bo berhelîstiya hemî alozî û dijwariyên xebata gelê me .

Vêca aya ev serokatîye ji mirovekî bînen yan çend mirovan pêktê ? Me hergiz bawerî -bi serokatîya yekkesî nîne, her çende ku dibe hînek kes , dema hemî hêz û pêçêbûnên xwe di rêbaza rêça şoreşê û ciyên bikêr hatiyên rêxistinêda dimezêxin, rolekê pir girîng bigêrin. Dibe hînek kes , û bi hizaran xêrxwazên din jî pêra, bîjin bastirîn rê ji bo serokatiya gelê me ewe ku hemî rêkxiraw û girobên ku di qadê da, li nava bereyekê niştimanîyê kurdî da bîcivin. Em jî bereyê niştimanî dixazîn û usa dizanîn ku ew pêtviyeke ji pêtviyên serketinê her wekî piştra emê bi dişêjî liser bisekinîn. Lê bere bitenya xwe serokatîya pêtvî ji bo ber-pîrsiya xebata şoreşgêrî berhev nake.

Bi ditina me serokatîya ku ji bo berpîrsiya nexweşiyên xebata dijwara gelê me bikêr bê di bîngehda partîyeke jêra dibên partîya pêşeng. Çunkî eger bixwazîn xebatê bikin dibê serokatîyê jêra berhev bikin , û ji bo berhev kirna serokatîyê ji bilî partîya pêşeng çare nîne . Û hîç şoreşeka serketî nîne bêy serokatîyek şoreşgêr û agah û kêrhatî . Vêca destpêka karê me ewe ku bi zanabûn û agadarî ji bo berhev kirna serokatîyê ji bo xebata cemawerî bixebîtin , anku dest bi damezrandinê û avakirna partîyeka pêşeng bikin. Li vir em naxwazîn partîya pêşeng bi çend rêzan bîdîn naskirne çunkî pî-raniya raporta polîtîkiya kongirê (Alternatîvê Şoreşgêr di Tevgera Rizgarîxwaza Kurdîda) li ser vê partîyê hatiye nivîsandin. *

çarenûsî dixwazin û ji wana jî rêzanên kurd , herçende ku hinek ji wana niha newêrin pê bipey -vin , û bi rastî ev helwêsta wana yeke ji ewên me jêra gotî (nişanên hevdeyên dûvelankiyê). IO) Hişyar bûn ji tîkêtinê di nav pîlan û xep -kên li navbera dewletan da , nemaze ewên ku yek ji parçên kurdistanê dagîr kirin. (Dîrokê bi bê gumanî daye xuya kirinê ku tîkêtinê kurdan di nava xepik û pîlan û hevrikiyan da ji sedsa -liya pazdê ve û ta niha tim bûye egera ziyar û paqdaçûna wan û dijminên wan li ser kîstê wan qazanc kirine).

II) Rêkbûna tevgerê û armancan (Ango divê aliyên tevgera hevger û xwediyên karên hevpişk li gişt parçên kurdistanê rêk bûyî bin û ji aliyê bîr û rêxistin û berjewendan ve çunku cûtî li dawiyê dibîte egera tîkêtinê navxweyî ji ber egerên nav -xweyî û derveyî).

Derbarey rewşa Kurdîstana Iraqê Dr.Mecîd Ce' -fer î diyar kir ku tîgehîştina netewayetî û ya polîtîkî ya belave bi awayekî pir fireh li nav rîzên gelê kurd, û hezkirineka mezin heye ji bo beşdarîyê di xebatê da û pêşkêş kirina gorî-ki -rnên mezin û ser û malê xwe ji bona doza giştî û hezkirineka mezin heye ji bo çûna nav rêxisti -nên cihê cihê yan jî piştewanî kirina wan. Lê, her di wî demî da hêdî hêdî guman zêde dibe li nav beşên fireh ji gelî beramberî hinek hêz û partîyan , û ev çende berdevame ji ber hinek e -geran ku yên ji hemûyan giringtir şerên navxwe -yî û piştgirêdan bi bi wan rijîmanê ku zordarî -yê li gelê kurd dikin û xwe negirêdana wan par -tîyan bi pirogram û armancên polîtîkî û aborî û civakî yên ku ew bi xwe pê di peyivîn. Herwe -ha giyanê dagîr kirina ortê û diyar kirina ney -yan û dilreşiyê di hevrikiya polîtîkî da , û nebûna yekîtiya tevgera kurdî, û serneketina damezrandina bereyê niştîmanî jê Iraqî, û li dawiyê dan û standinên serokên (Y.N.K) li gel rijîma Iraqê ya dîktatorî ya xwînêj, yaku tu rêyên paşverûyî û împeryalîstî ne hêlayn bêt ku bikar nefnit di şerî da dijî gelê kurd û armanc -ên wî , û wêrankirin û vajî kirina hebûna wî.

Li dawiyê Simînarê serketinê mezin hebû ji aliyê çawanî û çandîya ewên ku beşdarî têda kir -rîn, û guftûgo û biryar û qewtîyên wê. û di Simînarê da gelek hişyarî hate kirin li ser berjewendîya neteweyê kurd û berjewendîyên kurd -ên ku li Siwêd dimînin. ❀

KONGIRE YA YEKÎTÎYA XWENDKAR

Û LAWÊN KURDISTANÊ LI EWROPA

Roja 10/8/1984 ê Yekîtiya Xwendkar û Lawên Kurdistanê li Ewropa kongira xwe ya sêyan girêda. Ev kongire, ya ku zêtir ji 35 partî û rêxistinên kurdî û cihanî yan têda amade bûyn yan silav û birûsk jêra şandîn, bi awayekî serketî bi dawî hat , û gelek biryarên giring têda hatine wergir -tin. Yekîtiya Xwendkar û Lawên Kurdistanê li Ew -ropa di biryarên xwe da nivîsandîye (... Welatê me Kurdistan, bi destê kolonyalîsta îngilîz û Fir -ensî, li gor peymana Saykis-Pîko, li sala 1916 an da, dijî daxwaza gelê kurd li navbera çar dewle -tan da hatîye beşkirin û heya îro jî dagîrkirî û kolonîze kiri maye... Mafê çarenûs mafekî pîro -ze, ew mafê hemû neteweyên gelên cihanêye . Neteweyê kurd jî wek netewên din xudiyê mafê çarenûsê xwe ye. Ew bi zor û sitem ji bikaranîna vî mafî hatî -ye bêparkirin. Lewra Yekîtiya me, dixebite û pişt -giriya gelê kurd dike ji bona standina mafê çar -.....Tevgera rizgarîya niştîmanî ya kurdî -stanê , tevgera netewekê perçekirî û bindeste , ya ku ji kêmtirîn mafan bê pare. Çi li bakûr, rohilat başûr yan rojavayê kurdistanê be, ew yek tevgerê. ....Yekîtiya me welatên sosyalîstî bi pêşengîya Yekîtiya Sovêti û Tevgerên rizgarîyên niştîmanî yên cihanê û çîna karkerî li welatên sermayedarî dost û hevalbendên gelê kurd û tevgera wî ya ri -zgarîyê dibîne... Lewra kongire ji ji hemo hê -zên tevgera rizgarîya niştîmanî ya kurdistanê ên niştîmanperwer û pêşverû dike, ku pêwendîyên sit -ratîjî bi hevalbendên tevgerê ra ava û kûrbikin. ...Yekîtiya me, her hevkarîyeke hêzên kurdî -stî bi dijminên diyarkirî ra xîzîyêyeke niştîmanî dibîne û bi tundî li dijî radiweste....)

SIMÎNAREK LI SIWÊD

DERBAREY KURDAN

Ji roja 4-6 î Avdarê 1984ê li Siwêdê Koçela Mişextiyê (Defra Hicretê), ku berpîrsa meselên xwecîhiyê û pena birinê û welatvanîyê li Siwêd simînarek (Xelekeka xwendinê) derbarey Kurdan li Siwêdê girêda û Federasyona Kurdistanî li Siwêd ku pêkhatîye ji piraniya Komelên Kurdî li wêderê beşdarî di amadekirina simînarê da kirin. Lîsta karên simînarê wiha bû :

Roja 4-3-1984 an gelek gotar hatine xwendin û Dr Mecîd Ce'fer , ku endamê serkirdayetî ya partîya meye, gotarek li ser dîroka Kurd û Kurdistanê û yeka din jî li ser rewşa Kurdistan . a Îraqê xwendin , herwiha mamosta Hişên Kurdnejat gotarek li ser Kurdîstana Îranê xwend û mamosta Salih İnce gotarek li ser Kurdîstana Tirkî xwend û mamosta Mihemed Kamil gotarek li ser Kurdîstana Sûrîyê xwend . Piştra guftûgo li ser rewşa tev parçên Kurdistanê hatine kirinê . Paşan pisporeka Swêdî (Maryan Lamata) gotarek bi navê: "Kurd û hikumetên navînî û cîhana derve" xwend û hinek slayd li ser Kurdistanê nîşandan û paşî mamosta Reşo Zîlan î gotarek li ser ziman û çanda Kurdî xwend û paş wî mamosta Emîn Boz Erse-lanî gotarek li ser tepeser kirina zimanê kurdî û çanda kurdî li Kurdîstana Tirkî xwend.

Bi şevê şevbûreka kurdî hate girêdan ku ya pir bû ji stiran û govendên folklorî.

Li roja 5-3-84 an da Şerefhanê Cizîrî gotarek li ser Kurda û pêdivîyên wan li Siwêd xwand . Paşan gotarek li ser rewşa jina kurd li civaka Siwêd hate xwendin, û piştra hinek gotar li ser rewşa bazara karî û xizmetên civakî û yên din li Siwêd hatine xwendin.

Piştî vê çendê kongîrwan di çend komîteyên karî da li ser kar û barên kurdan ji gelek alîyan ve hatine parvekirin. Û li roja 6-3-1984an komîtên karî encamên kar û qewîtiyên xwe pêşkeşî civîna berfireh kirin ji bona xwendin û rast kirina wan. Piştî nîro derbarey Kurdan li Siwêd û Kurdistanê guftûgoyeka tevayî hate kirin û hinek şexsiyatên kurd di guftûgoyan û rêveberîya wan da beşdarî kirin, û jibîlî şexsiyatên ku -rd Osfald Siwêd Kfêst, endamê perlemantê Siw-

êd ji aliyê partîya Çeprewa Komonîstan ve û Hans Yoran Frank , endamê perlemantê Siwêd ji

aliyê partîya Sosyal Demokrata xundkar ve û Olaf.G Tandbirî berpîrsê peywendiyên derveyî li Ekadîmiya Zanistên Sovêtî û Lars Kotar Erikson, serok beş li Koçela Mişextiya Siwêd jî beşdarî di wan guftûgoyan û rêve birina wan da kirin.

Dr.Mecîd Ce'fer î li dawîya gotara xwe ya li ser Kurd û Kurdistanê da xuya kirinê ku rewş li piraniya parçeyên Kurdistanê wek rewşa welatên mêtîngê e ji aliyê peywendiyên polîtîkî ve û dan û standinê li gel gelê kurd û çewsandina a-borî û paşve hêlana Kurdistanê, û mercên bîngêhî ji bo Tevgerê Kurdîstanî ya serfiraz wiha hej -martin:

- 1) Tevgerê yekgirtî û karekî hevpişk li hemû parçên Kurdistanê .
- 2) Armancên sîtratîjî yên eşkera û sinûrên diy-ar kirî bi awayekî baş ku karibin di navda hi-nek bizav û livînên taktîkî bikin ku li dawîyê di xizmeta armancên sîtratîjîk da bin.
- 3) Dest nîşan kirina dijminên navxweyî û derve-yî yên Tevgera Kurdî bi rengekî baş û zanistî .
- 4) Bawerî pê hebûn bi gelê kurd û netewê kurd û karîna wê bi gêrandina tevgerê hev-girtî û xe-batkirin ta ku serketinê.
- 5) Xwe azad kirin ji gelek rewşên Tevgera Kurdî û bi taybetî serkirdayetiyên wê ku mirov dikare jêra bêje (Dependency Syndrome),ango nîşanên hev-dem yên dâvelankîyê, bi rêya rexne li xwe gir-tinê , pişt bi xwe bestin, dixwera dîtin , xwe-ragirtin, tewsîr nekirin, xwe gorîkirin û têrbû-na xweyî.
- 6) Xwe azad kirin ji helwêstên kevin û awayên dîtin û têgehîştina pergala civaka Kurdistanî, (bi xalên wê yên bihêz û bêhêzîyê).
- 7) Bikar anîna xwendin û lêgerînên zanistî li ser civaka kurdî û tevgera kurdî û biryardanê û herwisan her tiştê ku peywendî li gel xebata ne-tewa kurd da hebe ji bona mafên wê.
- 8) Bikar anîna teknolocîya nû (Bêy hêlana rêyên kilasîkî yên serketî) ji bona pêşve birina xeba-tê û qurtal kirina wê ji awayên kevin (mîna bi-ka-anîna tivengê bi tenê li deverên çiyayiyên dûr), herweha divê şer bikevîte nav dijminî bi rêya bikar anîna zanîne û teknolocîyê.
- 9) Dest berdan ji dirûşmê Otonomî yê ku nayê cî be cî kirin , bi rastî tevahîya Kurda mafê

-rîya îslamê da hatîye guhartin, li gel hindê ji bîrûbawerên îslamî rihên xwe li nava xelkê kurd da kûr nehavêtine. Her weku gotinek Tirkî heye dibêje: (Li çav rafizîyan kurd musulmanin). Diyarê ji ber vê egerê ye ku ji kevin ve, bi şeweyekî berfireh, û taku îro, bi şeweyekî kêmtir, li Kurdistanê risteka ziyander ji desteka derwêşan ku di îslamê da gelek ser hişkin, rolekî gelek bilind di jiyana ayînî, civakî û çandeyî ya kurdan da dîtîye.

Ji aliyê pêşveçûna civakî û aborî û çandeyî ve, Kurd jî nimûnekî ji milletên rojhilatê. Û deverên ku kurd têda dimînin di kevne nav welatên ku berew sermayedarîyê diçin, ku peywendî -yên civakî-derebegî hêşta li nav da xurtin, û

di karin bêjin hêşta peywendiyên berî derebegîyê jî di nav da hene. Lê deverên kurdan ji aliyê pêşveçûna aborî û peywendiyên civakî û çandeyî gelek paşdamayitirin ji deverên Feris. Û Tirkî û Ereban, û gelek hoyên dîrokî û polîtîkî ji bo vê çendê hene û bûne asteng di rêya pêşveçûna civakî-aborî û çandeyî. Gelê kurd ji berê ûta niha jî di van rewşan da jiyaye û hêşta ji mafê çarenûsî yê bêbeşe.

Weha dibînin ku hêşta bihêztirîn peywendiyên hozetî di nav civaka kurdî da hene, û şopên buhêrka nêzîk ya dîroka kurdî-perçe kirina tevayîya gelê kurd bi ser îcax û hozan da hêşta berdewam xuya dibin, nemaze li Kurdistanê Îraqê û Kurdistanê Îranê. Li gora hinek rewşên sistema hozetî, di binî ku sistema peywendiyên derebegî, ya ku serpişkên aborî û desthelata polîtîkî ya derebegan û şêx û began (ku behra pêtir serok hozin) bidest xwe ve girtîye, li Kurdistanê baş xuya dibe. Lê ew şeweyê kilasîkî di civaka kurdî da, ji ber karîgerîya pêşdaçûnê, îro gelek hatîye guhartin. Çunkî pêşdaçûna sermayedarî dibête egera bîhêzbûna desthilatdariya derebegên

kurd û peydabûna xwedî erdan yên ku milkê xwe bi şewekî sermayedarî birê-ve dibin, herweha pêk

-hatina burciwazîya netewayetî, pêşiyê ya bazirganî û bi şûnda ya pişesazî, û xurt bûna destekên navînî û pêkhatina kadrûyên pirolîtarîya Kurdî. Pir kombûna xelkî li cihekî û barkirin (ji gundên dûr û çerîngeha), û koç kirina karkerên kurd (bi taybetî ji Tirkîye) bo welatên bazare hevpişka Ewropa gelek zû peywendiyên hozetî, ku bîngeha wan ya aborî koçerî û terş û tale, ber bi nemanê dibit. Ev kira pêşverûyî bi rastî li Kurdistanê Tirkî pêtîre, lê li deverên din jî ji welatê kurdan bere bere digire.

Li gel vê çendê jî hêşta civaka kurdewarîyê ji aliyê peywendiyên civakî ve şûnda mayîye û hêjî rewşên birî - polîtîkî yên pêş sermayedarî kar dikine ser hemû rûyên jiyana wê. Û ew jî bi şeweyekî rastewxwe di rewşa gelêrîya kurdan da xuya dikin. Xelkê kurd yê ku hemu giraniya qonata veguhaztîne, ku deverên kurdnişîn têda diborît, niha ketîye ser milî, ji aliyê aborî ve, di demekî da ku şeweyên kilasîkî yên xuya, ku jêra dibêjin "Derebegîya Koçerî", lawaz dibin lê pêşdaçûna sermayedarîjî hêşta nekarîye hêzên berhemderbi tîrî berhev bikît, û ketîna koçerîyê û xwedî kirina kilasîkî ya terş û talî ku bîngeha aborîya hozan bû hêşta bihêzbûna berhemê çandinê li gel xwe ne anîye, çî ji aliyê xwedî kirina terş û talî û çî ji aliyê bi kar anîna erdî. Û pêşdaçûna bi kêmtir û kurriya pişesazîyê û kar û pişeyan li Kurdistanê bûye ho-ya tengavîyeka dijwar li cihên karî ji bo cotkarên bê erd û pişedaran, û bûye egera hindê ku karkerên kurd berew melbendên pişesazîyê li nav wan welatên ku têda dijîn yan bo derve biçin bo peyda kirina karekî, û çunkî radeyê zanîna wan hindike ew li wan welatan da hemu karên giran dikin û tîne çewşandin jî.

tir ji 150 hezar kilomîtrên çargoşe di kove Iranê, taku 75 hezar kilomîtrên çargoşe li Iraqê û 15 hezar jî li Sûriyê. Û çend beşên din jî kurdan li dervey Kurdistanê dijîn, bi taybetî li rojavaya Tirkî, bakûra rojhilata Iranê, Lubnan, Ewjanistan, Pakistan, komarên Qeşqas û naverasta Asya.

Bi vî awayî li pey şeweyê cografî Kurdistan bi ser çar welatên rojhilata nêzik da dabeş bûye, ku bi şeweyekî rastewxwe bi jiyana navxweyî û peywendiyên derve yê van welatan girêdayîye.

Ji aliyekî jî xaka kurdan digehîte ser sinûrê jêrî (piştî Qeşqasê) yê Yekêtiya Sovêti. Ev tişte hemû giringiyeka pir didin Kurdistanê, netenê di polîtîka Rojhilata nêzik da, belkî di ya cîha nê tevê da. Lê belê rolê Kurdistanê, di karûbarên cihanê da, her jî ber cihê wê bi tenê nîne, Di vêderê da em dikarin du rastiyên giring berçav bikin: Ya yekê pêkhatina xaka wê û ya duyan jî dewlemendiya xweristî (siruştî). Kurdistan bi şeweyekî giştî welatekî pir çiyaye, bi dirêjahiya sinûrî zincîreka çiyayî dirêj dibit ku jêra dibêjin çiyayên Ermenî-Kurdî û koma çiyayê Zagros. Bilindiya hinekan jî 3-4 hezar mîtrên pêtire. Ji ber vê yekê dibînin ku Kurdistan her weku kelheka mikur ya xwerist pêkhatîye, gehiştina wê gelek sexte, nemaze li demê zîtanê jî ber pefr û baranên zor. Bêguman dewlemendiya bingehî ya Kurdistanê pitrole, û cihê binav û dengê pitrolê jî KERKÛK (Kurdistanî Iraqê) ku rîkordeka cihanî standîye, çî di warê berhemî da (Ji 5-10 hezar tennan di rojekê da), û çî di warê derfînanan pitrolê jî her mîtreka kolyî (3300 Ten), û herweha jî aliyê bihayê deranfîna pitrolê (Li naverasta salên şêstan da bihayê deranfîna 4-2 sint jî bo her bermîlê li hember 15 sintan bû li Emrîka û 63 sintan li Venezwêla, 9/8 sintan li Kuwêit û 9/5 sintan li Siûdiyê). Pitrola piraniya kaniyên li Kurdistanî Iraqê û Iranê û Tirkî û Sûriyê niha tete derxistin. Û kaniyên din jî yê pitrolê dikevne kêleka wan li kendava Farisî (Zengîntirîn êdekê cihanê yê zêrê reş tê da heye). Xaka Kurdan di warê dewlemendiyên din yê siruştî jî ya zengîne, ku bi bihatirînen wana lajiwerdên xamin (Kanên xam) li Kurdistanî Tirkî. Herwesa Kurdistanê karîneka mezin di warê samanê avî da heye. Û jî bi vî vana tevan Kurdistanê karîneka mezin jî bo pêşveçûnê di warê daristanan û çandinê da jî he-

-ne, bitaybetî jî bo ragirtin û xwedî kirinê ters û talî, çunkî çerîngehên zorên lê heyn.

Kurd zêdebariya rûniştvanên Kurdistanê pêk dînin. Her çende ku ta niha serjimêra tewaw diyar nîne, lê li gor gelek serçavan kurd li hemû beşên Kurdistanê da pêtirin jî 75% jî rûniştvanên Kurdistanê, û heya digehit 90% li gelek ciyan. Îro hejmara kurdan pitire jî 20 milyon kesan, pitir jî 85% vê hejmarê li Kurdistanê dijîn. Bi şewekî nîzîkî 47% jî kurdan li Tirkî dijîn, û pitir jî 31% li Iranê, û 16% jî li Iraqê, û 3/5% li Sûriya, û 1% li Yekêtiya Sovêti û 1/5% jî li welatên din dijîn. Dikarin du tiştên giring jî van hejmarên li jor hatin bistînin: Ya yekê - Îro kurd mezintirîn û zortirîn mîlletê cihanêye ku hêjî bê beşe jî mafên xwe yê netewayetî (Bêguman jî bilî kurdên Yekêtiya Sovêti). Ya duyan - Li her yekî jî welatên rojhilata nîzîk da, ku Kurdistan têda dabeş bûyî, kurd mezintirîn kêmayetiya nijadîne (Li Tirkî 23/8% y hemu Tirkî, li Iranê 16%, li Iraqê 28% û li Sûriyê 11%). Ev serjimarîye besin jî bo ku mirov girîngî û tund û tîjîya mesela kurdî bîza nîbit.

Ji layê ayînîve piraniya kurdan musulmanên sunnîne, nêzîka çarêka wan jî Şîene (Bi reneki tevayî tîreya Elî Ellahîne van Ehlêheqqin, ku li Tirkî jêra dibêjin Elewî, nêzîkî 200 hezar kurdên Êzdî hene ku şeweyê perestîna taybetî bi xwe he ne, li gel hinek taybetiyên Îslamê ku tevî rewiştên kevnên rojhilatê kirîn, li gor hinek serçaveyên bawerpêkirîyên rojhilatnasan Êzdiyet di rastî da ayînê kurdane ku niha li jêr karîge

KURD Û MESELA KURDÎ

LAZARÎF

Kurd, mezintirîn girupê nijadî yêdevera ro-jhilata navîne ku bê beşin ji mafên xwe . yên neteweyî . Li çaxê ku ev millete êke ji kevin-tirîn û rûniştivanên bingehîyên jêriya rojava-ya Asyayîne. Berî du hezar salan pêş' zayînî he-bûna kurdan, bi eşkerayî, ya hatîye destnîşan kirin. Kurd ew millete ku beqdarîya rastîn kirîye di hemû rûdawên supayî û ranyarî û çandeyî da , û hiç demekî jî pûte pê nehatîye dan ji la-yê împeratorî û nû komarên îroyînên deverê.

Di nava kurdan da gelek serokên navdar xuya bûne weka Selaheddîn Eyûbî ku karî bi ser xaç-perestan serkevît, Herweha jî navdarên ranyarî û roşinbîr. û wêjevan û honermend têda xuya bû-ne . Gelê kurd hevpişkî ya kirî di çalakîyan ne. Gelê kurd di çalakîyan da hevpişkî ya kirî çî di tevgera rizgarîxwaza netewayetiya mille-tên Tirkî û Iranê û welatên Erebbî dijî kolonyalîzmê û çî di xebata îroyîna dijî kevnepere-s-tî û împeryalîzmê. Ji ber hindê pir pûte pê ki-rin bi gelê kurd û dîrok û çand û doza wî ya îroyîn pêwîstî pisyarê nîne. Berî hemû tiştan divê bala xwe bidîne kurdan wek milletekî cuda û serbixwe û şeweya taybetîya xwe heye, û ji vî alî jî ve gelek serçaveyên zanistî ev tiştayên selmandîn (îsbat kirîn). Di virda pêwîste em bi-çespînin ku ta niha desthilatdarîyên şovênî li çend welatên rojhilata nêzîk bê westan bizav kirîne ku vê rastîyê, ku kurd milletekî cuda û serbixweye , berûvajî bikin. Wan destelatdarîya carna kurd dansandîne tirk û carna farsî û car-na ereb û yan jî ya ji hemîyan baştir wan bi giropekî nejadî yê taybetî dadinên, eve li deme-kî da ku bara pêtir ji kurdan milletekî hev-girtî jê dirust dibe jî alîyê ziman û peywendî -yên cugraffî ve.

Kurdan zimanê xwe yê taybetî heye , Kurdî , yê ku ser bi giropê zimanên rojavaya iranê ve, va jî zimanekî pêşketîye li gel dîrokeka gel-ek kevin ku dewlemendtirîn wêje lê peydabûye. Lewşa vî zimanî jî ewe ku ji gelek devokan pêk -hatîye , ku ewjî dabeş dibine ser du devokên

serokî: Bakûra Rojava (yan Bakûrî) û Bagora Roj -helat (Başor yan Naverast). A yekan jêra dibê-jin Kurmancî û ya duwan pitir jêra dibêjin So-ranî. Bi rengkî tevayî zimanê wêjeyî yê Kurdî

li ser van du devokan pêş da diçe. Tîpên latînfî , yên taybetî, li şeweya Kurmancî bikar dînin. Lê li şeweya Soranî tîpên Erebbî bikar dînin, û kur-dên Sovêti tîpên rûsî bikar dînin.

Her çende şeweyeka wêjeyî ya cuda li diyalêk -tîkî û tîpên kurdî da heye, lê zimanê kurdî çend saleke bûye bingehkî sivneyî (Madî) ji bo be-rew pêşveçûn û yêkgirtina kulturê neteweyî yê kurdî , û nimûneka bilind ya nîşan dayî ji alî-yê dahênana gelêrî û ya karî da, her di wî dem-ê da rolekî jêhatî dîtiye li şaristanîyeta mil -letên jêriya rojava Asyayê.

Tenha eva me baskirî bese perde ji rûyê wan nerastîyan vedîn û derxîn ku kurd milletekî te-waw û cuda û serbixweye.

Milletê kurd berî çendîn sedsalan rûniştiva-nên axa xweya pehn û kevnin, ku dikevîte jêriya-rojava ji kîşwerê Asya, li sedsalîya duwazde da ev axe binavê Kurdistan hatîye nasîn (ango wela-tê kurdan) . Di virda mebest ji navê kurdistanê tenha êtnogiraffîye. Bêguman sinûrekî polêtikîyê resmî jêre nîne , ji ber hindê her hejmarek li barey cihê kurdistanê û rûpîva wê ku ta niha ha -tîne dan, û şeweyekî nêzîkî wergirtinê. Welatê kurdan , bi şeweyekî nêzîkî dikevîte nava 34-40 pileya xîça pehna bakûr û 38-48 a xîça dirêj a rojhilat, ev jî tev beşê navînî yê şeweyekî çar -goşeyî digirît, li jorîya rojava û xwarîya roj -ava da sinorê welatê wan bi derya reş û derya spîya navîniye, lê li jorîya rojhilat û xwarîya rojhilatê bi derya xezar û kendavê farsîveye. Rûbera wî ji rojhilatê bo rojava dorhêla yek he -zar kilomîtrên çargoşeye, lê ji serî bo xwarê 300-500 kilomître, rûbera giştî ya vê axê ji 450 hezar KM.ÊA çargoşe pêtîre, anku du caran ji El-manyaya Fêderal yan ji Îngilîstanê mezintîre. Nî-varûbera kurdistanê di kevîte Tirkîya niha, pi-

wana mezinin û hinek jî biçûkin û hinekên din jî navînîne, partiyên biçûk ên Marksî-Lenînî xw bi pêşketî dizanin bi dirûşm û armancên xwe, û partiyên mezin xwe bi partiyên rast û dirust dizanin ku şerê hikumetên şovênî û kirên wana yê dijî gelê kurd dikin. Em dibînin ku hebûna hêzên cihê cihê ji aliyê qebare û rola wan di Tevgera Kurdî da nabîte asteng di rêya avakirina peywendiyên xebatê da li ser bingehên demokratî ku yê bihêz nehema gişt tişt ji bo wî bin, û yê biçûk jî ne hête qedexe kirin ji xebat kirinê, û pêwîste ku her aliyekê niştimanî mafê beqdarîyê di xebatê da hebe. Em rêza tev hêzên xebatkar yê dijî Împeryalîzmê û Zayonîzmê û Kevneperestîyê di Tevgera Azadîxwaza Netewayetî ya Kurdî da digrin, û qonaxa niha ya xebatê gelê kurd, qonaxa azadbûna netewayetîyê

û destnîşan kirina qonaxên xebatê bi hûrî tiştetekî pêwîste ji bo graw kirina serfirazîyê. Û divê mirov baş berê xwe bidit rewşa gelê kurd û karînen wî ên xebata şoreşgêrî û teraziya hêzan li welatî û derve û cihanê. Peywendiyên xirab yê di demê borî da li navbera gelek hêzên kurdî da peydabûyn ne di xizmeta doza xebatê da ne ji bona bi cî anîna mafên netewayetî yê da demend û ev çende ne li gel daxwazên xelkê kurde ku ji bona serxwebûna xweyî yan mafê çarepûrsî dixebite.

Gelî hevalên hêja:

serhatîya nêzik li pêş çavên me, serhatîya gelê Lubnanî yê biraye, yê ku karî serketina dirrokî bi dest xwe bîne bi têkdana lihevhatina I7

ê-Gulan-1983. We ev serhatîye dît û hûn çavdêrîya rewşa deverê û cihanê dikin, û we dît ku çawan Emrîkan û xundkarên Îsrayîlê û kevneperest-ta Lubnanî ev lihevhatina rezîl li ser gelê Lubnanî bi kar anî, ku armanc jê pîlangêran bû li ser gelê Felestîni û Sûrîya xwe ragirtî li ber pîlanên Împeryalîzmê. Lihevhatina I7 ê Gulanê metirsîyeka mezin bû, çunku di vîya hebûna Emrîkiyê û dest bi serda girtina Îsrayîlî li ser Lubnan xurt bikat û polîtîka KampDêvî li deverê da binecî û berfireh bike û hêzên pêşverû û niştimanî bitirsînit, nemaze gelê Felestîni û rêkxirawa azadîxwaza felestîni ku nûnerê wî yê rastî û tenhaye. Û ji armancên wê jî xuya kirina zalbûna destelatîya Emrîkî li deverê û cî bi cî kirina serketina Rêginî û rêzanîya wî û şûnda qayil kirina welatên me ku rê tuneye, divê serê xwe ji bo Împeryalîzma Emrîkî biçemînin.

Ew pîlan araste kiribû dijî tevayî ya Tevgera Rizgarîxwaza Erebi, û peyda kirina giyanekî paşvaçûnê di nav rêza hêzên wê yê niştimanparêz û pêşverû da û lêdana her yek ji wana li pey ya din.

Di vê qonaxa nazik da Emrîkan û Îsrayîl û kirêgirtiyên wadest avêtne taktîkên din ji bona borandina lihevhatina I7 ê Gulanê, bi peyda kirina aloziyan li navbera Sûrîyê û Tevgera Felestîni, bi piştevanîya kevneperestîya Erebi, Ya-sir Erefat serokê rêkxirawa felestîni hinek hevdîtî û civîn kirin li gel şah Hisênî piştî ku hizir kirî Emrîka destê xwe bi ser deverê da girtîye, û Sûrîyê wê serê xwe biçemîne, û Erefatî rêyek din tuneye divê peywendiyên xwe li gel paşverûyîya erebi çêbike û di wê rêda di ka-re hinek mafên gelê erebi yê felestîni bi parêze. Pîlana Emrîka li gel Îsrayîl li gor lihevhatina sitratîjî ya li navbera wan da ewe ku şah Hisênî pêş bêxin da ku dest bi guftûgo kirinê li gel Îsrayîl bike. Lê fişara gelê ereb yê felestîni û aliyên wî ên şoreşgêr, û nemaze xwe ragirtina xelkê li erdê dagîrkirî, û rikgirtina Sûrîyê û xebata partiyên Komonîst li welatên Erebi hêla ku Erefat bi şah Hisênî ra ne spêrit ku ji pêş gelê felestîni ve li gel Îsrayîl rêk-keve. Û vê giro kirinê hêla ku Emrîka bawerîyê bi Hisênî ne îne ku ew dikare rolê xwe di vê pîlanê da bi gêrît. Serketina Erefat î û şah Hisênî di lihevhatin û pêsipartinê da vedigerît ji bo serketinên hêzên niştimanî li Lubnanê û derbên

dijwar yên ku danayn hikumeta Lubnanê û hêzên paşverû mîna ketaîban, ev serketinên ku li çiya -yê Lubnanê çêbûn û piştra azadkirina Beyrût a rojava hikumeta Lubnanî û hêzên paşverû gelek a -loz kirin û tev paşda vegevandin. Hêzên paşverû yên Lubnanî xwe genandine Si'ûdîyê ji ber ku fi -garê bêxine ser Sûrîyê û xundkarîya Lubnanî qu -rtal bikin. Ev fişarên paşverûyên erebî têkçûn, çunkî Sûrîye rik girt li ser biryara xwe ya bin -gehîn, ango nehêlîna li hevhatina I7 ê Gulanê û vegevandina Lubnanê bo cih û pêwendîwê ya erebî û dûr ketina ji her girêdanekê li gel Îsrayîl. Ev helwêsta Sûrî gelek piştevanî dît ji Yekîti Sovêti, ya heval, û welatên din yên rista Sosya -list yên din.

Bi têkdana lihevhatina I7 ê Gulanê hêzên niş -timanî yên Lubnanî ji dîtina Erebi û cihanî ra da xuya kirinê ku gelek her çiqasî yê biçûk be ger hez bike xwe rizgar bike û bi piştevanîya hêzên niştimanparêz li deverê û bi alîkarîyê li gel Yekîti Sovêti û welatên din yên rista Sosya -list ewê karibe armancên xwe yên niştimanî bi cî bîne û welatê xwe azad bike û biserkeve li ser paporgehên (ÎstûlêD) Emrikî û hêzên cihê ci -hê û Îsrayîlî.

Wek em hemî dizanin ev serketine ne serketi -na timanî û ya dawîyêye çunkî hêzên Îsrayîlî yên destdirêj ta niha jî gelek ji axa Lubnanê li

jêr destê xwe hiştîye û ji bona mana xwe yekxi -stin û hevkarîyê li gel Emrika û ketaîba û kirê girtîyên din dike.

Destelata Rêgin ji dil û can hizra vegevanê dike bo Lubnan ger li helbijartinên serokatîyê ew serket , ji ber vê yekê divê tim û tim age -darî û hişyarîyeka mezin li beranberî find û fê -lên Emrika û Îsrayîlê hebit û divê pêtir yekê -tiya niştimanî û hevkarî û alîkarî hebe li gel Sûrîyê û Yekîtiya Sovêti , ya ku tim li kêleka Têvgerên Azadîxwazên Niştimanî li cihanê radiwes -te û tim bi ser bilindî li gel doza gelê Lubna -nî rawestayîku gelek caran ev çende di beyan -name û axiftinên perpîrsên xwe da bi rastî di -yar kirîye û ji wana jî sekretêrê giştî yê Par -tiya Komonîsta Yekîtiya Sovêti heval QESTENTIN ÇERNINKO. Împeryalîzm û zayonîzm hezar hizran ji bo piştevanîya Yekîtiya Sovêti û welatên din ên Sosyallist dikin ji hêzên Têvgera Azadîxwaza Niş -timanî ya Erebi.

Gelî hevalin :

Gelek erk ketine ser milên partiyên Kurdîsta -nî û divê ew ji serhatîyên gelan û ji serhatî -yên xwe bi xwe yê taybetî qazancî werbigrin, va jî serhatîya gelê Lubnanê li pêş çavên meye, û duhî me serhatîya gelê Vêtnamî dît ku çawan hê -zên wî yên niştimanparêz û pêşverû gihan hev û tevgera wî ya şoreşgêr piştevanîya ordîgahê Sos -yalîst û pêşengîya wî Yekîtiya Sovêti dît vêca bereyê xebata wî serketina mezin bû li ser împê -ryalîzma Emrikî, ew serketina ku li cihanê pir deng dayî herçende ku karînen Emrika yên polêti -kî pir mezin bûn.

Hevkarîya partiyên kurdî li her welatekî li gel hêzên paşverû, û nemaze partiyên Komonîst , gelek pêwîste ji ber ku dijminê hevpişk yeke ew -jî Împeryalîzme bi giştî û Împeryalîzma Emrikî û Zayonîzm bi taybetî. Divê em bi rastî bi pey -vîn, çunkî piranîya partiyên Kurdîstanî û Kurdî di vê civînê da amadene, partiya Komonîsta Îraqê rolekî pêşçav leyizî li rohn kirina Doza Gelê Kurd bo dîtina giştî ya cihanî bi rêya gihan û peywendîyên wê li gel partiyên Komonîst û Karke -rî li deverê û cihanê.

Sekretêrê Yekan yê partiya Komonîsta Îraqê heval Ezîz Mihemedî gelek caran Doza Gelê Kurd daye pêşçavan û piştevanî ji Têvgera Azadîxwaza

Kurdî ra xwestîye , û partiya Komonîsta Îraqê qencîyek mezin heye di rave kirina Doza Gelê Kurd da li civîna partiyên Komonîst li wela -tên Erebi , û partiya me ya Komonîst a Sûrî pi -ştevanîya partiya Komonîsta Îraqê dike di xe -bata wê da ya niştimanî û nêvnetewayetî ji bo -na armancên gelê Îraqê û Doza Kurdî , Ji bona vê çendê jî gelek civîn û çavpêketin çêbûn li gel partiya Komonîsta Tirkî , û li gel partiyên Komonîst li derve jî .

Min divê ez ji wera bidim xuya kirinê ku hev -karî li navbera partiya Komonîsta Îraqê gelek girîng û pêwîste , û ev hevkarîye wê di berjewê -ndîya gelê kurd û doza wî ya netewayetî da be û em gişt dizanin diroka xebatkarîya partiya Komonîsta Îraqê û piştevanîya wê ya berdewam ji doza kurdî ra ya ku di gotarên hevalê mezin Fe -hid da û di xebata partiyê da û helwîstên wê ji roja damezrandinê û takû îro hatîne xuya kirinê.

gera neteweyî ya kurdî da li parçeyên kurdistanê , û peyda kirina rêyan ji bona vê rêkxistinê li hevkarîyê.

Diyar kirina Ordîgayê dijminan û Ordîgayê do-stan gelek pêwîste, û divê hevgirtinên Tevgera Kurdî li ser bingehê dijminatîya eşkera li gel Împeryalîzma cîhanî, û li serê wê Împeryalîzma Emrîkî, û ji zayonîzm û kevneperestîya deverê û hevalbendîyê û hevkarîyê li gel dewletên rist Sosyālîzm , û li serê wan jî Yekêtiya Sovêti, we-latê Sosyālîzmê ê yekanû dostê dilsoz ji bo xebata gelan, û li gel Tevgera Çîna Karker li welatên sermayedar û Tevgera Azadîxwaz a Nîştî-manî di cîhanê da bêne ava kirinê.

Kurd ne li navbera Sosyālîzm û Împeryalîzmê, û ne li navbera ceng û aşîtiyê, bêlance, û ew ji bona aşîtiya cîhanê dixebitin. Giringiyeka taybetî heye di hevkarîya Tevgera Kurdî da li gel aliyên Tevgera Azadîxwaza Erebi da, yê ku bi xurtî li dijî Împeryalîzmê rawestayin û hevalbendîyeka xweçih ligel Yekêtiya Sovêti heyb, û xebata me û ya wan di pêlekê da diçe.

Gelî hevalîn :

Aya me divê ku em rastîyê bi zanîn û pê qayil bibîn , yan jî wê paşguh ve pavêjin ? Du ordîgah li cîhanê hene: Ordîgahê yekem , ku ji dewletên rîsta Sosyālîst , bi pêşengîya Yekêtiya Sovêti, û çîna karker li dewletên sermayedar û Tevgerên Azadîxwazên Nîştîmanî yên cîhanê pêktî Ordîgahê duwem, ku ji welatên Împeryalîst, û li serê wan jî Emrîka, û zayonîzm û tevaya rijîmê faşî û paşverû pêktê.

ya pêwîst ewe ku partî û tevger û hêzên kurdî diyar bikin ka carê li gel kîjan ordîgahê radiwestin, çunkî di berjewendîya tevgera kurdî da nîne ku li gel ordîgahê sermayedarî raweste, ev ordîgahê ku gelan kole dike û samanên wan dixê bîndestê xwe, weku dîroka kevn û nû xuya dike, û serpêhata gelê kurd li Îran û Îraqê û Tirkîye li gel dewletên sermayedar û hevalbendên wan ya pirê. Em dizanîn ku çawa dewletên sermayedar li kêleka hikûmetên şovênî ên dijî mafê gelê kurd rawestiyayn û çawan di vemirandîna şoreşên kurdî û herişandîna wan da beşdarî kirî-ne. Em dizanîn ku çawan Îngilîzan li salên 20 ê da li kurdîstana Îraqê şoreşa Şêx Mehmûdê Hefîd herişandin û çawan Îngilîz û Emrîkan li gel şahê Îranê lihevhatin ji bona hilweşandîna komara Mehabadê û li sêdare dana serokên wê. Lê armanca

ordîgahê Sosyālîstî harîkariya gelên xebatkare ji bona azadbûn û pêşveçûn û serxwebûna wan, û nehêlana zordarî û koletî û tepeser kirnêye li ser milên wana, û dawî kirina kedxwarîyê li navbera mirovan, û piştî pîrozbûna şoreşa oktobera sosyālîstî li Yekêtiya Sovêti bi cih hatîye. Tişteki xwerîstî(Tebî'î) û bê gumane , ku em li gel rîsta sosyālîstîne û hêza wê ya bingehîn Yekêtiya Sovêti , hevalê gelên xebatkare ji bona azadî û serxwebûna xwe. Yekêtiya Sovêti rawestaye li kêleka şoreş û serhildanên kurdî yê kevn û nû, û me pir belge li ser vê çendê hene.

Lê li cem serkirdayetiyan van şoreş û serhildanan baş xuya nebû ka kî dostê wane û kî dijminê wane. û heya niha jî ev tişte li cem hinek tevger û rêkxistinên kurdî mayîye.

Bi dîtina me zor girînge ku dost û dijminên doza kurda li cîhanê û deverê û li her welatekî

ku beşekî gelê kurd têda dijî bêne nasîn.

Hoyên têkçûna tevgerên kurdî di qonaxên dîrokîyên cihê cihê da xwe vederkirin û serdestîya peywendîyên derebegî û hozêti ye, û herwesa ji hev cuda nekirina dost û dijminan bi awayekî rêbûrî yê dirust, û divê qazanc bête we-girtin ji ezmûnan û xwendina dîrokê û wane jê bêne derînan. Herçende ku di şerên dijî şovênî-yên Tirkî , Îraqî û Îranî qurbanîyên mezin ji hatîne dan lê van şoreş û serhildanan di qonaxên pêşîn da hinek serfirazî jî hebûn weku şoreşên Şêx Mehmûdê Hefîd û Şêx Se'îdê Pîran û şoreşên Barzanîyan û şoreşa serokê rehmetî Mela Mistefa Barzanî. Piştî têkçûna şoreşa Îraqê li sala 1975 ê ji partiyên kurdî çî tê xwestin? Pêşî têkçûna şoreşa kurdî Tevgera Azadîxwaza Neteweyî ya Kurdî ji pêş aliyekî bi tenê dihate serkêşî kirin ew jî serokatîya serokê rehmetî Mela Mistefa Barzanî bû, û em gişt di zanîn ku ev serdarîye di pêvajoka dîrokê da çê bibû û gelê kurd bi piranîya beşên xwe ve li dor serokatîya wî ya dilêr civiyabûn, ji wana rêkxistinên xwendekaran li Ewropa û li welatî. Lê niha weke hûn dizanin pêtir ji 35 partî û tevgerên kurdî li Tirkî, Îraqê û Sûrîyê hene, û her partiyekê jî dîtina xwe heye derbarey doza kurdî û rola xwe heye di nav rêzên gelê kurd da, hinek ji wana Marksî-Lenînî ne û hinek li pey teoriya zanistîdîçîn, û hinekên din xwedî bîr û bawerîyên nîştîmanî-demokratîne, hinek jî

HEVAL REMO ŞÊXO

GOTAREKA GIRING DIDE

Heval Remo Şêxo El-Ferhe, endamê Mekteba Siyasî ya Partîya Komonîsta Sûrî , axiftineka xwe ya giring taybetî rojnameya GEL dike.

Dema hevalekî Partîya Sosyalîsta Kurdistana Tirkî çûyî heqiyê partîya wan civînek ji bo bîr-anîna wî çêkir, nûnerên (16) partiyên Kurdî û Tirkî ji Îraqê, Tirkîye û Sûrîye têda amade bûn. Her usa nûnerên partîya Komonîsta Sûrî û partîya Komonîsta Îraqê jî amade bûn. di vê civînê da guftûgo li ser doza kurda hate kirin. Û heval REMO ŞÊXO EL-FERHE , endamê Mekteba Siyasîya partîya Komonîsta Sûrî bi navê xwe û hevalên Partîya Komonîsta Îraqî axift û got:

Partîya me piştevanîya mafên netewayetiyên gelê kurd dike:

Pirogramên Tevgera Kurdî , heya radeyekî mezin, daxwazên gelê kurd nişan didin, û Tevgera Kurdî li Îraqê mafên gelê kurd dide xuya kirinê bi serxwebûna xweyî a Kurdistanê di çarçûva Komara Îraqê da. Partîya me jî vî mafê gelê kurd û xebata wî jî bona vî mafî piştevanîyê dike û li kêleka xebata Partîya Komonîsta Îraqî radiweste ji bona demokrasîyê bo gelê Îraqê û Otonomî yê rast û dirust bo Kurdistanê. Her wiha jî derbarey Kurdistanê Iranê , ku Partîya Demokratî Kurdîstana Iranê û Komele xebatê dikin ji bo -na Otonomî bo Kurdistanê di çarçûvê dewleta Iranê da , û partîya me piştevanîya vê xebatê dike. Li Kurdistanê Tirkîye serûber cihêye ji Îraqê û Iranê, aliyek heye daxwaza veqetandinê û pêkanîna dewleta kurdî a serbixwe li Kurdistanê Tirkî dike, û aliyekî din mafê gelê kurd bi çare-nûs pêşan dide. Partîya me dibîne ku aliyê duwem, ango xebat ji bona mafê çarenûs , li gorey daxwaza qonaxa îroyîne. Dirûsmê Otonomî yan serbixwe bûna timamî yan jî her awayekî din ji awayên mafê çarenûsê li gorey serûberê qonaxê û pêşveçûna boyan di pêşerojê de tên.

Li Sûrîyê , partîya me dibîne ku dozeka kurdî bi navê çarenûsî tuneye, ji ber çend hoyên beşerî û ciyografî , lê partîya me dibîne ku dirûsmê mafên çandeyî ji bo kurdên Sûrîyê dirûsmekî raste û bi kêrî qonaxa îroyîne tê , û em piş

-tevanîya van mafan dikin. Karê dikin ji bona bi cî anîna wan.

Piştî bi cî anîna pirogramên partiyên Tevgera Kurdî , ku Otonomîyê jî bo Kurdistanê Îraqê û Iranê û mafê çarenûs jî bo Kurdistanê Tirkî , û ger daxwazên gelê Kurd pêşve herin ji bo damezrandina dewleta xwe ya yekgirtî û serbixwe, wî demî helwîsta me jî vê dozê ra dibe helwesteke Nêvneteweyî-Pirolîtarî.

Partiyên me ên Komonîst , van dozan çareser dikin li ber ronakîya zanistiyên Marksîzm-Lenî-nîzm û Nêvneteweyatî-Pirolîtarî, û me çare tu-ne divê em piştevanîya wan bikin çunkî em Marksî-lenîni ne . Û ji bona bi cî anîna pirogramên partiyên kurdî pêwîste ku yekîtiya Tevgera Nîştimanî ya Kurdî bi bêt di çarçûva bereyên nîştimanî yê pêşverû yê aliyên Tevgera Kurdî di her welatekî da, û hevkarîyên van bereyan li gel Tevgera Nîştimanî ya Pêşverû di van welatan da: Îraq, Iran, Tirkî û Sûrîya. Ev hevgerîna nîştimanî divê beriya hemî tiştêkî gel Komonîstan be. Ji bona pêşve birina van bereyan pêwîste rê-kxistin û hevkarî hebe di navbera aliyên tev-

ÇAR HEVALÊN ME JI ZÎNDANÊN ZAYONÎSTAN VEGERYAN

Çar hevalên me yê têkoşer piştî ku 17 mehan li gel têkoşerên Felestîni di zîndanên dijminê zayonîstî da mayn bi serbilindî zivirîn. Ev çar hevale (Ehmed, Xalid, Ekrem û Salar) li despêka sala 1982 ê li dû helwîstên niştimanî û navnete-veyiyên partiya me li hember doza Felestîni, û peywendiyên berfireh li navbera partiya me û Cebheyê Demokratîk ji bo Rizgariya Felestîne, gehîştin nav rêzên xebatkarên Cebhê demokratîk ji bo rizgariya Felestîne. Dema dijminê zayonîstî hêriş anîye ser Lubnan ê ev hevale bi dil û can li hember wê sekinîn û 12 rojan şerên giran li gel dagîrkerên Îsrayîlî kirin, çend bûse di rêya gerokên wan da danîn û ew agirbaran kirin û ziyaneş mezin lê dan. Çend caran jî bi zorî ji kuştinê rizgar bûyne.

Li roja 17/6/1982 ê bi destên hêzên zayonîst hatin girtinê. Yekem car ew du şevan xistin jore-ka bin erd di şerîketa Elektirîkê li Sûr, û piştra ew birine bazcoyîyê, li wir hevalan gotin: em kurdên Kurdîstana Îraqêyne û ji bo ka-krerîyê em hatîne Lubnan, û negotin ku ew bi ce-bhê demokratîk ra dixebitin. Dagîrkeran hinek pîrs li barey Kurdîstanê û Tevgera Kurdî û pîrsên din ji wan kirin lê hevalan bersiva wan bi kurtî dida lewra gêt û har bûn û bi hovêti li hevala xistin û ew şikence dan. Paşî heval birin Seydayê. Û roja 20/6/1982 ê dest û ling û çavên hevala girê dan û ew birne hindirê Felestîna dagîrkirî û li bajêrê Heyfa kirine di zîndanê da. Li wir şeweyên şikence kirina leşî û ya rewani duqat bûn, rojê qasî du tilyên destî nan li gel du cigaran didane her yêkî ji wana û ji bilî destekê lêxistinê û gelek axiftinên kirrêt. Heval Ekrem tawanbar kir ku ew efserekî ceb-hê demokratîke û ew bi tenê birin bazcoyîyê û wesa şikence kir ku mirov nikarî bawer bike û gelek gefên giran lê kirin lê wî hevalê qareman lêv li ser lêvê ranekir û tişteke me xist destên wana, heya piştî pênc rojan vegerande cem hevalên wî. Piştî du mehan, di nexwestirîn serûberan da, ew anîn zîndana EL-ENSAR li wir jî care-ka din bazcoyî li gel wan kirin, jê dipirsîn: hûn kurdin çima bi Felestîniyan ra dixebitin?

wan jêr digot: doza kurdan û ya felestîniyan we-ku heve, gelên bindest tevda birane hûn dijminên me tevanin. Efserekî Zayonîst yê kal hat ku bi zimanê kurmancî dizanî û gelek hewildan ku ew tişteki ji wan bizanît lê nekarî, wî ji hevalan ra got: eger hûn tişteki bo me bêjin emê we azad bikin û eger nebêjin hûnê pênc salan li vir bimînin, hevalan gotê: ger deh salan jî bimînin em tişteki ji we ra nabêjin çunkî em bi doza gelê kurd û Felestîni bawerîn û azadiya xwe di azad-bûna wan da dibînin.

Di zîndanên da hemû rengên şikencê bi kar ta-nîn. Zîndanî mecbûr dikirin ku weka se û beraza deng bikin, wîz dikirin ser zîndanîyan, alet û endamên leşî yê din girê didan, jin tanîn ku zî-ndanîyan pê bêşînin, û jî bilî lêdana her rojî û bikar anîna peyv û şeweyên kirrêt li gel zînda-nîyan û birsî hiştina wan bo çendîn roja.

Ji ber eşkencê perasîyeka heval Xalid şikes-tîye (Lûliyeka asinî lêxistin). Û milê heval Salar jî li bin eşkencê da xwar bûye û heya ni-ha jî enîşka wî dêşit. Û bi hovêti li heval Ek-rem xistibûn.

Van hevalên xebatkar di zîndanê da jî dev ji xebatê bernedan û tim di pêşîya xwepêşandan û mangirtinên zîndanîyan da bûn û pişgardiya kola-na tûnêlan kirin ku 60 zîndanî têda revîn, ew jî nişana hindêye ku Cebheya Demokratîk bawerî-yeka zêde bi van hevala hebû. Bi helketina du-yemîn bîrhatina damezrandina partiya me par he-vala ahingek di zîndanê da gêrand û hemû tevge-rên Felestîni pişgardi têda kirin ji bilî Cebhe-yê Rizgarîxwazê Erebi yê seddamî. Û dema heval Nûrî Şaweys çûye heqiyê jî hevala civînek çêkir ji bo bîranîna wî serkêşê zana.

Piştî 17 mehan, dema guhurîna girtîyan li na-vbera Îsrayîl û Lubnan, ew di rêya Xaça Sor ra gehîştin Cezayîr û piştî çend mehan li ordîge-hê Xerobe û Tibsa mayn bi xebatkarên Cebhê De-mokratîk ra vegevan bîngêhên xwe li Lubnan û piştî demekî li wir mayn bi dil germî û bi se bilindî hatne serkirdayetiya partiya xwe.

Bijît biratiya Kurd û Ereba û bijît harîkarî û piştevanîya Felestîni û Kurdîstanê. ✱

PARTÎYA KOMONÎSTA TIRKÎ BIRYAREKA GİRİNG DİDE

Partîya Komonîst ya Tirkî, li Dîsambera borî, kongira xwe ya pêncem girêda, û kongire li ser doza kurdî rawestîya, û biryarek da. Biryara kongirê di beşê "Timankirina şoreşa millî ya demokratîk li dijî Împeryalîzmê" da li nav programê partîyê da hate nivîsandin.

Deqa biryarê vaye: "Hikumeta gelî wê mesela netewî ji hev derxe. Mafê gelê kurd yê çarenûsî yanî standina serxwebûna wî cî bi cî bibe. Eger gelê kurd bi riza xwe ya serbixwe bixwazê bi gelê Tirkî ra bimîne, dewleta gelî wê li gora mercên taybetî yên wî demî bê damezrandin. Di yasaya dewleta demokratîk da mafê gelê kurd yê veqetandinê wê bê parastin. Komonîst her dem li serbingehê bidil hevalên dewleta demokratî û navînî ne. Û li gora berjewendîya çîna karker û Sosyalîzmê li mesela netewî dinêrî, û wê li serê her meselekê da dinî."

Herweha di raporta polîtîkî ya kongira partî -ya Komonîst ya Tirkî da li ser vê meselê hatîye :-

"Tirkîye yeke ji wan welatan yên ku doza netewî ya kurdî bi dijwarî têda peydabûy. Piştî kodeta hejday îlonê zordarî li ser gelê kurd pêttir bûye, ji destpêka kodetayê û vêda kurdîstana Tirkî bû qadê berdewam ji bo hawîr û tepeserkirina tevayî û girtin û hemî rengên qetirmên ne mirovanî. Pêşî û piştî kiriyara leşkerî dijî Kurdistanê Iraqê evhêrîge xurt tir lêhatin, û her di wî demî da jî gelê kurd zordariyeka netewî ya hovêtî dibîn."

Partîya Komonîsta Tirkî mesela azadiya çîna karker bi xurtî li gel azadiya gelê kurd girêdi-de. Partîya me li pey bîr û bawerîya Marks di-çe ku dibêje "Azad kirina proletariyê nişaneke ji bo azadkirina tevî gelên bindest". Dîtina enternasyonalîzma proletarî berjewendîyên çîna karker ji doza netewa kurd nêzik dike, û çawan ku li berê partîya Komonîst a Tirkî bergirî ji mafê gelê kurd dikir, îro jî wehaye. Şovênîyên tirk yên ku niştimanperwerên kurd bi veqetandinê îttiham dikin, dixwazin kurd bi zorî di çarçûvê dewleta Tirkîya da bimînin.

Eve çendîn salin ku gelê kurd di welatê me da dijî zilm û zorîyê û bindestîya netewî û ji

bona mafên netewî xebatê dikin, û eve demê ku pêşketineka nû di vê xebatê da peyda bûy, ku rêzên niştimanperwerên demokratên kurd xurt bûne û îro rûleki mezin û giring di tevgera netewî ya kurdî da digêrin, û te'sîra nez'eta netewî ya gelê bindest û nez'eta Marksîzm-Lenînî-zmê wan digire, û li ser bindestîya dijwar û tehl ra, îro li gund û bajêrên kurd berxwedane-ka cemawerî ya dijwar radibe, û gelê kurd di van deravên teng da jî diyar dike ku ew hevsûndekî xweragir û dilsaxê çîna karkere. Berxwedana mîrxasî li zîndana Diyar Bekir û zîndanên din derbeka giran bû li hember faşîzmê.

Herçende zorî û girtin û tirsandin û hêrişên nemirovanî zor bûn jî lê bihêztirîn rêxistinên me yên xebatkar li Kurdistanê Tirkî dimînin, û Komonîst karîna rêxistinên xwe li Kurdistanê Tirkî bi parêzin û nav û dengê partîyê li nav karkerên kurd belav bû, û partîya Komonîsta Tirkî hevkarîyê li gel rêxistinên demokratîkên şoreşgerên kurd gelek pêwîst dibîne û tevdirê li gel wan dike.

Partî daxwaza karê hevbeş li navbera hêzên niştimanî -demokratîk dike û dijî belav bûna rewşa şovênî di nava hêzên demokratîkên Tirkîya da xebatê dike. Û ew kesê piştevanîya bindestîya gelê kurd bike nabe mirovekî demokratîk. Em jî dixwazin ku dijî bindestîya gelê kurd xebatê bikin.

Partîya me rêzeka mezin ji vê biryara rêbirî ya partîya Komonîsta Tirkî ra digre û dubare dikin ku tenha eveye rêya rast ya teamulê ligel doza kurdî. Doza çarêke rûniştevanên Tirkîya yên ku hejmara wan digehîte (10) ta (12) milyon mirovan û bê parin ji nizamtirîn mafan û ji giştî mafan, û ew beşekî bingehîne ji netewa kurdî ya ku hejmara wê pêttir ji (20) milyon mirovan.

Ji aliyekî din ve em bawerîn ku ev rêya wê peywendîyên xebatê kurt bike û bawerîyê li navbera tevgera azadîxwaza kurdî û hêzên wê yên niştimanî-demokratîk ji aliyekî û tevgera çîna karker û hêzên gelêrî yên Tirkî ji aliyekî din ve mukum bike.

Bi dîtina me serketina dozên mezin berî hemî tîşteki girêdayne bi girtina rêyeka rêbirî ya mukum beramber bi van dozan ve, nemaze ji aliyê hêzên pêşverûyên şoreşger. *

razi nebûyn bibîne aliyek di hevrikiyên polîtîkiyên labila da ku ziyane di gehînine hev-girtina Tevgera Nîştîmanî ya Îraqê. Û xebatkârên me dikarin şanaziyê bi rêçka partiya xwe û kirên wê bikin di warê karê berdewam ji bo nêzik kirina dîtina û mikum kirna hevalbendiyên nîştîmanî. Û beyannama heft qolî, ya ku heft parti û hêzên nîştîmanî yê Îraqî mor kirin, û mikum bûna peywendiyên xebatgêrî li navbera partiya me û partiya Sosyalîst a KURDISTANê ya bira, û xebata me ya berdewam ji bo mikum kirna hevalbendiyên kurdistanî û damezrandina bereyekî Nîştîmanî Îraqî yê berfireh, nişanên eşkerane ji bo wê hindê.

Partiya me şehîdên mîna KAWÊ û RÎZGAR û GUN-DÎ û BEYAR û PALE û JÊHAT û SELÎM û EHMED KÊS-TEYJÎ yê din jî yê pêşkêşî rêya azadiya gelê xwe kirin û gelek heval jî divê rêya aloza xebata şoreşgêrîyê da yê ketîne zîndanên faşîstan da û li ser hemîyan ra ew desteka hilbijartîya hevalên têkoşer yê ku hêzên taqîma faşî li roja 30/Wîsana borî girtin. Û di sala borî da, demê hevalê têkoşer NÛRÎ ŞAWÊYS, çûyî heqîya xwe, ziyaneka pir mezin bi partiya me û tevahiya Tevgera Rizgarîxwaza Kurdî ket, û di demekî da ku me zortirîn pêwîstî bi wî hevalê nemir hebûn. Bi helketina sêyemîn bîrhatîne damezrandina partiye, em ji bo canê wî yê pak sozê nû dikîne ve ku tim bixebitîn ji bo cîbî cî kirna wê rêçkê ya ku ewî pêncî salan xebat kirî da wê di Tevgera Rizgarîxwaza Kurdî da cîbicî bikit.

Û em ji bo bîranîna şehîdên hêjayên xwe, û yê Tevgera Rizgarîxwaza Kurdî, û yê Tevgera Nîştîmanî ya Îraqî, û Tevgera Rizgarîxwazîya Nîştîmanî di cîhanê da li ser piya radiwestîn.

Û silava pêşkêşî hevalên xwe yê nebez dikin yê ku di zîndanên faşîstan û zîndanên din da û daxwaza berdana wan dikin. Û silavan pêşkêşî wan hevalên xwe yê qehreman dikin yê ku paşî nêzîkî du salan li gel şoreşgêrên Felestînî di zîndanên Zayonîzmê da mayîn û niha bi ser bîlindî vegeyayîn.

Û em sozê ji bo gelê xwe nû dikin ku ji pêş-kêş kirna her tiştê hêja û bihagiran, di rêya azadiyê da xwe nedîn paş.

Bijî Partî Dîmokratî Gelî Kurdistan, partiya pale û cotkar û ronakbîrên şoreşgêr û tev rênçberan.

Bijî xebat ji bo destelatdarîyeka demokratî şoreşgêrê rû li Sosyalizmê, ku mafên neteweyetiyên dadmend ji bo gelê kurd berhev bikit, û ji bo mafê garenûsî bo netewê kurd.

Bijî biratiya Kurd û Ereban, û bijî piştevanîya netewên Kurd û Ereb li dijî Împeryalîzmê, Zayonîzm û kevneperestiyê.

Bijî piştevanîya navbera gelan li dijî Împeryalîzm, Zayonîzm, Kevneperestî û Tuximpe-restiyê, û ji bo Aştî, Demokrasî û Sosyalizmê.

Bimre rijîma faşîst û xwînmeja Seddam. Û serketin ji bo xwendekara û gelê me yê ku berxwe didin û ji bo tev têkoşeran.

Nemirî ji bo Ş E H Î D A N

MEKTEBA SIYASÎ
PARTÎ DÎMOKRATÎ GELÎ KURDISTAN

26/7/1984

Têbînî:

Dî jîmara-5-ya Pêşengê da bi gaşî li jêr wêneyê bergê govarê hatibû nivîsandin "Kela Xoşnav", navê wê kelê "KELA XOŞAB" e ku dikevîte nêzîkî gola Wan li devera Hekarîya Daxwaza Lêbordîne ji xwendevanên hêja dikin.

-lmandin (îsbat kirin) ^{ku} hewildanek bo piştguh xistina Tevgera Nîştimanî ya Îraqî, yan rêya xe -bata wê li dijî rijîma Seddam girtin û yan se-pandina sistemekê destnîşankirî bi ser serê ge-lê Îraqî da serneket û sernakevin û li dawîyê jî wê riswa bibin, û ewjî bûne egerên dirêjbûna jiyana rijîma Seddam ya ku di dûvelankiya Împer-yalîzmê da niqom bûy. Û egera din ya dirêjî da -ye rijîma Seddam û şer dirêj kirî û berê wî day vê rêya bê berhem ewe ku aliyê din yê şerî yasayên îroyîn yên hevrikiyê di cihanê da nexis -tin pêş çavên xwe, çunkî dema dewletek bixwaze şerê Împeryalîzmê û hevalbendên wê bike û bivê şeran jî destdirêjî û girêdayiyên wan ra bikir goristan ew bêy harîkarîya hêzên rizgarîxwaz û pêşverû û Sosyalistî di cihanê da bi vî karî ni -kare.

Di kongirêsa damezrandina partiya me da , û heya niha jî, dîtina me ewe ku rijîma faşî ya, ku di dûvelankiya Împeryalîzm û kevneperestiyê da niqom bûyî, hemu egerên mana xwe ji aliyên ge -lêrî, nîştimanî û netewayetî yên ji dest dayîn, û em dibînin ku her divê bikeve, û pêdivîye ku hêzên nîştimanperwer ji bo helwişandina wê têko -şin, û her di wî demî da xebatê bikin ji bo da-wîpêanîna şerî û bi dest ve anîna aşitîyeka dad -mend û bêy biservekirin û dûvenan. Lê piraniya nîşanan û bi taybetî teraziya hêzan usa didene xuya kirin ku derfeta guhirîna Seddam bi nokere -kî din bihêztire, û ewe wê bibîte egera berde -wam bûna zecra gelê Îraqê û nexweşiyên ji bo hêz û dewletên rizgarbûyî di herêmê da .

Pêşçav danîna van metirsîyan li ser hêzên nîştimanî li Îraqê pêdivî dike ku bixebitin da zûtir bereyekî nîştimanî yê fireh pêkbînin û ewan astengên di rê da nehêlin, û dewletên nişti -manparêz di deverê da hewil bidin ji bo harîka -rîya xebata nîştimanîya Îraqî da delîvê nedene Împeryalîzm û nokerên wê û şerî di berjewendîya gelêh Îraqê û Îranê û dost û hevala bi dawî bi -nin.

Li ser wan qewmandinên xwînawî ra li Kurdis-tanê, û şerên berdewam û hewildanên desteka faşî û şovênî û tiroristî û paşdavegeryanan, jî ber şerên navxweyî û jî ber nebûna bereyekî nîştima -nî yê berfireh, bersiveka şoreşgêrî bo şerî li Kurdistanê hate dan, li zankuyên wê, li Enstîtu û Amadeyî û Nawendî û bajêr û qezayên wê , jî xel -kê wê yê rênaber, jî jin û mêr û pêşmerge -

yên qehremanên wê, di bihara borî da berxwedane-ka gelêrîya şoreşgêrî li zankuya Selahedîn li bajêrê HEWLÊR, kela şoreşgêra, rabû û bi demekî zû tevahiya bajêrî bi xwendevan û xelk ve veg-irt û gihîşte Duhoka xweragir û qezayên wê mîna Bamernê, Amêdî, Zaxo û Mangêşkê, gihîşte bajêrê Su -leymaniyê, ya ku tim selmandî bajêrê xweragirt-tin û qurbanîdanê ye û hiç peywendî li gel wan kesan nîne yên ku doza gelê me dixin bazarê, û paşî gihîşte qezayên wê weku Helepçe, Qeladizê û Seyid Sadiq û Enstîtu û Amadeyiyên Kerkûk û Zan -kuya Mosil. Û xwendevanên zankuyên Bekda jî piş -tevanîya berxwedana Kurdistanê kirin.

Ev berxwedana mezin ya ku seranserî Kurdistana -nê daye ber xwe û gelek şeweyên xebatê têda bikar hatin mîna xwepêşandan û mangirtin û li hevexistinên xwînawî li gel reşekên rijîma faşî, û nêzîkî du meha kêşayî jî nû ve selmand ku ge-lê me li hember zor û sitema bêdeng nabe, qet û qet naşikê. Berxwedanê xwe bi xwe destpêkir jî ber bi zorî birna xwendevanan bo nav "leşkerê di -jî gel", ew sazimanê Eflaqî, yê ku gel tevday jê bêzare, û jî bo amade kirna wan bo şandina berokên Qadisîya Seddam ya reş û kirêt. Lê ev karê wan bi lez bûwe berxwedaneka giştî bo dax-waza hilweşandina faşistiyê û şer û zordariyên wê yên ku nahêne hijmarê li derheqa gelê kurd bitaybetî û gelê Îraqê tevda, û bang kirnê jî bo demokrasîyê û mafên netewayetî yên gelê kurd. Partiyên nîştimanî bi hevalên xwe ve beşdarî di vê berxwedana xwendevanan da kirin , û partiya me jî serbilindîya beşdarîyê têda hebû bi taybe -tî li zankuya Selahedîn û zankuya Mosil, û şa-rên Duhok, Bamernê, Amêdî, Zaxo û Mangêşkê.

Eve gelê meye ku diroka wî her mîna pûlay li jêr çekûç û derbên giran tête sazkin, yek şe-hîd dikeve yek, yan çendên din, bi dilgermî cihê wî digirin, û her şoreşek tête vemrandin di cih da şoreşek yan serhildaneka din û bi awayekî din û xurt tir û bihêztir radibe û ewe jî bawer-riyê bi serketinê didit me. Di wî demî da ku em şanazîyê dikin ku partiya me erkên xwe yên niş-timanî bi beşdarbûnê di berxwedanê da bi cih

anîn, bawerîya me bi rastbûna polîtîka partiya me zêtir dibe ku li ser wan hemu zecir û zor-darî û berdaneû û zîndanên ku xebatkarên par-tiya me toş bûyîn jî em nebûne aliyek di şerên navxweyî da, û me gelek qurbanî di vê rê da dan û hêjî didin. Her usa bi şewekî vebir em

SILAVÊN XEBATGÊRÎYÊ BO PARTIYA ME DI SÊYEMÎN BÎRHATINA DAMEZRANDINA WÊ DA

(Partiya me, Partî Dîmokratî Geli Kurdistan, nehatiye damezrandin ji ber peydabûna hezeka xoyî yan ramaneka wextiya serpê, belku serencame -ka rastewxwe yan nerastewxwe ya wan rastîyan bû yên ku şkestin û karesata sala 1975 ê li ber xwe havêtin. Û bûyne birîneka kûr di Tevgera Rizgarîxwaza Kurdî da, û tîrînên rexnege -riya bi dilsozî û şoreşgêrî li ser her xwedî wicdanekî zîndeyê vî milletê bîndest û tîkoşer ferz kirî. Bi taybetî di nava leşê wiyê polîtîkî da, ku bûye daxwazeka babetî û gelêrî, da ku rêç -ku nû bi hûrî bête helbijartin ji rûyên çinayeti, û sitratîjîkî û îdolojîkî ve di hemu warên xebatê da.

Ew tayê ku li roja 26 -7-1981 ê da civîyay da ku Partî Dîmokratî Geli Kurdistan damezrînit her ji şkestina 1975 ê heya wê rojê, piştî ku di hinek qûnax û rûdawên girîng da borî, û bi awayekî pir babetî û xebatgêrî peyda û dirust bibû... û ew rûdan û qewmandinên ku ji demê şkestina şoreşê û heya damezrandina partiya me bi ser welatî da borîn û pêwîstîyên babetî û bawerî û qenaeteka lojîkî (mentîqî) jî peyda kirin ji bo damezrandina partiyeka dîmokratîka şoreşgêr ji terzekî nû, ku li dû tîrojka îdolojîka sosyalîzma zanyarî bi rê biçit û tîkoşit da ku bibe partiyeka PÊŞENG, li piştî damezrandinê jî û heya îro, li peyhev û bi awayekî kûrtir û pirxwîntir hêjî berdewamin).

Mekteba Siyasî bi van peyvên li jor hatin nivîsandinê, beyannama bîrhatina duwema damezrandina partiya me ya tîkoşer destpêkir û em dîsan her wan peyvên bi baştirîn destpêk dîzayîn ji bo beyannama bîrhatina sêyem ya damezrandina partiya me. Çunkî qewmandinên îsal gelek ji yên sala borî cuda nînin.

Û belku hinek qewmandinzor bi hêztir û tund û tîjtir û xwînawîtir jî bûn. Li sala borî da ber

-berekanêyeka xwînawîya navxweyî li Kurdistanê hate kirin û di hêrişê hêzên(Y.N.K) bo ser bare -gayên serokatîyên: partiya Komonîst a Îraqê û partiya Sosyalîsta Kurdistanê, li "Piştî Aşan" û "Eşqolkê" da, diyar bû, û divê wê hêrişê û kirên din yên li dû hatin girêdin li gel guftûgo -yên (Y.N.K) û veguhaztina serokatîya wê bo aliyê destelatdarîya şovênî û dîktatora Îraqê bi eşkerayî li sala 1983.

Ev kare pir tiştan dide xuya kirinê û li serê wana rişk xwarîya (îsrara) burciwazîya kurdî li ser dagîr kirna gorepanê ji layekî û ji layekê din jî pênekarîna wan, her weku Êlan (Eşîran) nekarî ku bi şarezayî serokatîya şoreşê kurdî bikin û bigihînine bejavê û yan serketinê. Edî çawa dibe bawerî bi serencama şoreşê û qurbanîda -nên gelê me hebit dema ku serkêşîya wê di destê hêzên êlekî da be, divê usa jî bawerî pê ne -be dema di destê hêzên burciwazî da be û yan jî di destê tîkilîyekê ji herduyan da be û pişka her yekî jî têda her çendî bibe.

Her di wî demî da partiya me û hêzên pêşverû -yên din yên bikar di Kurdistanê da, herçende ku heya îro terazûya hêzan, ne di Kurdistanê û ne di Hindir da di berjewendîya wan da nîne jî, lê rêbaza xwe ya parastî û li gel destpakîyê di kar û kirên xwe da yên ku di xizmeta gel û nîştîmanî da.

Û hejî gotinêye ku ew qewmandinên ser ji hemu -yan standî şerê wêrankere yê ku canê bi sedan hezara jî kurên herdu welatan standî û xêzanek bêy şehîd nehiştî û gelê kurd bi bajêr û gundên wî ve li herdu aliyên sinûrî wêrankirin. Ev şere bi awayekî tîte bi rêve birin ku heya niha tenê ew hêzên ku rijîma Seddam ya faşî û xwînêj ji bo hilkirna şerî paldayîngazancî jê bibînin, ku ew jî Kevneperestî, Zayonîzm û Emperyalîzmin û bi serokatîya Emperyalîzma Emrîkan.

Ev 4 salên ji jiyê vî şerê wêranker borîn se

PÊŞENG

JIMARE: 6 SALA :3 TEBAX 1984

GOVAREKA RAMYARÎ Û ÇANDEYÎ YE RAGEYANDÎNA
NAVÎNIYA PARTÎ DÎMOKRATÎ GELÎKURDÎSTAN DERDÊXÎT

